

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

**Князі Чорторийські:
документи і матеріали
XVI–XVII ст.**

(із зібрання «Західно-Руських актів»
Російської національної бібліотеки)

Підготовка до друку
Андрія Блануци та Дмитра Ващука

Київ 2016

УДК 94(477.82):930.2(347.931)«15»«Чорторийські»

Князі Чорторийські: документи і матеріали XVI–XVII ст. (із зібрання «Західно-Руських актів» Російської національної бібліотеки) / Підготовка до друку Андрія Блануци, Дмитра Вашука. — К.: Інститут історії України НАН України, 2016. — 228 с.

ISBN 978-966-02-7995-7

У книзі досліджується комплекс документів князівської родини Чорторийських із зібрання «Західно-Руські акти» Російської національної бібліотеки у Санкт-Петербурзі, матеріали якого хронологічно охоплюють період із 1528 по 1646 рр. До збірника увійшло 38 документів, частина яких уперше вводяться до наукового обігу. Князі Чорторийські із династії Гедиміновичів, нащадки великого князя литовського Ольгерда, залишили помітний слід в історії Великого князівства Литовського і Центрально-Східній Європі.

Для істориків, мовознавців, викладачів та всіх, хто цікавиться історією України та Центрально-Східної Європи.

УДК 94(477.82):930.2(347.931)«15»«Чорторийські»

Відповідальний редактор
Валерій Смолій, академік НАН України

Рецензенти:
Геннадій Боряк, член-кореспондент НАН України
Рімвидас Петраускас, д.і.н., проф. (Вільнюський університет, Литва)
Владислав Назаров (Інституту всесвітньої історії РАН, Росія)

Видання здійснено в рамках гранту НАН України для молодих учених за проектом «Українські князівсько-шляхетські роди ранньомодерної доби через призму нових джерел» та за фінансової підтримки КІУСу Альбертського університету з Вічного фонду родини Стасюків.

*Затверджено до друку Вченою радою Інституту історії України
НАН України (протокол № 8 від 5 липня 2016 року)*

ISBN 978-966-02-7995-7

© Інститут історії України НАН України, 2016
© Андрій Блануца, Дмитро Вашук, 2016

Зміст

Від упорядників	4
Майнові справи князів Чорторийських за матеріалами «Західно-Руських актів»	7
«Архів князів Чорторийських»: дипломатичний аналіз актових матеріалів.....	39
Перелік документів	62
Публікація документів	69
Джерела та література.....	179
Предметний покажчик	184
Іменний покажчик	210
Покажчик географічний назв	219
Summary	226

Від упорядників

Друга половина XIV ст. стала переломним моментом для історії Центрально-Східної Європи. Перемога великого князя литовського Ольгерда у битві на Синіх водах змінила баланс політичних сил у цьому регіоні. Внаслідок політичних домовленостей із представниками Золотої Орди до складу Великого князівства Литовського увійшла переважна більшість тогочасних українських земель. Ця нова держава, об'єднавши в собі балтійський і чорноморський регіони, стала однією із найбільших в Європі. У нових реаліях головними проблемами постали, по-перше, налагодження взаємовідносин між “ новою ” владою та місцевим соціумом, і, по-друге, формування органів влади та політичних інститутів. Процес інкорпорації на практиці являв собою заміщення однієї правлячої династії — Рюриковичів, на іншу — Гедиміновичів. Це, своєю чергою, започаткувало утворення того князівського прошарку, який довгий час становив політичну еліту українського суспільства.

Одним із таких представників був князівський рід Чорторийських, походження якого пов'язане із ім'ям князя Костянтина (за версією різних дослідників — син Ольгерда або Коріата). Упродовж XV–XVI ст. його нащадки займали високі посади у Великому князівстві Литовському, зокрема на Волині та Поділлі, та володіли значними маєтностями.

Зокрема, від одного із них, містечка Чорторийськ, власне і походить прізвище роду. Після Люблінської унії 1569 р. родина перейшла на служіння польському королю, зберігши при цьому вплив на вказаних українських землях до першої третини ХІХ ст. включно.

Враховуючи те, що представники роду збереглись до сьогодні, то їхня документальна спадщина надзвичайно велика, що унеможлиблює її публікацію в межах одного видання. У цьому збірнику представлено 38 із 477-ми оригінальних документів за 1528–1646 рр. фонду № 293 (опис 1. Західно-Руські акти) Відділу рукописів Російської національної бібліотеки (м. Санкт-Петербург). Наразі точно не відомо, як саме вони потрапили до столиці Російської імперії. Найбільш імовірно це сталося у 1831 р., коли після придушення польського повстання фонди бібліотеки Чорторийських з Пулави (місто було родовим маєтком) та частина сімейного архіву були вилучені до архіву Генерального штабу та Імператорської публічної бібліотеки. Вже понад десять років співробітник Російської національної бібліотеки Сергій Жемайтис готує другий опис указанного фонду. Зважаючи на це, у майбутньому можлива публікація ще одного збірника документів, які стосуватимуться українських князівсько-шляхетських родів.

На сьогодні існує немало наукових праць щодо визначення основних правил публікації кириличних документів ХV–ХVІІІ ст. У нашому ж дослідженні ми скористались напрацюваннями В. Німчука, а саме розробленим ним дипломатично-критичним методом публікації¹. В усіх варіантах кінець стрічки позначається вертикальною рисою |, а кінець

¹ Німчук В. Правила видання пам'яток писаних українською мовою та церковнослов'янською української редакції. — К., 1995. — С. 15–18 (проект).

аркуша двома — ||. Також є уніфікованим позначення паєрика через літеру *й*. Заголовки до документів передаються курсивом українською мовою. У легенді надано інформацію про місце розташування оригіналу та публікації, а також подано короткий археографічний опис.

Науково-допоміжний апарат (предметний, іменний та географічний покажчики) розроблений по принципу аналогічних видань збірників документів, що апробований упорядниками у серії «Литовська Метрика», зокрема Книг записів № 22 та № 32. У покажчиках відображена максимально повна для наукової роботи інформація із документів, які подаються у цій книзі.

Андрій Блануца, Дмитро Ващук
Київ, 2016 р.

Майнові справи князів Чорторийських за матеріалами «Західно-Руських актів»

Нашадки династії Гедиміновичів (Ольгердовичів) у Великому князівстві Литовському князі Чорторийські у документальному вимірі залишили по собі чимало інформації. Одним із джерельних комплексів, що проливають світло, насамперед, на майнові/маєткові справи представників князівського роду, є фонд «Західно-Руські акти», що сформувався у відділі рукописів Російської національної бібліотеки у Санкт-Петербурзі¹. До нього увійшло, окрім інших актів, відібраних за регіональною ознакою, близько сорока документів про майнові справи представників князівського роду Чорторийських за XVI — першу половину XVII ст. Рід князів Чорторийських на середину XV ст. посідав одне із пріоритетних місць у соціально-політичній ієрархії Волині та ВКЛ. Про це, зокрема, свідчить один із документів, що відклався у Литовській метриці. Так, у «Порядку написання листів до панів-рад, урядників і всього рицарства, шляхти Великого князівства Литовського» за 1551 р. князі Чорторийські стояли дру-

¹ Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. (далі — РНБ. ОР).

гими після князя Дубровицького у списку, що стосувався Волині².

У «Західно-Руських актах» основними фігурантами майнових справ роду Чорторийських виступають луцький староста (з 1522 по 1542 рр.) кн. Федір Михайлович Чорторийський (син кн. Михайла Васильовича, маршалка двору князя Свидригайла упродовж 1445–1452 рр., брацлавського намісника з 1452 р., а також внук засновника роду — кн. Василя Костянтиновича Чортирийського)³ та його син кн. Іван Федорович Чорторийський, котрий біля двох років (1564–1565 рр.) посідав уряд справці Київського воєводства⁴. Разом з кн. Іваном Федоровичем у документах виступають його дружина, княжна Ганна Кузьмівна Заславська, та дочка, княжна Олена Іванівна, яка стала дружиною новгородського воєводи пана Остафія Івановича Горностая.

Перший документ указаного фонду датується 4.03.1528 р., яким великий князь литовський Сигізмунд I Старий затверджував комісію для розгляду суперечки між луцьким старостою кн. Федором Михайловичем Чорторийським та земським підскарбієм, маршалком і писарем ВКЛ паном Богушем Боговитиновичем з приводу будівництва першим замку в урочищі Білеве на Волині. Приводом створення великим князем комі-

² Метрыка Вялікага Княства Літоўскага: Кніга 28 (1522–1552 гг.): Кніга запісаў 28. / Падрыхтоўка да друку і навук. апарат: В. Мянжынскі, У. Свяжынскі. — Мн., 2000. — № 151. — С. 193–194.

³ Urzędnicy wołyńscy XIV–XVIII wieku. Spisy. Opracował M. Wolski. — Kórnik, 2007. — S. 97; У Н. Яковенко кн. Ф.М. Чорторийський позначений луцьким намісником. Див.: Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV — до середини XVII століття. Волинь і Центральна Україна. Видання друге, переглянуте і виправлене. — К.: Критика, 2008. — С. 325.

⁴ Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV — до середини XVII століття... — С. 325.

сарського суду стала скарга пана Богуша Боговитиновича, подана на кн. Федора Михайловича Чорторийського, який, за словами земського підскарбія, незаконно збудував замок у Білівському урочищі нижче ставка і села Білева, що належало до Жуківського двора, наданого великим князем у тримання пану Богушу Боговитиновичу⁵. Луцький староста заперечував доводи позивача і пояснював свою правоту тим, «иже то есть городище влостное его монастырское⁶, а не Белево, и никды за нас к дворѣ Жуковскомѣ с тым селом не держивано»⁷.

Як видно із судової практики XVI ст., призначення комісарських судів було досить поширеним явищем у ВКЛ і,

⁵ Це надання пан Богуш Боговитинович отримав від Сигізмунда I Старого 19.11.1516 р. Див.: 1516.11.19. — Вільнюс. Привілей Сигізмунда I Старого пану Богушу Боговитиновичу на двір Жукове з присілком Білівим, Новим Ставом і Гуменниками у Луцькому повіті вічним правом (Российский государственный архив древних актов (далі — РГАДА). — Ф. 389. — Оп. 1. — Ед. хр. 7. — Л. 1175–1175-А.). Наступним днем датується відповідне підтвердження привілею. Див.: 1516.11.20. — Вільнюс. Підтверджувальний лист Сигізмунда I Старого пану Богушу Боговитиновичу на двір Жукове з присілком Білівим, Новим Ставом і Гуменниками у Луцькому повіті вічним правом (РГАДА. — Ед. хр. 22. — Л. 1 об.–2 об.; Опубліковано: Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 22 (1547): Užrašymų knyga 22. Parengė A. Blanutsa, D. Vashchuk, D. Antanavicius. Vilnius, 2010. — № 2.1. — Р. 10–11).

⁶ Тут, у Біліві, була заснована Святотроїцька церква. У 1548 р. відбувся конфлікт між луцьким та острозьким єпископом Феодосієм про допуск священика Тимофія до служби у Святотроїцькій церкві у Біліві по наданому йому на те праву кн. І.Ф. Чорторийським. У розв'язання конфлікту був вимушений втрутитися київський митрополит Макарій, який зобов'язав луцького і острозького єпископа допустити до церкви священика Тимофія (РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 134. — Л. 1–1 об.).

⁷ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 35. — Л. 1.

здебільшого, такий суд вирішував суперечки і спори у майнових/маєткових справах⁸. У нашому випадку великий князь литовський затвердив суддів зі сторони пана Богуша Боговитиновича у складі князів Юрія Івановича та Івана Андрійовича Дубровицьких, Василя Федоровича Четвертенського, панів Боговитина Петровича, Андрія Лозки, Федора Гулевича та великокнязівського писаря Михайла Васильовича Свинюського, а кн. Федора Михайловича Чорторийського — дворного маршалка кн. Андрія Михайловича Сангушковича, дворного підскарбія пана Івана Андрійовича, троцького городничого кн. Петра Михайловича, перелайського намісника Юхна Волчковича та волинських зем'ян Михайла Семашковича і Тихна Козинського. Як бачимо, склад комісарського суду був вельми представницьким та статусним.

Сигізмунд I Старий призначив термін розгляду справи «на ден с(вя)того Михайла рѣского свата приидѣчого индикта трейтего» на умовах «под страченемъ права», окрім за умови

⁸ *Блануца А.* Судові справи про маєткові спори у Великому князівстві Литовському в 1529–1566 рр.: фактор судової бюрократії // *Dzieje biurokracji / Pod red. A. Góraka, K. Latawca i D. Magiera.* — Lublin–Siedlce, 2011. — Tom IV. — Część 1. — S. 101–110; *Блануца А.* Роль «адвокатів» у судових справах шляхти Великого князівства Литовського (1529–1566 рр.) // *Адвокатура України: історія та сучасність: матеріали Всеукраїнського круглого столу.* — Київ., Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка. — 2013. — С. 36–38; *Блануца А.* Місцеві урядники у судових земельних справах у Великому князівстві Литовському у період дії Першого Литовського Статуту // *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць: записки Рівненського державного гуманітарного університету.* Випуск 26. — Рівне: О. Зень, 2015. — С. 13–20; *Блануца А.* «У права мовити и справедливости доводити»: інститут захисту у 60–70-х роках XVI ст. у Великому князівстві Литовському // *Ukraina Lithuanica: студії з історії Великого князівства Литовського.* — К., 2015. — Т. III. — С. 88–115.

призову до земської служби або хвороби суддів, а також видав їм інструкцію, яка полягало у тому, що у разі неявки на комісарський суд однієї із сторін, вирішення справи покладалося на сторону, яка з'явиться на цей суд. Господар також повідомляв: «А мы до них писали, как вы там на тот рок выедете, ажбы ѡни перед вами кѡ праву стали и права бы были послушны во всемъ»⁹. Ми не маємо рішення суддів (принаймні поки що його не віднайдено). Утім, вочевидь, комісарський суд відбувся і суперечності були вирішені, про що опосередковано свідчить один із документів фонду, що досліджується¹⁰.

Звернувшись до актів Литовської метрики часів старостування кн. Федора Васильовича Чорторийського, можемо побачити як князь намагався компактно формувати родинний маєтковий комплекс на Волині. Так, один із перших привілеїв на маєтності кн. Ф.М. Чорторийський отримав з рук великого князя литовського Сигізмунда I Старого. Зокрема, привілеєм від 15 червня 1511 р. Сигізмунд I Старий пожалував кн. Федора Михайловича Чорторийського містом Літовижем з війтівством і монастирем Святого Миколи і селищем Зчарками у Володимирському повіті на Волині. Великий князь литовський цим же документом надавав право проводити у

⁹ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 35. — Л. 1.

¹⁰ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 133. — Л. 1. («Іа, Иванъ Федорович Чорторыский, сознавамъ самъ на себе листом моим, што єсмо вчинили зъ его м(и)л(о)стью кн(я)земъ Фридрихомъ Глѣбовичомъ Пронскимъ, воеводою киевскимъ, и малжонькою его м(и)л(о)сти кн(я)г(и)ни Федоровою Б(о)гушовною вгodu и постановене промежку имѣней нашихъ ихъ м(и)л(о)сти имѣнна Жуковскаго, а моего Белогородскаго, на которую вгodu листы промежку насъ ѡбѣхъ сторонъ достаточне и широце меновите ѡписаны и даны»).

Літовижі два щорічних ярмарки і мати щотижневий торг по вівторках¹¹.

29.07.1525 р. датується підтвердний лист Сигізмунда І Старого, яким великий князь санкціонував договір обміну землями і маєтностями кн. Ф.В. Чорторийського з луцьким і острозьким владикою Кирилом. Транзакція, як видно з умов договору, була обопільно вигідна двом землевласникам. Луцький староста поступався луцькому і острозькому владіці своїм отчизним маєтком Коршовим «для тое причины, ижъ тое именьє его к церкви Божьей Светому Дмитрею было споручъ», а владика «напротивку того далъ ему именьє церковное на имя Демяново, што было теж споручъ кн(я)зю Федору къ его именью ко Мъстишину», а також ще й землю церковну Святого Іоана Богослова, яка межувала з двором Мстишиним. Свою заміну князь і владика між собою «делали меречи земли в лыко, колко княз Федор земли церковное к своему еменю взялъ, толко теж своеє земли к той церкви Божей отмериль»¹².

У лютому 1526 р. кн. Федір Михайлович виклопотав у Сигізмунда І Старого підтвердний лист на кілька об'єктів нерухомості, набуті у різний спосіб. Так, луцький староста отримав підтвердження на Пересопницький монастир з на-

¹¹ РГАДА. — Ф. 389. — Оп. 1. — Ед. хр. 22. — Л. 8. Опубліковано: Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 8 (1499–1514): Užrašymų knyga 8 / Parengė A. Baliulis, R. Firkovičius, D. Antanavičius. — Vilnius, 1995. — № 608. — P. 444–445; Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 9 (1511–1518): Užrašymų knyga 9 / Parengė Krzysztof Pietkiewicz. — Vilnius, 2003. — № 2. — P. 72–73; Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 22 (1547): Užrašymų knyga 22. Parengė A. Blanutsa, D. Vashchuk, D. Antanavicius. — Vilnius, 2010. LM 22. — № 5.1. — P. 16–17.

¹² Lietuvos Metrika. Kn. 12 (1522–1529): Užrašymų knyga 12 / Parengė D. Antanavičius ir A. Baliulis. — Vilnius, 2001 (далі — LM 12). — № 508. — P. 402–403.

лежними до нього землями (успадкував від своєї матері, який вона отримала доживотним правом з рук великого князя Олександра Ягеллончика, а по її смерті господар дав самому князю Федору в його «подаванье»), на куплений у кн. Івана Івановича Корецького і його дружини Федки їх отчизний маєток Суск та подаровану волинським зем'янином Степаном Кунаховичем Гущею третю частину маєтку Колнятичі. Великому князеві литовському відповідно були представлені кн. Ф.М. Чорторийським усі вище зазначені документи: привілей Олександра Ягеллончика на Пересопницький монастир, купчий лист кн. І.І. Корецького на Суск та записний лист С.К. Гущі на третину Колнятич¹³.

У наступні роки князь розширював свої володіння шляхом купівлі і отримання нових маєтностей у дар та заставу. Зокрема, 13.11.1530 р. датується оригінальний лист волинського зем'янина Семена Гринкевича Гавсовича, яким він дарував кн. Ф.М. Чорторийському третину викупленого у свого брата Федка Гринкевича Гавсовича маєтку Тудорова, а решту дві треті частини володіння віддавав у позиттєву заставу у сумі 80 кіп грошів литовських¹⁴. По суті, це був прихований договір купівлі-продажу, до яких вдавалася шляхта ВКЛ, обходячи записану у Першому Литовському Статуті заборону на продаж більше, ніж третини родового маєтку¹⁵. У 1534 р. ще один волинським зем'янин Лазар Васкович

¹³ LM 12. — № 565 a. — P. 436–437.

¹⁴ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 43. — Л. 1–2об.

¹⁵ *Bardach J.* Trzecizna — część swobodna w litewskim prawie majątkowym XV–XVI wieku // *O dawnej i niedawnej Litwie*. — Poznań, 1988. — S. 120–139; *Блануца А.* Норма про „trzeciznu“ в Першому Литовському Статуті та її рецепція до кінця XVI століття // *Pirmasis Lietuvos Statutas: straipsnių rinkinys / sudarė Irena Valikonytė ir Lirija Steponavičienė*. — Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2005. — P. 99–106.

Ясеницький подарував князеві третю частину маєтку Ясиничі у Луцькому повіті. Такі дані ми почерпаємо з відповідного підтверджувального листа Сигізмунда I Старого від 01.03.1534 р., яким він підтвердив даний договір дару кн. Ф.М. Чорторийському¹⁶.

Влітку 1534 р. кн. Ф.М. Чорторийський звернувся до великого князя литовського з проханням звільнити його від земської служби, обумовлюючи таку причину різкого погіршення зору ще на Сеймі ВКЛ та «ино, дей, таа фороба еше его неоминѣла и болшей кѣ шкоде здоровья его привела». Сигізмунд I Старий постановив «тую слѣжбу нашѣ на свое мѣстце маєт он послати с(ы)на своего, кн(я)за Ивана, так слушне и раднѣ, яко бы сам мел ехати с тым почтом слуг своихъ, которыи повинен з ымѣней своих водле реистров земских ставити» і направив листа гетьману ВКЛ пану Юрію Миколайовичу Радзивілу від 27.06.1534 р., у якому наказував йому: «твоя бы м(и)л(о)сть ѡ том вѣдал и того с(ы)на его со всеми слугами его на той службе н(а)шой при собѣ мелъ»¹⁷.

Інші документи указують на високий статус князя у ВКЛ. Зокрема, про це свідчить лист великого князя литовського Сигізмунда I Старого, яким він у травні 1514 р. розпоряджався щодо прибуття членів пани-ради на з'їзд до Єйшишок, у якому князь Ф.М. Чорторийський у реєстрі направлених

¹⁶ РГАДА. — Ф. 389. — Оп. 1. — Ед. хр. 17. — Л. 547–547 об. Оpubліковано: Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 17 (1530–1536): Užrašymų knyga 17 / Parengė L. Karalius, D. Antanavicius. — Vilnius, 2015. — № 431. — Р. 412–413.

¹⁷ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 69. — Л. 1–1 об. Оpubліковано: Памятники истории Восточной Европы. Источники XV–XVI в. — Т. VI: Радзивилловские акты из собрания Российской национальной библиотеки. Первая половина XVI в. / Составитель тома М.М. Кром. — М.; Варшава, 2002. — С. 82–83.

листів числився окремо від інших князів, панів і зем'ян Волинської землі¹⁸. Тож попередні заслуги князя на урядовій службі, вочевидь, були враховані при звільненні його від військової служби на схилі літ. Даний розпорядний лист великого князя литовського демонструє засадничі основи шляхетського землеволодіння у ВКЛ — несення військової служби у винагороду за отримані від влади земель і маєтностей¹⁹.

Наступний та інші документи фонду «Західно-Руські акти» стосуються сина Федора Михайловича, князя Івана Федоровича Чорторийського, який успадкував батькові володіння на Волині. Конфлікти і суперечності маєткового характеру часів свого батька, як бачимо з наступних документів, кн. Івану Федоровичу вдалося владнати. Спочатку він спільно із своїм старшим братом кн. Олександром Федоровичем Чорторийським відсудив отчий маєток Стволовичі у кн. Беати Острозької. Край затяжній справі поклав своїм вироком від 29.03.1546 р. великий князь литовський Сигізмунд II Август²⁰.

У лютому 1548 р. князь уклав черговий договір із спадкоємцями пана Богуша Боговитиновича, київським воєводою кн. Фрідріхом Глібовичем Пронським, який став власником Жуківського двора, взявши за дружину дочку Боговитиновича, Федору Богушівну. Спершу між землевласниками було

¹⁸ Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 7 (1506–1539): Užrašymų knyga 7 / Parengė I. Ilarienė, L. Karalius, D. Antanavičius (tekstai lotynų kalba). — Vilnius, 2011. — № 160. — Р. 304.

¹⁹ Про земську службу див.: *Блануца А.* Земська служба у Великому князівстві Литовському за документами книги записів № 39 Литовської метрики (середина XVI ст.) // Український історичний збірник. — К., 2009. — Вип. 12. — С. 456–467.

²⁰ Метрыка Вялікага Княства Літоўскага: Кніга 30 (1480–1546). Кніга запісаў 30 (копія канца XVI ст.) / Падрыхтаваў В. Мянжынскі. — Мінск: Беларуская навука, 2008. — № 18. — С. 83–85.

уладнано попередній конфлікт щодо Белгородського та Жуківського маєтків. Утім згодом довелося вирішувати наступну суперечку, яка сталася з пересопницькими підданими князя Чорторийського — вони без відома і дозволу князя Пронського ловили рибу у Кривецькому ставку, що під Жуківським замком. Князь Ф.І. Чорторийський, «чиначи досыт той вгоде н(а)шой, симъ теперешним листомъ моим то ѡписую, иж архимандрит мой пересопницкий ани люди манаstryрѧ Пересопницкого в тот став Кривецкий, который под замьком их м(и)л(о)сти Жуковскимъ, никоторыми причинами вступовати ани в него въѣжчати и рыб ловити не мають явно, ани злодѣйскимъ ѡбычаемъ» і зобов'язувався карати зловмисників як злодіїв. Даний гарантійний лист кн. І.Ф. Чорторийський з власноручним підписом і скріпленний печаткою видав київському воєводі і його дружині²¹.

Влітку 1548 р. князь Чорторийський остаточно примирився із київським воєводою, про що свідчить черговий договір щодо ставків на спірних землях землевласників. Він, по суті залагоджував конфлікт, що ініціював ще його батько. Так, луцький староста кн. Ф.М. Чорторийський, як описано у документі, засипав ставок на р. Стублі нижче замку і містечка Білогородки до берега і землі Жуківського маєтку кн. Ф.Г. Пронського. Тим самим було затоплено чимало жуківських полів і сіножатей, через які було прокладено нову дорогу до греблі. У результаті цього було також затоплено Жуківський ставок вище села Білева, яке тримав боярин київського воєводи Офанас Рожка, чим було завдано великих збитків, бо «на которомъ ставу на гребли было звечистое мыто коловоротное и млын с которого мыта и млина половина прихожывала на манастыр мой Пересопницкий, а поло-

²¹ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 133. — Л. 1–1 об.

вица мыта и со млына прихожывала на замок ихъ м(и)л(о)сти Жуковский»²².

Київський воєвода звернувся до королівського суду із позовом на кн. І.Ф. Чорторийського. Останній, «ставшы на позвы короля е(го) м(и)л(о)сти и нехотачы са зъ их м(и)л(о)стью правомъ ѡбходити, вчинил єсми зъ е(го) м(и)л(о)стю кн(я)земъ воєводою вмову, хотячы зъ их м(и)л(о)стью ѡгодливымъ ѡбываемъ в томъ наложити»²³. Знову справу було переведено на комісарський суд, який великий князь литовський призначив «рокъ зложили єсмо на ден Сватога Петра, которе свато было в ындикте шостому». Зі сторони кн. І.Ф. Чорторийського судьями виступили кн. Василь Іванович Курцевич і пан Петро Богданович Загоровський, а зі сторони кн. Ф.Г. Пронського — ковельський староста пан Богдан Михайлович Семашко і пан Петро Чаплич. Справа була вирішена полюбовно, про що було винесена обопільно вигідна постанова, за якою князеві Чорторийському відходив ставок на р. Стублі, а княгиня Федора Богушівна як компенсацію отримала інший ставок поблизу с. Білева²⁴.

²² РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 133. — Л. 1.

²³ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 133. — Л. 1–1 об.

²⁴ «А так ѡ в жадное право не вступуючы просил его м(и)л(о)сти кн(я)з Фредрыха Глебовича Пронского, воєводы киевского, и малжонки его м(и)л(о)сти, кн(я)г(и)ни Федоры Б(о)гушовны, ижбы их м(и)л(о)сть рачили тот став, который ѡтец мой занал на реце Стубли к земли имени их м(и)л(о)сти Жуковского, мнѣ поступити. Ез(о) м(и)л(ость) кн(я)зъ воєвода и малжонка его м(и)л(о)сти кн(я)гиня Федора Б(о)гушовна за жаданем моимъ и приателей н(а)шыхъ то вчинити и тот став мнѣ поступити рачили на вечность. На штож и лист свои их м(и)л(о)сть под печатми своими и под печатми тыхъ приателей н(а)шыхъ вышей написаныхъ мнѣ дати рачили, в которомъ листе ез(о)

Додаткові гарантії щодо виконання постанови комісарського суду надавалися у договорі зарукою, яка визначалася у сумі по 1000 кіп грошів литовських на короля і на київського воєводу. Як бачимо, досить солідна сума заруки не лише забезпечувала у майбутньому компенсацією за порушення умов договору, а й ілюструвала поширену у ВКЛ правову процедуру²⁵. Публічності договору надавали печатки як самого кн. І.Ф. Пронського, так і комісарських суддів²⁶.

Під такою ж датою, 30.06.1548 р., зі своєї сторони київський воєвода видав листа з аналогічним змістом кн. І.Ф. Чорторийському. У ньому кн. Ф.Г. Пронський надавав такі ж гарантії непорушності договору князеві Чорторийському, забезпечуючи зарукою у тій же 1000 кіп грошів на князя і короля²⁷.

Укладена між князями-землевласниками угода мала покласти край суперечностям. Утім, її живучість і практична

достаточне и шырей выписано. А на поступил есми их м(и)л(о)сти на ставу Жуковскомъ, который подле села Белева, што былъ отец мой затопилъ своимъ ставомъ нижнимъ, мыта и и со млина мѣрки которого мыта и со млына половина прихожывали на манастыр мой Пересопницкий, маєт его м(и)л(о)сть кн(я)зь Фредрыхъ Глебович Пронский, воєвода киевский, тот став Жуковский подле села Белева сыпати и млыны мѣти, и мыто на гребли брати, и тот став спускати и рыбы ловити, и его вживати такъ, яко са его м(и)л(о)сть налепей видети будетъ на вечные ч(а)сы его м(и)л(о)сть самъ и малжонка его м(и)л(о)сти кн(я)гини Федора Б(о)гушовна, дети и потомки их м(и)л(о)сти» // РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 133. — Л. 1 об.

²⁵ Детально пр. заруку див.: *Kulisiewicz W. Zaruka w praktyce administracyjnej Wielkiego Księstwa Litewskiego w XV–XVII w. // Czasopismo prawnohistoryczne. — 1985. — Tom XXXVII. — Zeszyt 2. — S. 123–137; Kulisiewicz W. Zaruka (vadium) w prawie litewskim XV–XVII wieku. — Warszawa, 1993. — 193 s.*

²⁶ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 133. — Л. 2.

²⁷ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 136. — Л. 1–4 об.

реалізація зафіксованих умов мала пройти перевірку часом. Понад шість років договір діяв і дотримувався обома сторонами, аж допоки наприкінці грудня 1554 р. кн. І.Ф. Пронський вимушений був звертатися до королівського суду із скаргою на київського воєводу про порушення ним домовленостей, згідно з якими дозволялось підданам князя Чорторийського проїжджати дорогою через Жуківський маєток кн. Ф.Г. Пронського та на збір мита. Великий князь литовський Сигізмунд II Август, вивчивши матеріали справи, виніс вирок, яким зобов'язував київського воєводу «ажбы в(а)шам(и)л(ость) и теперь водле ѡбѡвѡзана и листов своих, которыми сѧ естє под заруками ѡписали (договір від 30.06.1548 р. — *Авт.*), тоє дороги через поля и сеножати имена в(а)шого Жуковского ему и людем его так теж и людем ѡбаполнымъ до имена его Белагорода ездити не заборонали и мыта з них никоторого не брали, и врадникомъ своимъ того чинити не допускали, и во всемъ к нему в том сѧ заховали, водле вгоды и постановена перед приателми в(а)шими вчиненоє конечно, яко бы он в томъ себе не шкодовал и намъ ѡ том болшей того причины жаловати не мел»²⁸. Таким чином, великий князь литовський обмежився лише заборонаю вчиняти протиправні дії, не застосовуючи поки що заруку.

Про механізм виплати сребщини з волинських володінь кн. І.Ф. Чорторийського свідчить квит від 6.11.1548 р., виданий князеві господарським скарбником і віленським ключником Стефаном Андрійовичем Велковичем щодо отримання ним сребщини за другу половину 1548 р. з волинських маєтків Шибського, Клевані, Білгородки, Шеплі та Корелич. Згідно з квитом, князь сплатив «со всихъ дворцов, прислухающих к тым именѡмъ, ѡт трехсот сох и пѡти сох по

²⁸ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 146. — Л. 1–1 об.

чотири гроши, *от* шести коней болгарских по дванадцати грошей, *от* осьмнадцати домов по два гроши, *от* шестидесят и трех огородников по грошу — сумою тог(о) дали двадцат копъ и три копы и *одиннадцат* грошей»²⁹. Окрім указаних маєтків, князь сплатив сребрщину із церковних людей Земенського монастиря від 52,5 сох по чотири гроші, від 25 городів по грошу — всього сумою три копи і 55 грошів, а також від 70 прибулих сох по чотири гроші, від 14 городів по грошу, та з людей кн. Кузьми Заславського, яких він отримав в спадок від своєї дружини княжні Заславській, чотири копи і 54 гроші — всього сумою 32 копи грошів³⁰. Загалом, якщо підрахувати, кн. І.Ф. Чортирийський зі свої волинських володінь сплатив до господарського скарбу 35 кіп і 55 грошів литовських, досить солідна сума на середину XVI ст. У родовому маєтку князів Чорторийських Клевані, як свідчать документи, кн. Іван Федорович розбудував укріплений замок. Зокрема, інформацію про будівництво Клеванського замку містить скарга князя від 5.02.1562 р. до Луцького гродського суду на луцького єврея Рабевича, що той не представив князеві звіт про кошти, призначені на побудову замку у Клевані³¹.

У судових книгах Литовської метрики відклалися документи, які також демонструють нам землевласницький статус кн. І.Ф. Чорторийського. Так, згідно із одним із таких актів, стає відомо про набуття шляхом купівлі третини та отриманням у заставу дві третини волинських маєтків Войсеч та Вечин від зем'янки Ждани Федорівни Войсецької. Інформація про таку транзакцію потрапила до судового вироку Си-

²⁹ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 138. — Л. 1.

³⁰ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 138. — Л. 1.

³¹ Центральний державний історичний архів України у м. Києві (далі — ЦДІАУК). — Ф. 25. — Оп. 1. — Спр. 4. — Арк. 33.

гізмунда II Августа від 12.06.1559 р., яким великий князь литовський залишив кн. І.Ф. Чорторийського при купівлі ukazаних маєтків. Справа до судового рішення дійшла у результаті ініціювання Ж.Д. Войсецькою неправомірних дій із маєтностями. Волинська зем'янка попри те, що вже раніше продала третину і заставила дві третини князеві Чорторийському Войсецького і Вечинського маєтків, пізніше оформила дарчу угоду, за якою указані володіння мали перейти до великокнязівського домену, адже вони були свого часу пожалувані великим князем литовським чоловікові Ждани Федорівни Михайлу Войсецькому. Звісно, що у результаті таких дій волинської зем'янки порушувалися права кн. Ф.І. Чорторийського, який і звернувся із судовим позовом до великого князя литовського³².

Два роки по тому указані маєтності знову стали предметом оскарження у суді. Зокрема, 15.10.1561 р. до Луцької замкової книги було внесено запис, у якому кн. Дмитро Олександрович Буремський спільно із своїм зятем Федором Хмарою Миловським і його дружиною Мариною Олександрівною (сестра кн. Д.О. Буремського) оскаржували маєток Войсеч, який начебто був їм «материзною»³³. На жаль, поки що нам не вдалося віднайти рішення по суті цієї судової справи. Наприкінці 1561 р. кн. І.Ф. Чорторийський отримав від луцького господарського зем'янина Василя Чижевича Тушебинського у дар третю частину Тушебинського маєтку³⁴, а дві треті частини — у заставу у сумі «полтретяста» кіп грошів

³² Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 37 (1552–1561): Užrašymų knyga 37. Parengė D. Baronas. — Vilnius, 2011. — № 268. — P. 278–279.

³³ Луцька замкова книга 1560–1561 рр. / Підготували до видання В.М. Мойсієнко, В.В. Поліщук. — Луцьк, 2013. — № 320. — С. 447–448.

³⁴ Луцька замкова книга 1560–1561 рр. — № 340. — С. 466–467.

литовських до часу повної виплати³⁵. По суті, це була прихована дарча угода на всю частину Тушебнського маєтку, якою володів луцький зем'янин.

Як і його батько, князь Іван Федорович виконував урядові доручення. Зокрема, у квітня 1560 р. він за наказом Сигізмунда II Августа очолив комісію у прикордонних земельних спорах із підданими волоського воєводи з великокнязівськими підданими. До складу комісарського суду увійшли брацлавський і вінницький староста кн. Богуш Федорович Корецький, кременецький староста пан Петро Михайлович Семашко та волинський зем'янин Михало Єло Малинський. На потреби доручення Сигізмунд II Август своїм листом від 30.04.1560 р. наказував справцям мит волинської комори Івану Яцковичу та Івану Олехновичу Борзобагатим Красенським видати з митних грошей відповідні кошти: кн. І.Ф. Чорторийському — 60 кіп грошів, кн. Б.Ф. Корецькому — 40 кіп грошів, п. П.М. Семашку — 30 кіп грошів, М. Єло Малинському — 20 кіп грошів³⁶. У цьому ж році кн. І.Ф. Чорторийський виклопотав у Сигізмунда II Августа дозвіл на звільнення від господарських і воєнної земської служб, мотивуючи незадовільним станом свого здоров'я. Великий князь литовський задовольнив чолобитну і звільнив кн. І.Ф. Чорторийського від усіх служб³⁷.

³⁵ Луцька замкова книга 1560–1561 рр. — № 341. — С. 467–468.

³⁶ LM 37. — № 365. — Р. 351.

³⁷ «Зъ служьбы нашео г(о)с(по)д(а)рьское и земьское и военное самоз(о) его особу вызволяемъ до того часу поколе он с тое форобы выздоровееть. Ведже онъ почотъ слугъ своихъ яко повинен з ыменен своихъ ставити завьжды, кгда потреба будетъ, на воину посылати маеть приставившы к нимъ якого чоловіка доброго и годного шляхтича» // LM 37. — № 416. — Р. 378.

У своїх володіннях кн. І.Ф. Чорторийський, що засвідчено документально, реалізовував аграрну реформу, закріплену в «Уставі на волоки»³⁸. Про це свідчить квит королівського мірчого Казимира Ледницького від 3.08.1561 р. про отримання ним 60-ти кіп грошів литовських від князя Чорторийського за виконані заміри у маєтках Клевань, Білево та навколишніх селах. У документі також вказано, що мірчий не завершив поміру волок і тому указаним квитом гарантував до осені 1561 р. «с тои померы доправивши и реєстра справивши, кн(я)зю Ивану их *отдати*, и каждую волоку самому *еэ(о) м(и)л(о)сти* або кому *будет от его м(и)л(о)сти* злецоно *оказат*»³⁹. Причому обумовлювалися умови виконання волоочної поміри: якщо виявиться більше волок, за які вже заплатив князь, тоді він має доплати, а у разі «*если бы ся и потом показало помера неслушнаа за недозрєнемъ моимъ и мерников моихъ, тогда на будѣ повинен за своим влостным накладом зас перемерити*». Князь також мав забезпечити мірників для виконання їхніх обов'язків кіньми, волами та сокирами⁴⁰.

Як показує практика поземельних відносин у шляхетському середовищі Волині та інших регіонів ВКЛ, перманентно виникали конфлікти на фоні землеволодіння⁴¹. Такі процеси не оминули і володінь фігуранта наших справ. Так, у

³⁸ Гурбик А. Аграрна реформа в Україні XVI ст. — К.: Інститут історії України НАН України, 1997. — 62 с. + додаток; Гурбик А. Еволюція соціально-територіальних спільнот в середньовічній Україні (волость, дворище, село, сябринна спілка). — К., 1998. — 318 с.

³⁹ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 169. — Л. 1.

⁴⁰ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 169. — Л. 1.

⁴¹ Блануца А. Соціально-станова зумовленість шляхетських наїздів на Волині у другій половині XVI ст. // Український історичний журнал. — 2003. — № 4. — С. 89–98.

документах зафіксовано маєтковий конфлікт на землях Сернського маєтку кн. І.Ф. Чорторийського, на яких чинили збитки і шкоди степанський урядник і піддані володимирського старости кн. Костянтина Костянтиновича Острозького. На скаргу кн. І.Ф. Чорторийського у листі від 8.03.1557 р. великий князь литовський Сигізмунд II Август наказував володимирського старості заборонити завдавати шкоди підданам Сернського маєтка⁴². Наступного року виник конфлікт між підданими кн. І.Ф. Чорторийського та пана Петра Кухмистровича Дорогостайського. Так, у заяві князя до Луцького гродського суду від 11.10.1558 р. останній скаржився на напад та грабунок його підданих урядником П.К. Дорогостайського⁴³.

Тривав земельний конфлікт на суміжних володіннях кн. І.Ф. Чорторийського із луцьким, брацлавським і вінницьким старостою кн. Богушем Федоровичем Корецьким. Із маєтку Холопи, як свідчить документ, піддані князя Чорторийського вступали у ґрунт маєтку Моквин і Ненятинський острів старости. Вирішення конфлікту було покладено на приятельський суд. Утім листом від 8.10.1562 р. великий князь литовський Сигізмунд II Август повідомляв кн. І.Ф. Чорторийського про перенесення розгляду справи на свято

⁴² «Аж бы еси враднику своему степанскому и подданым тамошним в земли имени его Серньского вступовати и оное пущи пустошити и зверу з нее выгонати не казал. А которыи будѣт подданыи твои подданым его сернскимъ в чом кривды починили, твоя бы м(и)л(о)ст подданым его оных людей своих, до которых имъ дело будѣт, право давалъ и справедливост не отволочную чинил водле статуту права земского, жебы он (кн. І.Ф. Чорторийський — Авт.) болшь того ѿ томъ нам не жаловал» // РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 150. — Л. 1.

⁴³ ЦДІАУК. — Ф. 25. — Оп. 1. — Спр. 1. — Арк. 50.

св. Миколая зимового, так як князь Корецький, повертаючись із війська, не встигав вчасно прибути на суд, про що він повідомив великого князя литовського і просив надати йому «отрочний» лист⁴⁴.

Суперечності і конфлікти навколо володінь кн. І.Ф. Чорторийського розросталися. Щоб мати докази порушення кордонів його володінь і міри завданих шкод і збитків, князь виклопотав у Сигізмунда II Августа, щоб той «на огледанье тыхъ шкод и на подаванье листовъ нашихъ г(о)с(по)д(а)рскихъ и владовыхъ вижомъ дворянина н(а)ш(о)го ему придали», бо маєткам князя від його обопільних сусідів кривди і шкоди великі чиняться. Великий князь литовський наказував господарському дворянину (у листі від 22.02.1563 р. ім'я не указано) стати вижем і оглянути й уписати в реєстр усі шкоди і кривди, завдані володінням князя Чорторийського⁴⁵. Вочевидь, що двірний маршалок, підскарбій і писар ВКЛ пан Остафій Волович виконав доручення Сигізмунда II Августа й направив у володіння кн. І.Ф. Чорторийського уповноваженого бути вижем господарського дворянина для опису заподіяних маєтностям князя шкод і збитків.

З метою вирішення маєткових конфліктах шляхта нерідко укладала союзницькі договори. Як правило, патрони зобов'язувалися допомагати і сприяти своїм клієнтам боронити їхні володіння від посягання ворогів і конкурентів. У кількох

⁴⁴ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 171. — Л. 1.

⁴⁵ «А^ж бы еси на вси sprawy его обеща^нымъ вижомъ ему былъ и всихъ кривдъ и шкод, ^{от} кого бы са колвек именьямъ его дежали, огледал и на реи^стръ списывалъ и ч(а)су потребы то на вrade нашомъ сознавалъ, из листы н(а)ш(и)ми г(о)с(по)д(а)скими и владовыми до кого бы ему потреба была ездил и их подавал, заховываючиса в том водле обычаю, права и статуту земског(о)» // РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 172. — Л. 1.

наступних документах саме і вбачається один із способів такої допомоги, яку кн. І.Ф. Чорторийський надавав луцькому та острозькому єпископу Марку Васильовичу Жоравницькому. Як видно з документа від 25.04.1563 р., Медковське дворище, що належало соборній церкві св. Івана Богослова, подане свого часу луцькій єпископії предками князя Чорторийського, потерпало від постійних кривд і нападів від урядників і підданих княгині Ілліної Ровенської. Указане дворище не мало територіальної прив'язки до основних церковних володінь єпископії, і було відірване від основного масиву володінь князів Чорторийських («которое дворище лежит в кгрунте имени его м(и)л(о)сти кн(я)за Ивана Федоровича Чорторыского Рубецкомь»), й тому було вразливе з точки зору його захисту силами луцького й острозького єпископа. Зважаючи на такі причини, М.В. Жоравницький домовився з кн. І.Ф. Чорторийським про віддання останньому Медковського дворища у володіння на умовах оренди⁴⁶. Таким чином, церковна маєтність бралася під опіку і захист князівської родини, а орендний договір був по суті юридичним документом, що давав право на володіння нею. Причому у документі не указувався кінцевий термін оренди, що додатково підтверджує основні мотиви укладення договору — взяття під протекцію церковної маєтності.

Зі свого боку кн. І.Ф. Чорторийський видав М.В. Жоравницькому свій зобов'язальний лист від 27.04.1563 р., яким

⁴⁶ «Маєт держати и вживати и от всяких кривдъ боронить яко влостность свою, а с того ку церкви луцкой соборной в каждый год мнѣ и потомкомъ моимъ, єпископомъ луцкимъ, маєт его м(и)л(о)ст давати по пати коп гр(о)шей литовское личбы» //РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 174. — Л. 1. Документ такого ж змісту продубльовано: РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 175. — Л. 1–1 об.

гарантував захист дворища і своєчасну виплату орендних коштів⁴⁷.

Для набуття публічності договору луцький та острозький єпископ під датою оформлення і самого орендного договору (25.04.1563 р.) направив листа великому князю литовському Сигізмунда II Августу, оприлюднюючи умови орендного договору⁴⁸. Тут варто відзначити, що у правовому полі для здійснення такого типу операцій з церковними маєтностями мала передувати процедура надання дозволу великим князем литовським на укладення оренди. Про це, зокрема, у своєму листі указав сам Сигізмунд II Август: «Ино хотя *ж* владыка не мел mocy без дозволеня нашего имени церковного никому в руки заводити...»⁴⁹.

Вочевидь, такий правовий недолік усунув сам кн. І.Ф. Чорторийський, направивши чолобитну з цього питання великому князю литовському. На це вказує підтверджувальний лист від 19.06.1563 р.⁵⁰ (від дати укладення орендного договору минуло майже два місяці, що у практиці видачі підтвердних документів можна вважати оперативністю) Сигіз-

⁴⁷ «И*ж* я в каждый годъ маю давати с того дворища Медковского епископови луцкому, иако теперешнему и потом будучим епископом луцким, по пет коп гр(о)шей литовской личбы. А почати давати за дворище Медковское маю я сам и потомки мои на ден Богоявления Г(о)с(по)дна в року 60 четвертом, и так завжди рок в рок неотмѣнне» // РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 177. — Л. 1.

⁴⁸ «Если се то в(а)м, г(о)с(по)д(а)рю нашему м(и)л(о)стивому, видети будет, рачь в(а)м розказати то кн(я)зю Ивану и его потомкомъ листом в(ел)м(ожным) г(о)с(по)д(а)рьскимъ потвердити, и*ж*бы он и потомкове его тоє дворище на себе держали, а до церкви Божей в каждый рокъ по пет коп грошей давали» // РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 176. — Л. 1

⁴⁹ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 178. — Л. 1 об.

⁵⁰ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 178. — Л. 1–1 об.

мунда II Августа, адресований не М.В. Жоравницькому, а кн. І.Ф. Чорторийському⁵¹. Із запровадженням територіально-адміністративної і судової реформи у ВКЛ у 1564–1566 рр. потреба повідомляти великого князя литовського про здійснення операцій із нерухомістю відпала. Від того часу такі договори фіксувалися в актових книгах повітових земських і гродських судів, хоча по інерції шляхта продовжувала вносити такі листи до книг Литовської метрики і отримувати відповідні підтвердження господаря.

Цікавий, у тому числі з точки зору господарського значення, лист під датою 9.10.1563 р.⁵² двірного маршалка, підскарбія і писаря ВКЛ пана Євстафія Воловича, адресований кн. І.Ф. Чорторийському з повідомленням про те, що великий князь литовський Сигізмунд II Август надіслав йому 16 ліктів оксамиту і 50 кіп грошей для забезпечення витрат під час військової виправи до Польщі. Цим листом також передано розпорядження великого князя литовського щодо звільнення князя Чорторийського від військового постою в його маєтку Кореличі⁵³. Відзначимо, що звільнення від постою війська у

⁵¹ «...але мы з ласки нашеє г(о)с(по)д(а)рьское на чоломъбитъе кн(я)за Чорторийского то вчинили. На то ему даем сесь нашъ листь и потвержаемъ то ему симъ листомъ нашимъ. Мае^т он самъ, дети и потомки его оноє дворище церковное Медковское со всимъ, ако са в себе мае^т водле листу владыки луцкого вышей в сёмъ листе нашомъ описаного, держати и вживати, а на церков соборную луцкую светого Ивана Богослова теперешнему владыцы и по немъ будучимъ владыкамъ луцкимъ в кождый годъ по пати коп грошей давати повинни будутъ» // РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 178. — Л. 1 об.

⁵² РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 181. — Л. 1–1 об.

⁵³ «...иже бы тутъ ѿ в ѡименю в(а)ш(ей) м(и)л(ости) Кореличахъ жолнеры лѣжи не мели. Ино досыть тамъ в(а)ш(ей) м(и)л(ости) мети рачить на Петигорцохъ, которые неподалеку имена в(а)ш(ей) м(и)-

князівській маєтності було вагомою пільгою і мало неабияке значення для уникнення великих витрат з володінь для забезпечення постою.

Як видно з наступних документів фонду, що досліджується, передача в опіку і оренду Медковського дворища кн. І.Ф. Чорторийському була не даремною. Вже восени 1563 р. княгиня Ілляна Ровенська (Беата Острозька, дружина кн. Іллі Острозького) ініціювала переговорний процес по залягодженню майнових/маєткових суперечок, що виникли на суміжних з князівськими володіннями. Так, 30.11.1563 р. кн. Беата Острозька направила лист до князя Івана Чорторийського, у якому повідомляла про призначення терміну для виїзду уповноважених осіб для вирішення низки майнових справ. Зокрема, княгиня уповноважувала виїхати на місце вирішення конфлікту королівського маршалка пана Петра Кирдея на день св. Миколая. Утім вона передбачала, що якщо «...пан Кирдеи пре пилныє потреби свое писанемъ своимъ сѣ ѡбмовит, иж на ден |с(вя)того Николы быти не может, хотечи быти аж по Божемъ нароженію ѡ двухъ неделѣхъ на тои справе», тому і просила князя самостійно призначити час розгляду суперечностей, погодивши з королівським маршалком: «...на которыи бы пан Кирдеи быти мог»⁵⁴.

Кількома днями по тому (2.12.1563 р.) кн. Беата Острозька направила супровідний до князя Івана Чорторийського із листом-проханням від королівського маршалка про призначення йому часу для зустрічі⁵⁵. На цьому процедура призначення часу розгляду майнових/маєткових суперечностей не завершилася. Ще через п'ять днів (7.12.1563 р.) княгиня

л(ости) лежу мають» // РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 181. — Л. 1.

⁵⁴ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 182. — Л. 1.

⁵⁵ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 183. — Л. 1.

знову надіслала лист кн. І.Ф. Чорторийському, у якому писала наступне:

«Рачил ми в(а)м послати лист свои записныи около выеханя на землю ку розезнанью справедливости в кгрунтех тых, в которых ся межи в(а)ми и мною розницы деют, яко на тых листех ширей доложено есть, абых з в(а)мю, принавши певный рокъ по св(я)том Миколаю ве двох неделях, ку розезнаню и сконченю справедливости, везавши до тоє sprawy маршалка его королевский м(и)л(о)сти п(а)на Петра Кирдега, и при его м(и)л(о)сти служебников моих высала и в(а)м лист мои на то послала»⁵⁶.

Завершивши усі процедурні питання, далі пішла мова про конкретні правові дії по вирішенню і залагодженню межового маєткового конфлікту. Так, 9.12.1563 р. кн. І.Ф. Чорторийський отримав лист вижа Єрофея Рогачевського (наданий князеві на всі його справи і потреби від луцького, брацлавського і вінницького старости кн. Богуша Федоровича Корецького), у якому той спільно із князівським служебником Жданом Броницьким зафіксував свідчення господарського зем'янина Тимоша Коптевицького (сумерника свого) стосовно розмежування кордонів між маєтками Рубецьким та Хоценом і Решетським, Корчином та Головином, а також поселення деяких бояр з підданими на Корчинських землях по берегах річки Берестівки⁵⁷.

⁵⁶ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 184 — Л. 1.

⁵⁷ «Што се, деи, дотычет границъ Корчину от Головина и Берестовца, тамъ есми не свѣдомъ, але Рубчу от Хоцена, того есми добре свѣдомъ. Коли еще бывали следогони, тогды люди кн(я)за Ивановы, грабовский и рубецкий, слѣдъ гонювали до Баичины могилы и даювали слѣдъ хоценьцомъ и решетчаномъ, и коптевичаномъ, а мы, дѣи, также даювали слѣдъ ѓ тоєж могилы, Могилы Баичины, рубчаномъ и грабовцомъ. И коли, деи, бывала дерега бчольнаа або якаа

Князь Чорторийський продовжував отримувати документальні свідчення про завдані його маєтностям збитки. Наступні факти про вчинені підданими княгині Беати Острозької шкоди і збитки князь отримав 2.01.1564 р. у формі випису із книг київського воєводи кн. К.К. Острозького: «...выпис с книгъ под печатю кн(я)за его м(и)л(о)сти кн(я)зю Ивану его м(и)л(о)сти Чорторыйскому на то есть дань»⁵⁸. У листі-виписі свої свідчення на заподіяні урядником Григорієм Сокуром і підданими княгині Б. Острозької гвалти і шкоди підданам князя Чорторийського у землях його маєтків Дубецьке і Мідське фіксували виж кн. К.К. Острозького Матвій Завальський, виж Луцького замку Єрофій Гуторович та служебник кн. І.Ф. Чорторийського Ждан Броницький. Зокрема, вони детально описали заподіяні гвалти і шкоди, а також указали на межі земель, на яких відбувався конфлікт⁵⁹.

школа, то тыи вси схожувалися и копу чинювали у Баичины Могилы и у Куплина Бродѣ подле Великоз(о) Болота — далее мы не хожували к рубчаномъ и грабовцомъ, а они также к намъ далее слѣду не гонювали и на копу не хожували. И естли ме Богъ с тоѣ хоробы здорового узнесет, я, на тот рок ставши, на тых знаках и урочищах тоѣ перед п(а)ны судями зознаю» // РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 185. — Л. 1–1 об.

⁵⁸ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 186 — Л. 1–1 об.

⁵⁹ «Который служебникъ его м(и)л(о)сти мною и другим вижомъ луцкимъ и стороною людми добрыми, и тыѣ мѣстца на которых сѣ, дей, тот кгвалтовный наездъ и школа на кгрунтѣ кн(я)за его м(и)л(о)сти стала, обвелъ и оказал, тоест межи Дубна и Медкова в ростанех на чертежохъ показовал намъ, што ж, дей, то ест властный кгрунтъ пана моего, кн(я)за Ивана его м(и)л(о)сти Чорторыйского, и на томъ, дей, кгрунтѣ кн(е)г(и)ни Илинал еѣ м(и)л(о)сть наславшы врадника своего кгвалтовне, коней семеро взати, кожухи, сѣрмаги в подданных городецких и ѡбаровскихъ, врадникъ еѣ м(и)л(о)сти ровенский

Таким чином, кн. І.Ф. Чорторийський зібрав документальні свідчення, які у суді мали стати запорукою успішного вирішення справи на його користь. Врешті він поскаржився на дії княгині Б. Острозької самому великому князю литовському Сигізмунду II Августу. Про це свідчить лист господаря від 1.07.1564 р.⁶⁰, адресований княгині Б. Острозькій⁶¹.

Сигізмунд II Август виніс однозначний вердикт, яким наказував кн. Б. Острозькій, щоб її піддані, які поселилися на землях кн. І.Ф. Чорторийського, знесли свої забудови і

Сокур поздыймовати и сокиры побрати велел. Мы на тых мѣстцах з вижомъ луцким и знаки свои положили. А потомъ, дей, ѡказаль намъ ѿ тог(о) мѣстца ѡ полмили грани, которые, дей, делать землю еѣ м(и)л(о)сти кн(е)г(и)ни Илиное зъ землею его м(и)л(о)сти, впрочемъ Байчину могилу, ѿ тоѣ молили знаками и дорогою аж до Куклина броду, иако и люди суграничные перед нами сознавали, иже, дей, тые знаки к грани з давныхъ часовъ делатъ землю кн(я)за Ивана Чорторийского зъ землею еѣ м(и)л(о)сти кн(е)г(и)ни Илиное» // РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 186. — Л. 1.

⁶⁰ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 188. — Л. 1–1 об.

⁶¹ «Присылалъ до насъ кн(я)зь Иванъ Федорович Чорториский, жалуючи ѿ томъ, што жъ, дей, бояринъ твоей м(и)л(о)сти на имѣ Рупша и иншии бояре твои, поселили собе дома на влосной земли его имени Корчинского, ѡколко десѣт ч(о)л(ове)ковъ, на той же земли еѣ(о) Корчинской. А к тому тьи же бояреи ихъ людей именамъ его Корчену и Дѣбчѣ кривды и втискии великии чинѣт, в забраню пол, дубров, лесовъ и сеножатей, в показеню границъ звѣчистыхъ, а наганяючи, деи, череды збожа и сеножати вытравливаютъ, дерево бортное и всякое иное рубѣют, пчолы дерут и многии кривды и шкоды тымъ именамъ еѣ(о), такъ тежъ и боярину еѣ(о) корчинскомъ и людямъ корчинскимъ и дубецкии чинѣт. Дѣла чог(о) билъ намъ чоломъ кн(я)зь Иванъ, абыхмо ѿ то листъ нашъ до тебе дати ему казали» // РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 188. — Л. 1.

виселилися звідти, також були покарані нею відповідно до норм Статуту⁶².

Під такою ж датою Сигізмунд II Август направив ще один лист кн. Б. Острозькій з наказом, щоб вона виселила свого підданого, який переселився з її села Хотеня на ґрунт села князя Чорторийського Дубча: «Напоминаємъ и приказуємъ тебе, штобы еси тому подданому своєму знестиса с тог(о) кґрунтѸ велѣла, же бы он (кн. І.Ф. Чорторийський — *Авт.*) в том ѿ тебѣ кривды, шкоды и безъправія не приймавалъ и намъ ѿ то повторѣ жаловати причины не мель»⁶³. Як бачимо, кн. І.Ф. Чорторийський, зумів відстояти свої права у справах про маєткові конфлікти. При цьому вагомими аргументами у судах стали зібрані князем документальні свідчення, які доводили його правоту.

На цьому переривається ряд справ кн. І.Ф. Чорторийського, а наступними фігурантами документів стають його дружна та дочка, які успадкували маєтності чоловіка і батька.

Рік по смерті свого чоловіка (1566 р.) кн. Ганна Кузьмівна Чорторийська (із Заславських) виклопотала у Сигізмунда II Августа компенсацію коштів у розмірі 28 кіп і 28 грошів литовських, які у 1565 р. її чоловік, будучи справцею Київського воєводства, видав своїм накладом на потреби «подыимованье стацей посломъ и гонцомъ татарьскимъ». Відповідне розпорядження від 10.03.1566 р. великий князь литовський видав київському городничому Михайлу Петровичі Дівочці⁶⁴.

⁶² РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 188. — Л. 1.

⁶³ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 188. — Л. 1.

⁶⁴ Метрыка Вялікага Княства Літоўскага: Кніга 44. Кніга запісаў 44 (1559–1566 гг.) / Падрыхтаваў А.І. Груша. — Мн.: Арты-Фэкс, 2001. — № 105. — С. 125–126.

Дочка князя княжна Олена Іванівна Чорторийська отримала у Клевані (родовий маєток Чорторийських) записний і дарчий листи під датою 7.12.1568 р. від свого чоловіка новгородського воєводи пана Остафія Івановича Горностая, яким він записав їй «на третей части двора *Олешинского*, Трокелишкоз(о), Талковского и Величковского в повѣте Троцкомъ лежачих и на третей части двора *Острожчич* в повѣте Менском лежахоз(о)» у сумі 4000 кіп грошів литовських віновим звичаєм⁶⁵.

Два тижні по тому (20.12.1568 р.) О. Горностай оформив заставний лист, яким заставив своїй дружині решту дві третини своїх власних володінь (указані у попередніх документах) у забезпечення позичених у неї 3000 кіп грошів литовських⁶⁶.

Наступний документ проливає світло на долю Медковського двору, який взяв під опіку, оформивши орендним договором, кн. І.Ф. Чорторийський. Так, після його смерті дворище успадкувала дружина князя княжна Ганна Кузьмівна Чорторийська. На зміну попередньому луцькому і острозькому єпископу М.В. Жоравницькому прийшов Іван Красенський, який забажав привернути указане дворище до церковних володінь єпископії. На посягання нового єпископа поскаржилася князівська вдова і просила Сигізмунда II Августа втрутитися у конфлікт, що назрівав. Вивчивши матеріали позову, великий князь литовський виніс вирок

⁶⁵ Записний лист: РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 214. — Л. 1–2; Оpubліковано: Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные археографическою комиссиею. — Т. I (1361–1598). — СПб., 1863. — № 150. — С. 163–164; Дарчий лист: РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 215. — Л. 1–3.

⁶⁶ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 216. — Л. 1–1 об.

10.05.1570 р., яким підтвердив право княгині володіти Медковським дворичем на попередніх умовах оренди⁶⁷.

Очевидно, що новопризначений луцький і острозький єпископ повторно посягнув на Медковське двориче, про що свідчить напоминальний лист Сигізмунда II Августа від 18.06.1571 р. Із його змісту дізнаємося, що княгиня Чорторийська прислала до великокнязівської канцелярії свого умоцнованого служебника Яна Якубовича, який повідомляв, що 15.06.1571 р. було призначено дату судового засідання: «ей (княгині — *Авт.*) рокъ з мандатомъ н(а)шимъ, которымъ ея позвано за жалобою вл(а)дыки луцкого и острожского, велебног(о) Ионы Красенского, якобы, дей, она мела неслухне и не ведати за яким правом именье их церковное держати и вживати», і просила через свого служебника відкласти розгляд справи. Сигізмунд II Август виконав прохання княгині і «теды и тую справу при тых же справах откладаем, которой рокъ на особливомъ листе н(а)шом лимитацей ознаймилъ», наказавши видати їй відповідний випис із книг канцелярії під печаткою коронною⁶⁸. Чим завершився розгляд справи ми, на жаль, не маємо інформації.

⁶⁷ «А так мы нивчом не нарушиваючи тог(о) права кн(я)г(и)ни Чорторыское и детей ея приказуем, абы в(аша) (милост) в тоє имене Медково ничимъ не вступовал, але абысь са в(аша) (милост) во всем водлугъ тог(о) листу небожчика Жоравницкого первоог(о), вл(а)дыки луцког(о), продка своег(о) и потверженъ н(а)шого г(о)с(по)д(а)рского заховаль и то, што на в(ашу) (милост(ь)) аренды пать коп гр(о)шей литовских приходить брал, а болшей через то никоторог(о) вступу в тоє имене Медково и во вси доходы и пожитки ег(о) не чынил, иначеи тог(о) для ласки н(а)шое королевское чынить несмѣючи» // РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 221. — Л. 1.

⁶⁸ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 247. — Л. 1.

Згодом княжна Ганна Кузьмівна, потребуючи грошей, очевидно на судові процеси, заставила княгині Ганні Юріївні Гольшанській, дружині пана Олізара Кирдея Мильського, свій маєток у Пінському повіті, який включав частини сіл Ричовського, Буцького і Прибиловицького, а також частину Ричовського двору у сумі 200 кіп грошів литовських терміном на один рік з правом продовження строку застави у разі неповернення боргу⁶⁹.

Один із документів фонду стосується ще однієї представниці роду Чорторийських. Це — онука кн. І.Ф. Чорторийського княжна Олександра Іванівна (Янушівна) Чорторийська, котра була тричі одруженою⁷⁰. У даному випадку вона виступає спільно зі своїм другим чоловіком Миколаєм Єловицьким, продаючи успадковану від своєї бабки, княгині Ганни Кузьмівни Заславської, частину Глуського маєтку. Так, договором від 27.08.1598 р. подружжя Єловицьких продали дядькові (стриєві) кн. Олександри Іванівни Чорторийської кн. Юрію Івановичу Чорторийському частину Глуського маєтку у Новгородському воєводстві, який включав частини в селах Балашевичах, Рудаковичах, Погості, Симоновичах, Корихні, Ясені, Замоші, Осовій та Минковичах за 2000 кіп грошів литовських⁷¹. Наступний документ засвідчує інший договір купівлі-продажу під датою 27.08.1598 р. між княжною Чорторийською та її дядьком кн. Ю.І. Чорторийським, яким перша разом із своїм чоловіком М. Єловицьким продала своєму дядькові успадковану по своїй матері половину маєтку Корелецького з прилеглими до нього селами Туторовим, Запольєм і Плетеневичами у Новгородському повіті за 11000

⁶⁹ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 284. — Л. 1–1 об.

⁷⁰ Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV — до середини XVII століття... — С. 325.

⁷¹ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 335. — Л. 1–2.

кіп грошів литовських⁷². Друга половина цього маєтку перебувала у власності кн. Ю.І. Чорторийського, яку він успадкував по смерті свого батька кн. І.Ф. Чорторийського (друга частина маєтку також по спадку була у власності першого сина кн. І.Ф. Чорторийського, кн. Івана Івановича Чорторийського. Цей договір яскраво демонструє намагання кн. Ю.І. Чорторийського по смерті батька сконцентрувати у своїх руках родові маєтності.

Важливу інформацію про генезу функціонування канцелярії архіву ВКЛ містять три екстракти із книг Литовської метрики ВКЛ, датовані листопадом—груднем 1546 р. і видані за розпорядженням польського короля Владислава IV: «Мы теды корол до прозбы помененое ласкавне склонившы, тѣю справѣ въ сѣс наш листъ въписат и екстрактѣом под печатю Великог(о) княз(ства) Литъ(овского) стороне потребѣющей (вочевидь, нащадкам князів Чорторийських — *Авт.*) выдат розказали есмо»⁷³. Так, в екстракти були вписані документи, які підтверджували право князів Чорторийських на володіння Пересопницьким монастирем. Зокрема, це лист великого князя литовського Олександра Ягеллончика від 12.09.1504 р. з інформуванням луцького старости князя Семена Юрійовича Гольшанського про надання і ув'язання княгині Марії Чорторийської у володіння Пересопницьким монастирем⁷⁴; лист великого князя литовського Олександра Ягеллончика від 5.03.1505 р. про пожалування князю Федору Михайловичу Чорторийському на володіння Пересопницьким монасти-

⁷² РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 336. — Л. 1–2 об.

⁷³ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 392. — Л. 2.

⁷⁴ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 394. — Л. 1. Попередні публікації: Акты, относящиеся к истории Западной России, собранные и изданные археографическою комиссиею. — Т. I. — СПб, 1846. — С. 359; LM 22. — № 5.6. — Р. 20.

рем⁷⁵; лист великого князя литовського Сигізмунда I Старого від 28.02.1526 р. про підтвердження кн. Ф.М. Чорторийському прав на володіння Пересопницьким монастирем, маєтком Суск, купленого у князя Івана Корецького, та третиною маєтку Колнятич, отриманого записним листом від Івана Гуші⁷⁶. Усі вище зазначені виписи документів ввійшли до книг архіву канцелярії ВКЛ, сформовані із оригінальних листів великих князів литовських Олександра Ягеллончика та Сигізмунда I Старого, якими вони жалували представників родини Чорторийських Пересопницьким монастирем.

Таким чином, пророблений аналіз документів зібрання «Західно-Руські акти» та окремих із Литовської метрики закладають ґрунтовну базу для перспективи дослідження одного із впливових у суспільно-політичному житті Волині і ВКЛ князівського роду Чорторийських. Указані документи, насамперед, мають цінність у вивченні майнового аспекту життя і діяльності окремих представників роду, зокрема, луцького старости Федора Михайловича та його нащадків. Маєткові справи Федора Михайловича та його сина Івана Федоровича ілюструють картину формування, розширення, передання у спадок та відстоювання у судах родового маєткового фонду князів Чорторийських у другій половині XVI ст. Документи також рельєфно демонструють гостру боротьбу за землю між сусідами-землевласниками, у даному випадку представників вищого соціального прошарку у ВКЛ — князів і шляхти.

Андрій Блануца

⁷⁵ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 393. — Л. 1–1 об.; Попередні публікації: LM 22. — № 5.7. — Р. 21.

⁷⁶ РНБ. ОР. — Ф. 293. — Оп. 1. — Ед. хр. 392. — Л. 1; Попередні публікації: Lietuvos Metrika. Kn. 12. (1522–1529): Užrašymų knyga 12 / Parengė D. Antanavičius ir A. Baliulis. — Vilnius, 2001. — № 565a, 565b. — Р. 436–437; LM 22. — № 5.8. — Р. 21.

«Архів князів Чорторийських»: дипломатичний аналіз актових матеріалів

Вивчення історії окремих українських князівських родин XV–XVI ст. ніколи не втрачало своєї актуальності. Водночас, на сучасному етапі особливого значення набуває пошук і виявлення нових джерел, їх подальше впровадження до наукового обігу, а також систематизація раніше відомих документів за приналежністю до окремих сімей. Варто зазначити, що сучасні українські дослідники у своїй роботі зіштовхуються із рядом труднощів. Насамперед, це стосується розпорошеності «князівської документальної спадщини» XV–XVI ст. у архівосховищах різних країн (Україна, Польща, Литва, Білорусь, Росія та ін.). Незважаючи на те, що «князівська» тематика окресленого періоду є досить популярною серед вчених, публікацією документів, які б стосувались конкретних родин, займається не так багато дослідників. Ще менше звертається до дипломатичного аналізу джерел. У попередній роботі ми докладно проаналізували історіографію питання¹, тому не будемо зараз акцентувати на цьому

¹ Акти Волинського воєводства кінця XV–XVI ст. (із зібрання Пергаментних документів Архіву головного актів давніх у Варшаві) / Підготовка до друку й авторський текст Андрія Блануци, Дмитра

увагу. Відмітимо лише одну із останніх монографій С. Каштанова, у якій досліджено діяльність князівських канцелярій Русі та здійснено дипломатичний аналіз актів XIV–XVI ст.²

Згідно з сучасними дослідженнями³, документи можна розділити на такі типологічні групи:

Вашука, Дмитра Вирського (латиномовні документи). — К., Інститут історії України НАН України, 2014. — С. 44–46.

² *Каштанов С.* Исследования по истории княжеских канцелярий средневековой Руси. — М., 2014. — 674 с.

³ *Хорошкевич А.* Жалованные грамоты Литовской Метрики конца XV века и их классификация // Источниковедческие проблемы истории народов Прибалтики. — Рига, 1970. — С. 52–53; *Ковальский Н.* Источники по истории Украины XVI–XVII вв. в Литовской Метрике и фондах приказов ЦГАДА. — Днепропетровск, 1979. — С. 14–33; *Каштанов С.* Русская дипломатика. — М., 1988. — С. 150–154; *Менжинский В.* Документальный состав книг Записей Литовской Метрики за 1522–1552 гг. // Литовская Метрика: Исследования 1988 г. — Вильнюс, 1992. — С. 50–51; *Жеребцова Л.* Формування митної системи на українських землях Великого князівства Литовського: джерела і методи дослідження: дис. ... канд. іст. наук. — Дніпропетровськ, 2008. — С. 71–110; *Блануца А.* Шляхетське землеволодіння у Великому князівстві Литовському: джерела дослідження // Український історичний журнал. — 2009. — № 2. — С. 194–207; *Ващук Д.* Інститут “старини” у Великому князівстві Литовському (аналіз матеріалів Литовської Метрики) // Український історичний журнал. — 2011. — № 1. — С. 195–209; *Його ж.* Матеріали Литовської Метрики до вивчення інститутів “старини” та “новини” у Великому князівстві Литовському // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). — К., 2011. — Вип. 11. — С. 207–216; *Блануца А.* Господарська політики королеви Бони у Великому князівстві Литовському (за матеріалами 32 книги записів Литовської метрики) // Україна в Центрально-Східній Європі. — К., 2011. — Вип. 11. — С. 191–206.

I. Джерела публічно-правового характеру:

1. Листи (різноманітного змісту):

- нагадувальні № 1, 9
- про звільнення № 3
- наказні № 5, 10, 12, 13, 25, 26, 30
- повідомлення № 19, 20, 21, 22
- заставні № 29, 32
- зобов'язуючі № 17
- продажні № 34, 35

2. Екстракти № 36, 37, 38

3. Підтвердження:

- на нерухомість № 18
- судового рішення № 31

4. Оренди: № 14, 15, 16

5. Квити: № 8, 11

До окремої групи публічно-правових документів належать **джерела судочинства**. Тут маємо декілька типів — “свідчення” (№ 23) і “запис” (№ 33). Водночас до цієї групи відноситься й лист-випис під № 24, оскільки у ньому здійснено випис розслідування віжа із судових книг князя Костянтина Костянтиновича Острозького.

II. Джерела приватно-правового характеру:

1. Дарчі записи: № 2, 27, 28

2. Договори: № 4, 6, 7

Початковий протокол вивчених документів складається із таких складових: інтитуляції, інскрипції та салютації. Відповідно до інтитуляції (*intitulatio*) усі акти розподіляються на такі групи:

1) великокнязівські (господарські):

1.1. Олександра Ягеллончика — “Александръ, Божю м(и)л(о)стю корол полский, велики княз литовский, рѣски, прѣский, жомоитский, и иных” (№ 37) (вписаний); а також документ № 38 (вписаний);

1.2 Сигізмунда I Старого — “Жикгимонт Божю м(и)л(о)с-тью корол полский великий кн(я)зь лит(о)вский рдский прдский жомоитский мазовецкий и иных” (№ 1); а також документи № 3, 36 (вписаний);

1.3 Сигізмунда II Августа — “Жикгимонт Август, Божю м(и)л(о)стю корол полский и великий кн(я)з(ь) лит(о)вский, руский, пруский, жомоитский, мазовецкий и иных” (№ 9); а також документи № 10, 12, 13, 18, 25, 26, 30, 31;

1.4. Владислава IV Вази — “Владыславъ, з Божой ласки корол полский, великий княз литовський, рдский, прдский, жомоитски, мазовецьки, инфлянський, смоленський, черниговський, а шведский, кгодский, ваньдалский дедечъны король” (№ 36); а також документи № 37, 38.

2) князівські — “ІА, Иван Федорович Чорторыйский” (№ 4), “ІА, Фридрихъ Глѣбович Пронский, воевода киевский, з малжонькою моею, кн(я)гини Федорою Б(о)гушовною” (№ 7), а також документи № 6, 24, 32, 33, 34, 35.

3) шляхетські (зем’янські) — “ІА, Сенко Гринкевич Гавъсович” (№ 2), “Стефан Андрѣвич Велкович, скарбный г(о)с(по)д(а)рьский, ключник виленьский” (№ 8), “ІА, Казимир Ледницький, мерчи крола его м(и)л(о)сти” (№ 11), а також документи № 17, 23, 27, 28, 29.

4) церковні — “ІА, Марко Василевич Жоравницкий, наре-ченый епископ луцкий и ѡстрозский” (№ 14), а також доку-менти № 5 (інтитуляція пошкоджена), 15.

Інскрипція (*inscriptio*) є присутньою у багатьох актах. Наведемо найбільш цікаві приклади.

“Кн(я)зю Юрю Ивановичѣ Дѣбровицкомѣ, а кн(я)зю Ва-силию Федоровичѣ Четвертенскомѣ, кн(я)зю Ивану Андрѣевичѣ Полубенскому, а пану Боговитинѣ Петровичѣ, а писарю н(а)шомѣ пану Михайлу Василевичѣ, а пану Андрѣю Лозце, а Федорѣ Гулевичѣ” (№ 1);

“Воеводе киевскому, державцы чорнобылскому, кн(я)зю Фредрыхѧ Глебовичу Пронскому, и малжонце его м(и)л(о)сти кн(я)г(и)ни Федоре Богушовне” (№ 9);

“Кн(я)зю Ивану Федоровичу Чорторыскому” (№ 12);

“Дворанину нашому” — хто саме був під цим звертанням із документа не відомо (№ 13);

“Наяснейший м(и)л(о)стивый г(о)с(по)д(а)рю” — саме так звертався до свого адресата єпископ луцький та острозький Марко Жоравницький (№ 16);

“Велможный к(я)же г(о)с(по)дне мне особливе ласкавый” — звернення маршалка дворного Євстафія Воловича до князя Івана Федровича Чорторийського (№ 19);

“Велможный к(я)же п(а)не а добродѣя мой м(и)л(о)-ст(и)ве мне ласкавый” — звернення княгині Беати з Костельця, дружини князя Іллі Костянтиновича Острозького, до Івана Федровича Чорторийського (№ 20);

“Старостиной браславской и веницкои, кн(е)г(и)ни Илиной Костентиновича Острозьской кн(е)г(и)ни Биате с Костелца” (№ 25);

“Велебному вл(а)дыще луцкому и острозскому, Ивану Красенскомѧ, верному нам миломѧ, ласку н(а)шу королевскую, верный нам милый” (№ 30).

Інскрипція також є у таких документах: № 3, 5, 10, 21, 22, 26 та 38 (вписаний).

Елементом салютації (*salutatio*) можуть виступати такі слова: “Ѡзнаймуемъ симъ листом нашимъ нинѣшним и на потомъ будучимъ, кому будетъ потреба того ведати” (№ 18); “Ѡзнаймуемъ всим воецѣ и каждому з особна, кому будетъ належи” (№ 31). В документі № 36 салютація виглядає так: “Ѡзнаймѣм сим нашим листом, иж прошени естмо были ѡ выдане екстрахтом зъ Книгъ Канѣцеларьи нашеѡ болшое, Великог(о) Княз(ства) Лит(овского), справу нижей выражо-

ное, котораа нашла ѿ Книгах светобливое памяти, короля ег(о) м(и)л(о)сти, Жыкгимонта Першого(о) тыми словы писана”. В інших двох, 37-му та 38-му, в основному тексті вона майже однакова, проте відрізняється у вписаному: “Чиним знаменито сим нашим листом и далей” (№ 36); “Чыним знаменито сим нашым листомъ, хто на нег(о) посмотрит, або чтѣчы ег(о) вслышыт, нинѣшным и потом бѣдѣчым, комѣ бѣдет потреб тог(о) ведати” (№ 37); у № 38 вписаний текст не містить салютації.

Найбільш змістовною частиною майже кожного документа вважається “основний текст”. Його складовими частинами є: аренга, промульгація, нарація, диспозиція, санкція та короборація.

Цікавим прикладом аренги (*arenga*) є повідомлення у листі єпископа луцького та острозького Марка Жоравницького: “...што з воли Божей с ласки в(ел)м(ожного) г(о)с(по)д(а)р(а) нашого м(и)л(о)стивого маю том хлѣбъ дѣховный епископоу луцкую и острозкую” (№ 16). Аренга також присутня і у листах новгородського воєводи Остафія Горноста: “Иже што з воли а презрѣния Божог(о)... (№ 27); “Ижъ з ласки м(и)л(о)стивог(о) Б(о)га а любви н(а)шоѣ сполное” (№ 28); “Иже к пилюной потребе моей для поплаченна долговъ” (№ 29).

У вигляді юридичної сентенції аренга зустрічається у таких документах:

а) дарчому листі зем’янина Семена Гавсовича (“А так яа Сенко Гринкевич ... бѣдучи ни чимъ не припѣженный”, № 2);

б) листі княгині Острозької Беати з Костельця (“Такъ яког(о) им в розницах кгрунту пенного, в котромъ розницу межи кн(я)зю и мною естъ мовит со мною рачил”, № 20).

В окремих випадках аренга присутня в нараційній частині, як от у листах продажних Миколи Яловицького та дружини Олександри Чорторийської (“за позволенем и ведомстю его

м(и)л(о)сти п(а)на малжонка моего менованого, не бѣдѣчи ни ѿм кого намовлена ани примушона, ѿдно по своєй доброй воли, маючи волност водлугъ права посполитого”, № 34, 35).

Промульгація (*promulgatio*) чітко визначається у свідченні віжа Єрофея Рогачевського до князя Івана Федоровича Чорторийського: “даны на вси sprawy и потребности, ѿм его м(и)л(о)сти кн(я)зя Б(о)гуша Федоровича Корецкого, старосты луцкого, браславского и веницкого, кн(я)зю Ивану Федоровичу Чорторискому” (№ 23). У короткій формі вказаний елемент присутній у листі маршалка двірного Євстафія Воловича до князя Івана Федоровича Чорторийського: “Ѳзнаймую в(а)шей м(и)л(о)сти...” (№ 19). Промульгація міститься також у листах княгині Беати з Костельця до того ж князя, Івана Федоровича Чорторийського: “Такъ яког(о) им в розницах кгрунту пенного, в которомъ розницу межи кн(я)зю и мною есть, мовит со мною рачил” (№ 20); “Листъ в(а)м, писанный ку мнѣ, посыла до ег(о) м(и)л(о)сти п(а)на маршалка” (№ 21); “Рачил ми в(а)м послати лист свои записныи ѡколо выеханна на землю ку розезнанью справедливости в кгрунтах тых, в которыхъ сѧа межи в(а)ми и мною розницы деютъ” (№ 23). Вона також є наявною і в актах-виписах із попередніх книг: “Ѳповедал и жаловал перед кн(я)земъ его м(и)л(о)стью, кн(я)зь Иван его м(и)л(о)сть Федорович Чорторыйский” (№ 24). Промульгацію можна вирізнити і у записному листі новгородського воеводи Остафія Горностая: “...беручи ѿм еє м(и)л(о)сти кн(е)г(и)ни Ивановое Чорторыское, кн(е)г(и)ни Ганны Кузминича княжны Жєславское, за себе ѿ светое малженство дочку еє м(и)л(о)сти кн(я)жну Ѳлену Ивановну Чорторыскую” (№ 27). В іншому листі вона дещо видозмінена: “поналъ єсми за себе в стабло малженское дочку ег(о) м(и)л(ости) небожчика кн(я)зѧ Ивана Федоровича Чорторыског(о), кн(я)жну Ѳлену ѿ малжонки ег(о) м(и)л(ос-

ти) кн(е)г(и)ни Ивановоѡ Чорторыское, кнег(и)ни Ганны Кузминны Жєславског(о) (№ 28).

Виклад обставин справи або нарація (*narratio*) зустрічається, як правило, у кожному акті. Розглянемо найбільш цікаві моменти у різних за своєю типологією документах. У нагадувальному листі (№ 1) йдеться про суперечку між паном Богушем Боговитиновичем та князем Федором Чорторийським стосовно будівництва замку в урочищі Білеве. Для її розв'язання обидві сторони обрали собі суддів: “Пан Б(о)гуш исвоеи рѣки на то взал в нас сѣдями собѣ вас⁴, а кн(я)зь староста на то сѣдями собѣ взал маршалка н(а)шого кн(я)за Андрѣя Михайловича Сєнкгушковича, а подскарбєго н(а)шого дворного, пана Ивана Андрѣевича, а городничого троцкого, кн(я)за Петра Михайловича, а намѣстника перелайского Юхна Волчковича, а земан волынских Михайла Сємашковича, а Тихна Козинского и рок єсмо томѣ праву положили на ден с(вя)того Михайла рѣского свѣта приидѣчого индикта треитего под страченємъ права”.

У нараційній частині пільгового листа-звільнення (№ 3) великий князь литовський Сигізмунд I Старий вказував причину, по якій звільняв від військової служби князя Федора Михайловича Чорторийського: “Присылал к намъ староста луцкий, кн(я)зь Федор Михайлович Чорторыйский ѡ томъ, што *ж* которѣю форобѣ з Божєго допѣщеня мєл ѡн на ѡчи перво сєго бѣдѣчи при нас на соймѣ. Ино, дєй, таа фороба єще єго неѡминѣла и болшей кѣ шкоде здоровья єго привела, абыхмо єму ласкѣ нашу вчинили и с тоє службы н(а)шое єго самого парсуною вызволили...”.

⁴ Кількісний та іменний склад вказаний в інскрипції (див. вище).

Серед наказних листів відмітимо лист київського митрополита Макарія до єпископа луцького й острозького Феодосія (№ 5). Із нарації дізнаємось про те, що Феодосій забороняв священнику Тимофію служити у церкві Св. Трійці в Білевичах: “Присылал до нас б(о)гомолец н(а)шъ, св(я)щенникъ бывшій воскресенский луцкий Тимофѣй, поведаячи ѿ томъ, штож, дѣй, ѿн взал ц(є)рков в ымени кн(а)за Ивана его м(и)л(о)сти Чорторийског(о), старостича луцкого, св(а)тоє Троицы Билевичи. Твоа, дѣй, м(и)л(о)сть нѣтъ вѣдома в который ѿбычай ему службы Божи в той ц(є)ркви в св(а)той Троицы служити заборонаешъ, а не для иншоє жадное причинъ, ѿдно для той иже бы ѿн ѿ в ыимѣньи кн(а)за его м(и)л(о)сти не былъ”.

Особливістю нараційної частини приватних листів-повідомлень є те, що вона займає практично весь текст. Для прикладу наведемо лист княгині Бети Острозької до князя Івана Федоровича Чорторийського (№ 21): “Листъ в(а)ш, писаный ку мнѣ, посыла до ег(о) м(и)л(о)сти п(а)на маршалка, на который, што ми его м(и)л(о)сть ѿписат рачил в(а)м листъ его м(и)л(о)сти посылал, с которого в(а)м зрозумевши прошѣ ведле позволеня его м(и)л(ость) рач(ил) в(а)м час певный ѿбрат и мнѣ ѿзнаймит, абых я его м(и)л(о)сть ведомымъ дчинила и их, тому выеханю ѿпевнивши, собе ѿзнаимила и просила ку сконченю тых потребъ моих в(а)м я на которого розезнае то дае”.

Нарація записного листа новгородського воєводи Остафія Горностая своїй дружині, княгині Олені Іванівні Чорторийській, досить велика (№ 27). Він зазначав, що при одруженні з князівною отримав “вѣна посагу з ыменей ѿтчизных кн(я)за Ивана Чорторыского” 2 000 кіп грошей литовських. Потім, “заховываючи ся я водлуг права посполитог(о) и статуту земского”, О. Горностай записав О. Чорторийській

“на третей части дворов и именей моих ѡтчизных, а мновите на третей части двора **Олешиишского**, Трокелишко(о), Талковского и Величковского в повѣте Троцкомъ лежащих и на третей части двора **Острожчич** в повѣте Мѣнском лежащ(о), на селах и приселках к тым помененым двором и именам прислухающим и в третью част належачим, ѡбываемъ вѣновнымъ вѣно с привенком тоест чотыры тисячи коп грошей литовское личбы, личачи в каждый грошъ по десети п(е)н(я)зей бѣлых, сим листом записую и записалѣм”. Схожа нарація міститься у дарчому листі того ж воеводи своїй дружині, княгині О. Чорторийській (№ 28). Основна відмінність від попереднього документу полягає у типології. Незважаючи на те, що цей акт типологічно близький до листів-записів, саме із нарації дізнаємось, що це дарчий лист: “**даю дарую** (виділено нами. — Д.В.) и через сєс лист запис мои ем м(и)л(ости) кн(я)жнє **Оленє** Ивановнє Чорториско(о), малжонцє моєи м(и)лои”.

Зазначені особи є головними у заставному листі (№ 29). Зокрема, з викладу Остафієм Горностаєм суті листа дізнаємось про таке. Воевода, перебуваючи на господарській службі, позичив чималі кошти у своїх приятелів. Щоб не допустити “абым в тых долзехъ именей моих, тым кому звинен *єст*, в держанє не поступил, а сам о болшую шкоду и знищенє не пришол”, він позичив у своєї дружини, княгині О. Чорторийської, “певную суму п(е)н(я)зей готовыми гр(о)шъми тры тисячи коп гр(о)шей личбы и монеты Велико(го) кн(я)зства Литовского, личачи в каждый, гр(о)шъ по десети п(е)н(я)зей бѣлых”. Для забезпечення повернення коштів, воевода віддав у заставу “моєй двѣ части дворов и именей моихъ ѡтчизных, тоест двѣ части двора **Олешишок**, Трокле, Талкова и Величовьского, в повѣте Троцкомъ лежащих, а двѣ части двора **Острожчич** в повѣте Мѣнскомъ” з усіма людьми та прилеглими землями і селами.

Цікавою є нарація і у дарчому листі зем'янина Семена Гавсовича. Вона поділяється на дві частини. З першої дізнаємось, що він спершу купив у свого брата Федора частину маєтку Тудорова, а потім його третину подарував князю Федору Михайловичу Чорторийському (№ 2):

а) “Иж которю часть *отдѣленю* кѣпиль есми ѿ брата свое~~г~~(о) ѿ Фѣдка Гринкевича Гавсовича во ймѣни н(а)ш(о)мъ Тудоровѣ, котораа была в заставѣ ѿв Олехна Мишковича ѿ тридцати копах грошей съ ч(ѣ)л(о)в(ѣ)комъ *отчизнымъ* на йма Олисъцемъ Даниловичим, его жоною из ихъ дѣтми ѡбѣль вѣчно и непорѣшно, никомѣ не вѣнно~~е~~ за шестъдесат коп грошей зъ ѡгороды ис сѣлищи, з навозы, с полми и з гаи, ис сѣножатми, ис промѣжки, з рекою, рѣча[ем] и з млиномъ, и з мѣтвищемъ, ис попасы, и зъ кгороды, ѡвоща[ми] и зо всѣмъ с тымъ, как са то~~е~~ в собѣ з вѣкѣ маєт”;

б) “тую третюю часть имѣнья Тудорова, которю есми купиль ѿ брата мое~~г~~(о) Фѣдка, даю, дарю и записю вѣчне и непорѣшне кн(а)зю Фѣдорѣ его м(и)л(о)сти Михайловичѣ Чорторыскомѣ, старости луцкомѣ, и е~~г~~(о) м(и)л(о)сти кнагини и их м(и)л(о)сти дѣтемъ и потомком~~и~~ зо всѣмъ с тымъ верхѣ писаными, яко ѿ брата своего есми купил. Маю~~т~~ их м(и)л(о)сть тую третюю часть, которю иа ѿ брата свое~~г~~(о) кѣпил, держати и вживати вѣчно и на вѣки вѣч(но), маєт волны их м(и)л(о)сть тѣю третюю часть прода~~ти~~ и *отдати*, и променати, и росширити, и ку своемѣ лѣпшомѣ пожиточному ѡбѣрнути”.

У другій частині вказується те, що решту дві частини Семен Гавсович, потребуючи грошей, віддав у заставу тому ж князю Федору за 80 кіп грошей литовських: “А его треба была мнѣ пѣназей Сѣнку Гавсовичѣ, иа заставил есми тѣю двѣ части, которю есми купил ѿ брата мое~~г~~(о) Фѣдка в Тѣдоровѣ кн(а)зю Фѣдорѣ е~~г~~(о) м(и)л(ости) Михайловичу Чорторый-

скомѣ, старостѣ лѣцкомѣ его м(и)л(о)сти, кн(а)г(и)ни и их м(и)л(о)сти дѣтемъ, восмидесят копах грошей монѣты и личбы Великог(о) кн(а)зства Литовског(о) по десати пѣназей ѡ грош зо всѣмъ, як са тыи двѣ части в собѣ маю^т и яко я ѡ брата моег(о) купилъ, неоставуючи на себе ничог(о), якъ вышей в симъ моем листе выписано. Маю^т их м(и)л(о)сть тыи двѣ части, вѣрхѣ писаныє, держат(и) и вживати в той сѣмѣ пѣназей восмидесят копах грошей до живота его, а я Сѣнко до живота моег(о) не маю^т их м(и)л(о)сти тых двох частехъ выкѣповати”.

Відмітимо також нарацію у квиті королівського мірника Казимира Ледницького (№ 11). Зокрема, службовець повідомляв, що здійснював виміри у маєтностях князя Івана Федоровича Чорторийського, за що отримав 60 кіп грошей литовських. Проте справу не закінчив, а також не зробив відповідний реєстр. Тому Казимир обіцяв “тым листом моимъ на сыю пришлую ѡ сѣмъ в року нинѣшномъ шестдесат первом, с тои померы доправивши и реєстра справивши, кн(я)зю Ивану их ѡтдати, и каждую волоку самому ег(о) м(и)л(о)сти або кому будет ѡт его м(и)л(о)сти злецоно ѡказат”.

Із нарації орендного листа (№ 14) дізнаємось про те, що єпископ луцький та острозький Марко Жоравницький передав в оренду маєток Медковський князю Івану Федоровичу Чорторийському зі щорічною оплатою 5 кіп грошей литовських. Причину такого вчинку сформульовано так: “А так са розумеючи, иж ѡное дворище нигде не єст споруч са имѣней церковных и ѡ великих кривдах будчи стиснено ѡт владников и подданных єє м(и)л(о)сти кн(я)г(и)ни Илиное ровенских, за которыми кривдами малыи пожиток з дворища к церкви Божиѣ выходить. С тых причин ѡное дворище, вышей мененоє Медковское, пустил єсми на ѡранде его м(и)л(о)сти кн(я)зю Ивану Федоровичу Чорторийскому...”.

Особливістю нарації підтвердних листів є те, що у ній зазначаються, по-перше, причини для пожалування, а, по-друге, власне саме прохання надати такий лист. Зокрема, князь Іван Федорович Чорторійський просив короля Сигізмунда II Августа підтвердити орендний лист, який він отримав від єпископа луцького та острозького Марка Жоравницького (№ 18): “Присылал до нас кн(я)зь Иван Федорович Чорторійский ѿ том, иж наменёный владыка луцкий и острозский пан Марко Василевичъ Жоравницкий дворище церковное владычества луцкого, названое Медковское, ѿт продков кн(я)за Чорторійского на церковь луцкую соборную светого Ивана Богослова наданое, лежащее въ кгрунте кн(я)за Чорторійского имени его Рубецкомьского, даль и спустилъ ему на аранде под тымъ обычаемъ, иж кн(я)зь самъ и потомки его мають тоє дворище зо всимъ ако са в себе маеть держати и вживати, а на церковь соборную луцкую светого Ивана в каждый годъ ему и по немъ будучимъ владыкамъ луцкимъ по пяти копъ грошей давати, на што ж владыка луцкий и листъ свой под печатю и подписю руки своеє ему даль, в котором ширей и достатечный то ѿписано ест. И тот ѿн лист до нас присылал, просечи, абыхмо на то ему дали наш листъ и то ему потвердили нашимъ листомъ”.

У підтверджені рішення щодо суперечки між княгинею Анною Чорторійською із єпископом луцьким та острозьким Іванов Красенським стосовно церковного маєтку (№ 31) нарація така: “Пришедши до книг н(а)ших канцлерейских шляхетнаа кн(я)г(и)ня Ивановаа Чорторійскаа Ганъна Кузьминне Жеславского, через ѿмощованого служебника своего, шляхетного ІАна ІАкубовича, ѿповедала, иж како дня пятог(о)надцат м(е)с(я)ца июня року тисеча пят сот сем-десят первого, припал, дей, ей рокъ з мандатомъ н(а)шимъ, которым еє позвано за жалобою вл(а)дыки луцкого и

острожського, велебног(о) Ионы Красенского, іакобы, дей, она мела неслушне и не ведати за іаким правом именье их церковное держати и вживати, што есть ширей а достаточней на листе мандат н(а)шомъ описано и доложено”.

У джерелах судочинства, зокрема у свідченні господарського зем'янина, пана Тимоша Коптевицького, нарація займає майже весь акт (№ 23). Власне документ — це лист віжа Єрофея Рогачевського, який містить результати опитування згаданого зем'янина стосовно розмежування кордонів між маєтками Рубецьким та Хоценом і Решетським, Корчином та Головином, а також поселення деяких бояр із підданими на Корчинських землях по берегах річки Берестівки. Стосовно останніх двох маєтків Тиміш нічого не повідомив, водночас щодо перших сказав таке: “Што се, деи, дотычет границь Корчину от Головина и Берестовца, тамъ есми не свѣдомъ; але Рубчу от Хоцена, того есми добре свѣдомъ. Коли еще бывали следогони, тогды люди кн(я)за Ивановы, грабовскии и рубецкии, слѣдъ гонювали до Баичины могилы и даювали слѣдъ хоценьцомъ и решетчаномъ, и коптевичаномъ, а мы, дѣи, также даювали слѣдъ ѿ тоѣж могилы, Могилы Бабчины, рубчаномъ и грабовцомъ. И коли, деи, бывала дереча бчольнаа або іакаа шкода, то тыи вси схожувалися и копу чинювали у Бабчины Могилы и у Куплина Бродѿ подле Великог(о) Болота — далеи мы не хожували к рубчаномъ и грабовцомъ, а они также к намъ далеи слѣду не гонювали и на копу не хожували. И естли ме Богъ с тоѣ хоробы здорового узнесет, я, на тот рок ставши, на тых знаках и урочищах тоѣ перед п(а)ны судами зознаю”. Схожа за принципом нарація міститься у виписі із судових книг князя Василя Острозького, де зазначені результати розслідування віжа Матвія Завалського (№ 24). Причиною відправлення “слідчого” стала скарга князя Івана Федоровича Чорторийського на княгиню

Беату з Костельця, з намови якої відбувся наїзд на його маєтки Дубицький та Медський.

Нараційна частина трьох договорів між князями Іваном Федоровичем Чорторийським та Фрідохом Глібовичем Пронським досить велика. Тому представимо одну із них, у якій йдеться про ставок Кривецький біля Жуковського маєтку (№ 4): “Єтьхъ нижли што сѧ дотычє ставу ихъ м(и)л(о)сти (Ф. Пронського — Д.В.) Кривецкого под замьком ихъ м(и)л(о)сти Жуковскимъ, ѿ тотъ ставъ ихъ м(и)л(о)сти в листехъ моихъ ничого неѡписано, што на вгode промежку насъ было иже архимандритъ мой пересолнищкий и люди монастыря Пересолнищкого в тотъ ставъ ихъ м(и)л(о)сти некоторыми причинами вступоватъ и рыбъ ловити не мѣли”.

Наступним елементом основного тексту є диспозиція (*dispositio*) — розпорядження по сутності справи. Як і попередня складова дипломатичного протоколу, вона є практично у кожному акті. У листах, які різняться за своєю типологією, маємо такі формулювання: “И такъ есмо межъ ними постановили ели бы хто зъ нихъ тамъ на тотъ рокъ невыехалъ и сѡдѣй своихъ невыевелъ, тогда тые суди котораѧ сторона ихъ выведетъ, мають тамъ на тотъ рокъ выехавши, справедливость наконѣцъ вчинити водлѣ ѡбываѧ права земскаго. А про то ажбы ели съ тыми зъ судями ихъ згодилисѧ поспол тамъ на тотъ рокъ положеный к томѸ правѸ выехали и ѿ томъ бы есте межъ ними досмотрѣли и справедливость вчинили” (№ 1); “А такъ мы дла тоѧ форобы его самого парсуною сѧ службы н(а)шое теперешнее вызволили и казали ему мѣшкати на замку н(а)шомъ Львцкомъ. А на тую слѡжбу нашѸ на свое мѣстце маѧтъ ѡнъ послати с(ы)на своего кн(я)зѧ Ивана такъ слушнѧ и раднѧ, иако бы самъ мелъ ехати съ тымъ почтомъ слугъ своихъ, которыи повиненъ зъ ымѣней своихъ водлѣ реистровъ земскихъ ставити” (№ 3); “А такъ мы твою м(и)л(о)сть, брата н(а)шого,

б(о)г(о)с(ла)вляем и навоминаемъ, абы твоѧ м(и)л(о)сть тому св(а)щеннику Тимофѣю в ыймени кн(я)за его м(и)л(о)сти в ц(е)ркви св(а)той Троицы службы Божѣи служити не заборонал и в том ему жадной переказы не дѣлал, и заховал бы сѧ твоѧ м(и)л(о)сть кн(а)зя Иван его м(и)л(о)сти во всемъ” (№ 5); “Про то будѣт ли так, іако ѡн нам жаловал, навоминаем и приказуем тебе, аж бы еси враднику своему степанскому и подданным тамошним в земли имениа его Серньского вступовати и ѡное пуци пустошити и зверу з нѣе выгонати не казал” (№ 10). Кількість прикладів можна збільшити.

У підтвердних листах диспозиція, як правило, представлена розпорядженням стосовно підтвердження конкретних прохань: “Ино хотя ж владыка не мел моцы без дозволенѧ нашего имениа церковного никому в руки заводити, але мы з ласки нашеѧ г(о)с(по)д(а)рьское на чоломбитьѧ кн(я)за Чорторийского то вчинили. На то ему даем сѧ нашъ листь и потвержаемъ то ему симъ листомъ нашимъ. Маѣт ѡн самъ, дети и потомки его ѡное дворище церковное Медковское со всимъ, ако сѧ в собе маѣтъ водле листу владыки луцкого вышей в сѧмъ листѧ нашом ѡписаного, держати и вживати, а на церков соборную луцкую светого Ивана Богослова теперешнему владыцы и по немъ будучимъ владыкамъ луцкимъ в кождый годъ по пяти коп грошей давати повинни будутъ” (№ 18). Аналогічна диспозиція представлена в орендному листі (№ 15), який, власне, і підтвердив Сигізмунд II Август. Господар також видав розпорядження стосовно підтвердження рішення у справі княгині Анни Чорторийської з єпископом Іваном Красенським та перенесенням розгляду на інший термін: “ІАкож ѡна на тот рок будѣчи готова ку ѡсправедливленю з ним пилност через ѡмоцованого своего, вышей менованого, пилност чинила, а иж есмо вси sprawy

так коронные, іако теж и волынские, не будѣчи доспешни на сес часть справовати, ѡтложили на инший час, теѣды и тую справу при тых же справах ѡткладаем, которой рокъ на ѡсобливомъ листѣ н(а)шом лимитацей ѡзнаймим” (№ 31).

Диспозиція квіттів дещо відрізняється від попередніх документів. Зокрема, вже згадуваний нами королівський мірник Казимир Ледницький у розпорядній частині квитанції (№ 11) зауважував таке: “И ѡкажели сѧ болшеи волок, нижели ми ег(о) м(и)л(о)сти заплатил, то ми кн(я)зь Иван доплатити маєт. А если бы сѧ и потом показало помера неслушинаа за недозренемъ моимъ и мерников моихъ, тогды ѧ будѣ повинен за своим влостным накладом зас перемерити так, іако бы кн(я)зь Иван и подданыи его м(и)л(о)сти на том не шкодовали. Ѡдно ми ег(о) м(и)л(о)сть маєт дати кони, волов, сокирь. И то ег(о) м(и)л(о)сти ѡбещую почтивым словом моим шляхецькимъ выполнить”. У зобов’язуючому листі (№ 17) князь Іван Чорторийський погодився “в кождый годъ маю давати с того дворища Медковскаго епископови луцкому, іако теперешнему и потом будучим епископом луцким, по пет коп гр(о)шей литовской личбы. А почати давати за дворище Медковское маю ѧ сам и потомки мои на ден Богоявления Г(о)с(по)дна в року 60 четвертом, и так заведи рок в рок неѡтмѣнне”.

Дарчий запис Семена Гавсовича (№ 2) відповідно до подвійної нарації містить також і подвійну диспозицію. Повідомивши про дарування третини купленої частини маєтку Тудорова, зем’янин розпоряджався: “А ѧ, Сѣнко Гавсович, и жона, и братѧ, и сѣстры, и ближнии мои не маем сѧ ничимъ ѣ тѣю третнюю част ѣступовати, и ни ѡ то зъ их м(и)л(ост)ю правом правовати, а ни з дѣтми их м(и)л(ости), и вже никоторыми причинами тог(о) под их м(и)л(ост)ю того поискѣвати не маем. А если бых ѧ, Сѣнко, або жона, або

братя, або сестры, и которыи ближнии мои хотѣли сѧ ѿ тѣю третью часть ѡступовати и тог(о) поискѡвати, тогды не позываючи пред жадное право первѣи маємъ их м(и)л(ости) заплатити стѡ коп грошей того мовити, а вины на замок г(о)с(по)д(а)рьскій Новгородок сто коп грошей заплатити, а их м(и)л(о)сть пред сѧ тѣю третью част на вѣчность держати”.

Після повідомлення щодо застави інших двох частин, Семен велів: “Если бы по моемъ животе братя або сестры и ближнии мои хотѣли за тыи двѣ части пѣнази, верхѡ писаныѣ, ѡтложити, тогды што его м(и)л(ость) и дѣти его м(и)л(о)сти на тоѣ имѣнѣ наложат, выкупѡючи з долгов люди, земли и сѣножати, што еще ѡттец н(а)шѣ и матка, и брат мой позаставляли и што теж его м(и)л(ость) наложит в бѣдованѣ и в сѣло, и на ставы, и роспаши, и людми ѡсадит, тогды первѣи мают их м(и)л(о)сти тот вес наклад ѡтложити тую верхѡ писанѡю сѡму пѣназей ѡсмыдесѧт коп грошей литовское личбы, мают их м(и)л(о)сти ѡтдати, а тыи двѣ части ку своимъ рѣкамъ взати. А которое збожѣ ег(о) м(и)л(ость) [...] тых двох частей, мают тоѣ свое збожѣ с той земли забрати и кѡ своимъ рѣкамъ взати, а землю ѧловѡю подати и збожѣ постановеное зъ ѡное землѣ мают их м(и)л(ость) взати”.

Диспозиція є невід’ємною частиною протоколу договірних актів. Серед зазначених документів міститься три договори (№ 4, 6, 7), укладені між князем Іваном Федоровичем Чорторийським та київським воєводою Фрідріхом Глібовичем Пронським. Усі вони стосуються різних питань, пов’язаних із використанням ставків навколо Белевського та Жуковського маєтків. Враховуючи досить великий об’єм тексту, наведемо лише диспозицію документа № 4: “А так ѧ (І. Чорторийський — Д.В.), чиначи досыт той вгоде н(а)шой, симъ

теперешним листомъ моим то ѡписую, иж архимандрит мой пересопницкий ани люди манастрыа Пересопницкого в тот став Кривецкий, который под замьком их м(и)л(о)сти Жуковскимъ, никоторыми причинами вступовати ани в него въезжати и рыб ловити не мають явно, ани злодѣйскимъ ѡбычаем. А который бы ч(е)л(о)в(е)къ мой в тот став их м(и)л(о)сти Кривецкий въезжати рыбы ловити мѣл, на таковых я, в небытности моеѣ намѣстник мой, справедливость дѣлати маем. А которого бы ч(е)л(о)в(е)ка моего в томъ ставу з рыбами поймано, або теж и непоймано, а правом слушнымъ переведено, таковой маеть быти каранъ яко злодѣй”.

Заборона порушувати розпорядження по сутності справи мітиться у санкції (*sanctio*). Зокрема, у листах цей елемент дипломатики акту виглядає так: “А мы до них писали, как вы там на тот рок выедете ажбы ѡни перед вами кѣ праву стали и права бы были послушны во всемъ” (№ 1); “И твоѡа бы м(и)л(о)сть ѡ том вѣдал и того с(ы)на его со всеми слугами его на той службѣ н(а)шой при собѣ мель” (№ 3); “А которые будѣт подданыи твои подданым его сѣрнскимъ в чом кривды починили, твоѡа бы м(и)л(о)ст подданым его ѡных людей своих, до которых имъ дело будѣт, право давалъ и справедливост неотволочную чинил водлѣ статуту права земского, жебы ѡн болшь того ѡ томъ нам не жаловал” (№ 10). Серед листів-продажних відмітимо документ під № 34. У ньому санкція досить обширна, тому представимо лише її завершальну частину: “А заплативъши зарѣку и дчинивши досыть за шкоды, предсе сѣсь листь добровольный записъ вечистое продажи нашеѡ, ѡ каждого права врадѡ и сѣдѡ пры всеѣ зѣпной, а не нарѣшной моцы, завжды держан и захован быти маеть”.

Як санкцію можна розглядати господарський наказ стосовно внесення копії документу до книг господарської кан-

целярії: “А то пред се для памяти и ведомости н(а)шое королевское казали есмо до книгъ н(а)ших ка(н)цлерейских записати, и выпишь с книг под печатю коронною кн(я)г(и)ни Чорторійской пилности ее дати есмо рассказали”.

Основну частину дипломатичного протоколу завершує короборація (*corroboration*). Найбільш цікавими прикладами серед представлених документів є: “На то даю кн(я)зю Фридриху его м(и)л(о)сти Глѣбовичу Пронскому, воеводе киевскому, и малжонце его м(и)л(ости) сес мой листъ з моею печатю и с подписю властное руки моеѣ” (№ 4); “И на твердость сего листа яа, Фридрих Глѣбович Пронский, воевода киевский, и малжонька моя, кн(я)г(и)ни Федора Б(о)гушовна, печати есмо свои к сѣму н(а)ш(о)му листѣ приложили. И просили есмо их м(и)л(о)сти панов, приателѣй наших, которые на той вгодѣ з руки н(а)шое были, такъ и з руки кн(я)зѣа Ивана его м(и)л(о)сти Чорторыского, пана Богдана Михай|ловича Семашка, старосты ковелского, а пана Петра Чаплича, кн(я)зѣа Василья Курцевича, а пана Петра Загоровского, ѿ приложен(и) печатѣй. И их м(и)л(о)сти на н(а)шу прозбу то вчинили, и печати свои к сѣмѣ н(а)ш(о)му листу приложили, который сес листъ н(а)шѣ даемъ его м(и)л(о)сти кн(я)зю Ивану Чорторыскому” (№ 7); “И на то есмо ему дали сѣсь нашѣ листъ з нашою печатю” (№ 18); “На што яа, Гуторъ Рогачевский, даю кн(я)зю Ивану сес лист мои, яко зознаваль перед нами п(а)н Тимош Коптевицкий под печатю моею и подписанемъ влосной руки моеи (№ 23); “ И на то есми ей м(и)л(ости) кн(я)жнѣ Оленѣ, малжонцѣ моей м(и)лой, даль сес мой листъ з моею печатю и с подписю руки моеѣ. А при томъ был его м(и)л(ости) вѣлможное кн(я)жѣа, кн(я)зѣа Александро ег(о) м(и)л(ость) Федорович Чорторыский, воевода волынский, пан Петръ Богдановичъ Загоровський, маршалок г(о)с(по)д(а)рьский, пан Михайло Мышька Варьковский, староста гомейски, пан Балтазар Гневош з Олексова, пан

Антоней Иловский, староста ѡстрозьский, пан Маско Шпаковский, а пан Іанъ Зарецкий. Іакож их м(и)л(ости) за прозбою моею и печати свои приложили к сѣму моему листу” (№ 28); “Мы теды корол до прозбы помененое ласкавне склони́вышы, тѣю справѣ въ сѣс наши листь въписат и екѣстракѣтом под печатю Великог(о) княз(ства) Лить(овского) стороне потребѣючей выдаѣт розказали есмо” (№ 36).

Третя частина дипломатичного протоколу — заключна — складається із датування (datum) та апрекації (apprecatio). Дата є у кожному документі. Ось найбільш типові приклади: Писан ѣ Корѣжичох под лет(о) Бож(его) нарож(еня) 1530, | м(е)с(я)ца ноѡб(р)а 13 дѣн. Индикта 11” (№ 2); “ П(и)сан в Новѣгородку м(е)с(а)ца фѣв(раля) 22. Индикт 6”; (№ 5); “Писанъ ѣ Вилни, лѣта Божєго нарожєна тисєча пѡтсоть шєстдєсѡт трєтєго, м(е)с(я)ца июна дєвѡтогонѡдѡцѡ днѡ (№ 18); “П(и)сан в Ровном, ноѡб(р)я 30 дѣн, року 63” (№ 20); “Писан ѣ Варшавє, на соймє вѡльном коронном, лєта Бож(его) нарож(еня) 1000 500 сѣмдєсѡтог(о), м(е)с(я)ц мѡрт дєсѡтог(о), пановѡнѡ н(ѡ)шого сорокѣ пѣрвог(о)” (№ 30); “Писан ѣ Варшавє, днѡ чѣтвѣртог(о), м(єсѡ)ца дѣкѡб(р)а, рокѣ тисєча шѣстсот сорокѣ шѣстог(о), пановѡнѡ нашог(о) полског(о) чѡтырѡдѡцѡтог(о), а швѣдског(о) пѣтѡдѡцѡтог(о) годѣ” (№ 37). В одному документі датування подано в початковому протоколі після легенди (№ 24): “Лѣтъ Бож(его) нарож(еня) 1564, м(е)с(я)ца гѣнѡвар(ѡ) 2 днѡ”. Також тільки в документі № 19 присутня апрекація: “А с тѣмѣ доброго здоровѡя и на всѣмѣ фѡртунного повожєнѡя воспѡлок зѡ всѣмѣ домѡм в(ѡ)ш(єй) м(и)л(ости) ѡт п(ѡ)на Бога в долгий вѣк вѣрно мѣти, зѣчєчи зѡлєцѡм сѣбѣ лѡсѣ в(ѡ)ш(єй) м(и)л(ости)”.

У часткових свідченнях (завершальна частина дипломатичного протоколу) містяться субскрипція (*subscriptio*) та сигнатура (*signatura*). Субскрипція наявна в таких документах: “Сѣребѣщина по чѡтыри грошѡи бранѡ и зѣ зѣмѣнских

людей” (№ 8); По том квите дал ми его м(и)л(ость) сорок золотых полских. Квит Ледницкоз(о) (№ 11); “Зознанє вижово, што зознавал Тимош Коптевицкии ѿ границѣ рѣбєцкую” (№ 23); “Лист впоминальный на кн(е)г(и)нию Илиную ѿ Руишю” (№ 25, 26); “Потверженє короля Августа на Медковъ” (№ 30); “На власное росказанє его к(о)р(олевской) м(и)л(о)сти” (№ 31); Extract z xięg Zygmonta Aug(u)s(ta) (№ 36); Extract z xięg Zygmonta (№ 37, 38).

Сигнатура є у таких документах: “Иван Федорович Чорторыский” (№ 4); “Казимир Ледницки власною рукою (№ 11); “Марко, владыка лѣцкий и ѿстрозский, руку свою подписал” (№ 14, 15); “Наменьший слуга и богомолец г(о)с(по)д(а)рьский Марко Василевич Жоравницкий” (№ 16); “Иван Федорович Чорторыский власною руку подписал” (№ 17); “Sigismundus August Rex” (№ 18); “Ѡстафей Волович, мар(шалок) двор(ный), под(скарбий) земский” (№ 18, 19); “Беата с Костелца, кн(я)г(и)ни Илинаа Ѡстрозскаа” (№ 20, 21, 22); “Єрофеи Гутор Рогачевский рука власная писал” (№ 23); “Ѡстафей Горностай властною рукою” (№ 27, 28, 29); “Francisens Crasinski R(egis) P(oloniae) Vicecance(llarius)” (№ 30); “Ив(а)н Чорторыский властная рука”, “Стефан Лозка рѣкою властною” (№ 32); “Федот Потей судья”, “Богдан Туминский подсудокъ”, “Лев Потей писарь” (№ 33); Миколай ІАлвицкий рѣка властная”, “Александра Чорторыска ІАловицкаа рукою”, “Федор Чаплич судья земский луцкий рукою”, “Василей Семашко властна рука”, “Андрѣй Загоровский рѣкою”, “Иван Шпаковский властною рукою” (№ 34); “Миколай ІАлвицкий рѣка властная”, “Федор Чаплич судья земский луцкий властною рукою”, “Александра Чорторыска ІАловицкаа рукою”, “Василей Семашко властна рѣка”, “Андрѣй Загоровский рѣкою”, “Иван Шпаковский властною рукою” (№ 35); “Албрыхт Станиславъ Радивиль канцлер Вел(икого) княз(ства) Лит(о)-в(ского)” (№ 36, 37, 38).

Отже, проаналізовані документи практично повністю відповідають структурній частині актового формуляру, проте тільки в одному документі ідентифікується *аптекація* (*apprecatio*). Дипломатичний аналіз основної частини документів дав можливість встановити конкретних осіб із родини Чорторийських, які так чи інакше фігурують у змісті:

1. Княжна Марія Немирянка Резановичівна, дружина князя Михайла Васильовича Чорторийського, мати Федора Михайловича Чорторийського, бабуса Івана Федоровича Чорторийського (№ 38);

2. Князь Федір Михайлович Чорторийський, батько Івана Федоровича Чорторийського (№ 1, 2, 3, 36, 37);

3. Князь Іван Федорович Чорторийський (№ 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26);

4. Княжна Ганна Кузьмівна Заславська, дружина Івана Федоровича Чорторийського (№ 30, 31, 32);

5. Княжна Олена Іванівна Чорторийська, дочка Івана Федоровича Чорторийського, дружина Остафія Івановича Горностая (№ 27, 28, 29);

6. Княжна Олександра Іванівна Чорторийська, онука Івана Федоровича Чорторийського (№ 34, 35).

7. У документі № 33 точних імен князя Чорторийського і його дружини не зазначено.

Серед усіх документів особливе значення мають № 19, 20, 21, 22. Це приватні листи, котрі, як правило, не вписувались до Метрики Великого князівства Литовського, а тому існують лише в оригіналах. Відтак вони є менш доступними, ніж актовий матеріал Книг Метрики Великого князівства Литовського.

Дмитро Ващук

Перелік документів

№ 1. 1528, березня 4. Вільно. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда I Старого про створення комісії у складі князів Юрія Івановича Дубровицького, Василя Федоровича Четвертинського, Івана Андрійовича Полубенського та ін. для розгляду суперечки між луцьким старостою Федором Михайловичем Чорторийським та паном Богушем Боговитиновичем з приводу будівництва замку в урочищі Білеве.

№ 2. 1530, листопада 13. Коріжичі. Оригінальний дарчий запис Семена Гавсовича князю Федору Михайловичу Чорторийському на третину купленого в брата маєтку Тудорова.

№ 3. 1534, червня 27. Вільно. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда I Старого литовському гетьману Юрію Миколайовичу Радзивіллю про звільнення від військової служби князя Федора Михайловича Чорторийського і направлення замість нього сина, князя Івана Федоровича Чорторийського.

№ 4. 1548, лютий. Клевань. Договір князя Івана Федоровича Чорторийського з воєводою київським князем Фрідріхом Глібовичем Пронським про те, щоб люди архімандрита Пересопницького монастиря, які належали Чорторийським, не ловили рибу в ставку Жуковському.

№ 5. 1548, лютого 22. Новгородок. Оригінальний лист Київського митрополита Макарія єпископу луцькому та острозькому Феодосію про допуск священника Тимофія до священнослужительства у Святотроїцькій церкві у Біличах по наданому йому на те праву князем Іваном Федоровичем Чорторийським.

№ 6. 1548, червня 30. Білогородка. Договір князя Івана Федоровича Чорторийського із князем Фрідріхом Глібовичем Пронським про припинення суперечки стосовно ставків Білівського та Жуковського, незаконного вилову риби тощо.

№ 7. 1548, червня 30. Жуково. Договір князя Фрідріха Глібовича Пронського, воєводи київського, із князем Іваном Федоровичем Чорторийським про полюбовне вирішення суперечки щодо замку Білівського та ставку на р. Стубла біля маєтку Жуковського.

№ 8. 1548, листопада 6. Вільно. Квит господарського скарбника, ключника віленського Стефана Андрійовича Велковича щодо отримання ним серебщини за другу половину 1548 р. з волинських маєтків Шибського, Клевані, Білогородка, Шеплі та Кореличі, які належали князю Івану Федоровичу Чорторийському.

№ 9. 1554, грудня 27. Вільно. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа київському воєводі, князю Фрідріху Глібовичу Пронському стосовно скарги князя Івана Федоровича Чорторийського про порушення домовленостей, згідно з якими дозволялось проїжджати дорогою через його маєток Жуковський та на збір мита.

№ 10. 1557, березня 8. Вільно. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа до маршалка Волинської землі, князя Василя-Костянтина Костянтиновича Острозького з наказом заборонити своїм підданим та степанському уряднику завдавати збитків у землях

маєтку Сернського, яке належало князю Івану Федоровичу Чорторийському.

№ 11. 1561, серпня 3. Клевань. Квит королівського мірника Казимира Ледницького про отримання ним 60-ти кіп грошей литовських від князя Івана Федоровича Чорторийського за здійснені заміри у маєтках Клевань, Білів та навколишніх селах.

№ 12. 1562, жовтня 8. Вільно. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа до князя Івана Федоровича Чорторийського про встановлення терміну на свято Св. Миколи зимового у справі вирішення земельних суперечок із старостою луцьким, брацлавським та вінницьким, князем Богушем Федоровичем Корецьким.

№ 13. 1563, лютого 22. Петриків. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа до господарського дворянина з наказом оглянути описану господарським вижем шкоду, заподіяну маєткам князя Івана Федоровича Чорторийського, та записати все у відповідний реєстр.

№ 14. 156[3, квітня 25]. Луцьк. Орендний запис єпископа луцького та острозького Марка Жоравницького князю Івану Федоровичу Чорторийському на маєток Медковський із щорічною платою 5 кіп грошей литовських.

№ 15. 1563, квітня 25. Луцьк. Орендний запис єпископа луцького та острозького Марка Жоравницького князю Івану Федоровичу Чорторийському на маєток Медковський із щорічною платою 5 кіп грошей литовських.

№ 16. 1563, квітня 25. Луцьк. Лист єпископа луцького та острозького Марка Жоравницького до великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа із повідомленням про здачу в оренду князю Івану Федоровичу Чорторийському маєтку Медковського із щорічною платою 5 кіп грошей литовських.

№ 17. 1563, квітня 27. Сморгжев. Лист князя Івана Федоровича Чорторийського єпископу луцькому та острозькому Марку Жоравницькому про зобов'язання щорічної сплати 5 кіп грошей литовських за оренду маєтку Медковського.

№ 18. 1563, червня 19. Вільно. Підтверджувальна грамота великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа князю Івану Федоровичу Чорторийському та його нащадкам на володіння церковним маєтком Медковським, отриманим в оренду від єпископа луцького та острозького Марка Жоравницького, із щорічною сплатою 5 кіп грошей литовських на користь Луцької соборної церкви Св. Івана Богослова.

№ 19. 1563, жовтня 09. Вільно. Лист маршалка двірного, підскарбія земського, писаря господарського Євстафія Воловича до князя Івана Федоровича Чорторийського із повідомленням про те, що король надіслав йому 16 ліктів оксамиту і 50 кіп грошей, а також про справи військового характеру.

№ 20. 1563, листопада 30. Рівне. Лист княгині Беати Острозької до князя Івана Федоровича Чорторийського про призначення терміну виїзду уповноважених осіб для вирішення майнових справ.

№ 21. 1563, грудня 2. Рівне. Супровідний лист княгині Беати Острозької до князя Івана Федоровича Чорторийського із листом-проханням від пана маршалка про призначення йому часу для зустрічі.

№ 22. 1563, грудня 7. Рівне. Лист княгині Беати Острозької до князя Івана Федоровича Чорторийського про призначення терміну виїзду уповноважених осіб для вирішення майнових справ.

№ 23. 1563, грудня 9. Рогачів. Лист вижа Єрофея Рогачевського до князя Івана Федоровича Чорторийського, який містить свідчення господарського зем'янина пана Тимоша Коптевицького стосовно розмежування кордонів між маєт-

ками Рубецьким та Хоценом і Решетським, Корчином та Головином, а також поселення деяких бояр з підданими на Корчинських землях по берегах річки Берестівки.

№ 24. 1564, січня 2. Дубно. Випис із книг київського воєводи, князя Василя-Костянтина Костянтиновича Острозького, у якому міститься скарга князя Івана Федоровича Чорторийського на княгиню Беату Острозьку про завдану шкоду внаслідок нападу на землі його маєтків Дубецького й Мідського.

№ 25. 1564, липня 01. Бельськ. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа до княгині Беати Острозької із наказом покарати відповідно до Статуту своїх слуг, які самовільно оселилися на землях князя Івана Федоровича Чорторийського.

№ 26. 1564, липня 01. Бельськ. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа до княгині Беати Острозької про те, щоб наказала своєму підданому залишити займану землю, яка належала князю Івану Федоровичу Чорторийському.

№ 27. 1568, грудня 7. Клевань. Дарчий запис новгородського воєводи Остафія Горностая своїй дружині, княжні Олені Іванівні Чорторийській на третину своїх маєтків у еквівалентній сумі 4 000 кін грошей литовських на випадок своєї смерті.

№ 28. 1568, грудня 7. Клевань. Дарчий запис новгородського воєводи Остафія Горностая своїй дружині, княжні Олені Іванівні Чорторийській 4 000 кін грошей литовських на випадок своєї смерті.

№ 29. 1568, грудня 20. Клевань. Заставний запис воєводи новгородського Остафія Горностая своїй дружині, княжні Олені Іванівні Чорторийській, на частини власних маєтків у забезпечення позичених у неї 3 000 кін грошей литовських.

№ 30. 1570, травня 10. Варшава. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа до владики луцького та острозького Івана Красенського із засторогою не втручатися у маєток княгині Анни Кузьмівни Чорторийської Медковський, а задовольнятися збором з нього у 5 кіп грошей литовських, призначених його попередником Марком Жоравницьким.

№ 31. 1571, червня 18. Варшава. Підтвердження рішення у суперечці між княгинею Ганною Чорторийською (із Заславських) із єпископом луцьким та острозьким Іваном Красенським стосовно церковного маєтку.

№ 32. 1578, лютого 2. Клевань. Лист заставний княгині Ганни Чорторийської (із Заславських) княгині Анні Юрійвні Гольшанській на маєток у Пінському повіті у забезпечення позичених у неї 200 кіп грошей литовських.

№ 33. 1593, січня 9. Запис про визнання у суді князем (Іваном Федоровичем?) Чорторийським та його дружиною свого листа.

№ 34. 1598, серпня 27. Клевань. Лист продажу Миколи Яловицького із дружиною, княжною Олександрою Івановою Чорторийського (із Яловицьких), частини маєтку Глуського у Новогрудському воєводстві із навколишніми селами, князю Юрію Івановичу Чорторийському.

№ 35. 1598, серпня 27. Клевань. Лист продажу Миколи Яловицького та княгині Олександри Іванівни Чорторийської (із Яловицьких) половини маєтку Корелицького з усіма прилеглими землями і селами у Новогрудському воєводстві князю Юрію Івановичу Чорторийському за 11 000 кіп грошей литовських.

№ 36. 1646, листопада 18. Варшава. Екстракт із Книги Метрики Великого князівства Литовського привілею короля Сигізмунда I Старого від 28 лютого 1526 р., пожалуваного князю Федору Михайловичу Чорторийському на підтверд-

ження прав володіння Пересопницьким монастирем, маєтком Суско, купленого у князя Івана Корецького, та третьою маєткою Колнятич, отриманого записним листом від Івана Гуци.

№ 37. 1646, грудня 4. Варшава. Екстракт із Книги Метрики Великого князівства Литовського привілею короля Олександра Ягеллончика від 5 березня 1505 р., пожалуваного князю Федору Михайловичу Чорторийському на володіння Пересопницьким монастирем.

№ 38. 1646, грудня 4. Варшава. Екстракт із Книги Метрики Великого князівства Литовського привілею короля Олександра Ягеллончика від 12 вересня 1504 р., пожалуваного луцькому старості, князю Семену Юрійовичу Гольшанському з інформацією про ув'язання княгині Марії Чорторийської у володіння Пересопницьким монастирем.

Публікація документів

№ 1. 1528, березня 4. Вільно. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда I Старого про створення комісії у складі князів Юрія Івановича Дубровицького, Василя Федоровича Четвертинського, Івана Андрійовича Полубенського та ін. для розгляду суперечки між луцьким старостою Федором Михайловичем Чорторийським та паном Богушем Боговитиновичем з приводу будівництва замку в урочищі Білеве.

[Арк. 1]

**Жикгимонт, Божю м(и)л(о)стю корол полский, великий
кн(я)зь лит(о)лский, рдский, прдский, жомойтский,
мазовецкий и иных |**

Кн(я)зю Юрю Івановичѡ Дѡбровицкомѡ, а кн(я)зю Василю Федоровичѡ Четвертенскомѡ, кн(я)зю Івану Андрѣевичѡ Полубенскому, а пану Боговитинѡ Петровичѡ, а писарю н(а)шомѡ пану Михайлу Василєвичѡ | а пану Андрѣю Лозце, а Федорѡ Гулевичѡ.

Што тых часов будѡчи к нам ѡ Вилни жаловал нам подскарбій земский, маршалок и писар нашѡ, державца слонимский и каменецкий, пан Б(о)гуш Б(о)говитинович | на

старостѣ луцкого, кн(я)зѣ Федора Михайловича Черторыйского иже бы он на городищича | Белеве нижей ставу и села его Белева замок собѣ збудовал, которое же городище Белово | с тым селом Беловом з давна служила к дворѣ н(а)шомѣ Ждковскому как ѿт нас держано | к дворѣ н(а)шому Луцку, которыи же двор на ймѣ Ждков емѣ есмо дали зо всимъ тымъ. И кн(я)з | Федор перед нами повѣдил, иже то естъ городище влостное его монастырское, а не Белево, | и ни кды за нас к дворѣ Жуковскомѣ с тым селом недерживано. И широко они ѿ том | межи собою перед нами мовили и на то з обѣ сторон в нас собѣ судей побрали. Пан Б(о)гуш | исвоеи рѣки на то взал в нас сѣдями собѣ вас, а кн(я)зѣ староста на то сѣдями | собѣ взал маршалка н(а)шого кн(я)зѣ Андрѣя Михайловича Сенкушковича, а подскарбега | н(а)шого дворного, пана Ивана Андрѣевича, а городничого троцкого, кн(я)зѣ Петра Михайловича, | а намѣстника перелаиского Юхна Волчковича, а земан волынских Михайла Семашковича, а Тихна Козинского и рок есмо томѣ праву положили на ден с(вя)того Михайла рѣского | свата приидѣчого индикта треитего под страченемъ права, кроме того если быхмо мы | кого з нихъ ѿт себе неѿтпѣстили дѣлѣ потреб н(а)ших або бы служба н(а)ша земская зошла, | або теж немоу справедливаа. И так есмо межи ними постановили если бы хто з них | там на тот рок невыехал и сѣдей своих невывел, тогда тые суди котораа сторона их | выведет, мают там на тот рок выехавши, справедливость наконецъ вчинити | водлѣ ѿбычаа права земскаго. А про то ажбы если с тыми з судями их згодилися поспол | там на тот рок положеный к томѣ правѣ выехали и ѿ том бы есте межи ними досмо|трѣли и справедливость вчинили. А мы до них писали, как вы там на тот рок вы|едете ажбы они перед вами кѣ праву стали и права бы были послушны во всемъ. |

П(и)сан 8 Вил(ни) под лет Бож(его) нарож(енья) 15[28]
м(е)с(я)ца [марта] ден [4]¹. Индик(т) 2² |

Копоть писарь³ ||

[Арк. 1 зв.] ⁴List krola Zygmonta | na komiszya miedzy
Panem | Boguszem Bohowtynowiczem | a хęcem Fedorem
Michailo|wiczem o postawenu zamku na Horodyszczu Bielowe
ni|zey stawu y siola Bielowa kto|re Horodyszcze z siolem
Bielo|wem zdawna nalezalo do Zu|kowa, Zukow do dwora |
krolewskiego Luckiego nale|zywal a krol P. Bohuwityno|wiczowi
nadal, a хазе staro|sta udae ze Horodyszcze do monastera nalezy. |

Ad 1528 4 Mar |

w Wilnie⁵ |

Листы што с кн(я)зем старо|стою луцким ѿ городище |

Ad 1528 4 мар(та)⁶ |

List upominalny od krola |

Zygmonta do хна Wasila⁷ |

Fedorowicza⁸ Czetwertynskiego⁹ ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 35. — Л. 1–106.

¹ Точна дата року, місяця та дня не прочитується.

² Помилка писаря. Має бути 1.

³ Підпис праворуч від тексту. Посередині аркуша залишки печатки червоного кольору.

⁴ Пізніший археографічний напис польською мовою зверху впоперек аркуша.

⁵ Дописано чорним чорнилом значно пізніше.

⁶ Напис рукою Копотя посередині зворота.

⁷ Написано під закресленим ім'ям Jerzego.

⁸ Пізніший археографічний напис під попереднім польською мовою.

⁹ Дописано чорним чорнилом значно пізніше.

Публікація: Ващук Д. Формування правової культури Великого князівства Литовського у другій половині XV — першій третині XVI ст. // Український історичний журнал. — № 1. — 2014. — С. 71–72.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторійських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 187.

Папір. Водяний знак — “тіара”. Загальні розміри: 32,5х21 см. Кількість стрічок: арк. 1–29, арк. 1зв.–21. Стан збереження — задовільний. Чорнило світло-коричнєве. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск слабкий. У багатьох місцях текст затертий. Збереглися залишки від печатки червоного кольору. Писар — Васкович (Івашкович) Копоть.

№ 2. 1530, листопада 13. Коріжичі. Оригінальний дарчий запис Семена Гавсовича князю Федору Михайловичу Чорторійському на третину купленого в брата маєтку Тудорова.

[Арк. 1]

Я, Сєнко Гринкевич Гавъсович, визнаваю самъ на себе симъ моимъ листомъ | кождомъ добромъ ны(н)(є)шнимъ и на потомъ бѣдѣчимъ, хто на нег(о) по|смотритъ або чтучи его вслышитъ и кому бѣдетъ потреб(а) тог(о) вѣдати | моимъ ближчимъ.

Ижъ которю часть ѡтдѣленю кѣпилъ есми | ѡ брата своег(о) ѡ Фѣдка Гринкевича Гавсовича во ймѣни н(а)ш(о)мъ Тудоровѣ, | котораа была в заставѣ ѡв Олехна Мишковича ѡ тридцати копахъ | грошей съ ч(є)л(о)в(є)комъ ѡтчизнымъ на йма Олисѣцємъ Даниловичимъ, | его жоною из ихъ дѣтми ѡбѣль вѣчно и непорѣшно, никомъ не | вѣнноє за шестѣсат копъ грошей зъ ѡгороды ис сѣлищи, з наво|зы, с полми и з гаи,

ис сеножатми, ис промѣжки, з рекою, рѣча[ем] | и з млиномъ, и з мѣтвищемъ, ис попасы, и зъ кгороды, ѡвоща[ми] | и зо всѣмъ с тымъ, как сѧ тоє в собѣ з вѣкѡ маєт. А так ѧ Сѣнко Гринкевич, | выдачи єсми кѡ собѣ великѡю ласку и добродѣйство кн(ѧ)зѧ Фѣдора єго м(и)л(о)сти | Михайловича Чортoryског(о), старосты лѡцког(о), а бѣдучи ни чимъ нѣ припѣже|ный тую третью часть имѣнья Тудорова, которѡю єсми купилъ | ѡ брата моег(о) Фѣдка, даю, дарѡю и записѡю вѣчнѣ и непорѣшне кн(ѧ)зю Фѣдорѡ | єго м(и)л(о)сти | Михайловичѡ Чортoryскомѡ, старости луцкомѡ, и єг(о) м(и)л(о)сти кнѧ|гини и их м(и)л(о)сти дѣтемъ и потомкомѡ зо всѣмъ с тымъ верхѡ писаными, | ѧко ѡ брата своего єсми купил. Мают их м(и)л(о)сть тую третью часть, которѡю | ѧ ѡ брата своег(о) кѡпил, держати и вживати вѣчно и на вѣки вѣч(но), | маєт волны их м(и)л(о)сть тѡю третью часть продати и ѡтдати, и промѣ|нати, и росширити, и ку своемѡ лѣпшомѡ пожиточному ѡбѣрнути. | А ѧ, Сѣнко Гавсович, и жона, и братѧ, и сестры, и ближнии мои не маєм сѧ | ни чимъ ѡ тѡю третью част ѡступовати, и ни ѡ то зъ их м(и)л(ост)ю прѧвом правовати, а ни з дѣтми их м(и)л(ости), и вѣже некоторыми причинами | тог(о) под их м(и)л(ост)ю того поискѡвати не маєм. А єсли бых ѧ, Сѣнко, або жо|на, або братѧ, або сестры, и которѡи ближнии мои хотѣли сѧ ѡ тѡю тре|тнюю часть ѡступовати и тог(о) поискѡвати, тогда нѣ позываючи || [Арк. 1 зв.] пред жадное право первѣи маємъ их м(и)л(ости) заплатити стѡ коп грошей то[го] | мовити, а вины на замок г(о)с(по)д(а)рьскѡй Новгородок сто коп грошей заплатити, | а их м(и)л(о)сть пред сѧ тѡю третью част на вѣчность держати.

А єго треба была | мнѣ пѣнѧзѣй Сѣнку Гавсовичѡ, ѧ заставил єсми тѡю двѣ части, кото|рѡю єсми купил ѡ брата моег(о) Фѣдка в Тѡдоровѣ кн(ѧ)зю Фѣдорѡ єг(о) м(и)л(ости) |

Михайловичу Чорторийскомѣ, старостѣ лѣцкомѣ его м(и)-л(о)сти, кн(а)г(и)ни | и их м(и)л(о)сти дѣтемъ, восмидесят копах грошей монѣты и личбы | Великоз(о) кн(а)зства Литовскоз(о) по десати пѣназей ѿ грош зо всѣмъ, | як са тии двѣ части в собѣ маюу и яко ја ѿ брата моез(о) купилъ, неѡ|ставуючи на себѣ ничоз(о), якъ вышей в симъ моем листѣ вы|писано. Маюу их м(и)л(о)сть тии двѣ части, вѣрхѣ писаныє, держат(и) | и вживати в той сѣмѣ пѣназей восмидесят копах грошей до живо|та его, а ја Сѣнко до живота моез(о) не маюу их м(и)л(о)сти тых двох частехъ | выкѣповати. Если бы по моемъ животе братиа або сѣстры | и ближнии мои хотѣли за тии двѣ части пѣнази, вѣрхѣ писа|ныє, ѡтложити, тогды што его м(и)л(о)сть и дѣти его м(и)л(о)сти на тоє | имѣнѣ наложат, выкупѣючи з долгов люди, земли и сѣножати, што | ещѣ ѡттеу н(а)шѣ и matka, и брат мой позаставляли и што теж | его м(и)л(о)сть наложит в бѣдованѣ и в село, и на ставы, и роспаши, | и людми ѡсадит, тогды первѣй маюу их м(и)л(о)сти тот вес на|клад ѡтложити тую вѣрхѣ писаню сѣму пѣназей ѡсмь|десат коп грошей литовское личбы, маюу их м(и)л(о)сти ѡтдати, | а тии двѣ части ку своим рѣкамъ взати. А которое збожѣ ез(о) м(и)л(о)сть | [...] ¹⁰ | тых двох частей, маюу тоє свое збожѣ с той земли за|брати | и кѣ своим рѣкамъ взати, а землю яловѣю подати и збожѣ поста|новеноє зѣ ѡное землѣ маюу их м(и)л(о)сть взати.

А при том были к то|мѣ добре свѣдоми митрополит Киевский и Галицкий и сѣна Рѣси | Макарей его м(и)л(о)сть, а пан Богдан Мартинович Хребтович, а | кнѣз Василей Иванович Крошинский, а пан Юрей Федорович Хребтович, а | пан

¹⁰ Весь рядок пошкоджено.

Семен Кмита, намѣсник новгородский, а пан Иван Харитоновичъ || [Арк. 2] [...] ¹¹ тымъ панам, верхѡ писанье, | и их м(и)л(о)сти печати, и их м(и)л(ость) на мое чолом бите вчинили и пѣчати свои приложили к сему моему листу. И я, Сенко Гринкович | Гавсович, и свою печат приложил есми к сему моему листу. |

Писан ѡ Корѣжичох под лет(о) Бож(его) нарож(еня) 1530, | м(е)с(я)ца ноябръ 13 ден. Индикта 11. ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 43. — Л. 1–2об.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 187.

Папір. Водяний знак — “сокира” — міститься на арк. 2. Загальні розміри: арк. 1 — 32,5х31 см.; арк. 2 — 12х31 см. Кількість стрічок: арк. 1–28, арк. 1зв.–31, арк. 2–6, арк. 2зв. — чистий. Стан збереження — задовільний. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск слабкий. Збереглися сім печаток чорного кольору під паперовою кустодією. Ім’я писаря відсутнє.

№ 3. 1534, червня 27. Вільно. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда I Старого литовському гетьману Юрію Миколайовичу Радзивілу про звільнення від військової служби князя Федора Михайловича Чорторийського і направлення замість нього сина, князя Івана Федоровича Чорторийського.

¹¹ Половину рядка пошкоджено.

[Арк. 1]

**Жиггимонт, Божю м(и)л(о)стью корол полский, великий
кн(я)зь ли(то)вский, рѣский, прѣский, жомойтский,
мазовецкий и иныхъ |**

Пану виленскомѣ, гетману н(а)шомѣ навыйшшому, старосте
городенскому, мар|шалкѣ н(а)шому дворномѣ, державцы лидс-
кому и белицкомѣ, пану Юрю | Миколаевичѣ Радивиловича.

Присылал к намъ староста | луцкий, кн(я)зь Федор Ми-
хайлович Чорторийский ѿ томъ, што *ж* | которѣю форобѣ з
Божего допущенія мел *он* на очи перво сего | бѣдѣчи при нас
на соймѣ, ино, дей, таа фороба еще его неѿ|минѣла и болшей
кѣ шкоде здоровья его привела, абыхмо | ему ласкѣ нашу
вчинили и с тоє службы н(а)шое его самого пар|суною
вызволили. Ино кгдаж *он* тою форобою ѿт Б(о)га есть
наве|жен, а звлаще на очи, и естли бы мел еще ехати на тую |
слѣжбу н(а)шѣ, было бы то кѣ большой шкоде здоровью его. А
так | мы для тоє форобы его самого парсуною съ службы
н(а)шое | теперешнее вызволили и казали ему мешкати на
замку н(а)шомѣ | Лѣцком, а на тую слѣжбу нашѣ на свое
мѣстце маєт *он* | послати с(ы)на своего, кн(я)зѣ Ивана, так
слушне и раднѣ, яко | бы сам мел ехати с тым почтом слуг
своихъ, которыхи пови|нен з ымѣней своих водлѣ реистров
земских ставити. И твоѣ | бы м(и)л(о)сть ѿ том вѣдал и того
с(ы)на его со всеми слугами его | на той службѣ н(а)шой при
собѣ мелъ.

П(и)сан ѣ Вилни под лет Бож(его) | нарож(енья) 1534,
м(е)с(я)ца июня 27 ден. Индикт 7. |

¹²Горностай подскарбий |
зем(ский) ||

¹² Підпис праворуч від тексту. Посередині аркуша збережена печатка червоного кольору.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 69. — Л. 1–10б.

Публікація: Памятники истории Восточной Европы. Источники XV–XVI в. — Т. VI: Радзивилловские акты из собрания Российской национальной библиотеки. Первая половина XVI в. / Составитель тома М.М. Кром. — М.; Варшава, 2002. — С. 82–83.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 187–188.

Папір. Водяний знак відсутній. Загальні розміри: 33,5x20,5 см. Кількість стрічок: арк. 1–24, арк. 1зв. — архівна помітка XVIII ст. Стан збереження — добрий. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Посередині із незначними пошкодженнями збереглася печатка червоного кольору. Писар — Іван Горностай.

№ 4. 1548, лютий. Клевань. Договір князя Івана Федоровича Чорторийського з воєводою київським князем Фрідріхом Глібовичем Пронським про те, щоб люди архімандрита Пересопницького монастиря, які належали Чорторийським, не ловили рибу в ставку Жуковському.

[Арк. 1]

ІА, Іванъ Федорович Чорторыскій, сознавамъ самъ на себе листом моим, | што есмо вчинили зъ его м(и)л(о)стью кн(я)земъ Фридрихомъ Глѣбовичом Пронским, | воєводою киевскимъ, и малжонькою его м(и)л(о)сти кн(я)г(и)ни Федоровою Б(о)гушовною вгду и постановене промежку имѣней наших их м(и)л(о)сти имѣнна | Жуковского, а моего Бело-

городского, на которую вгуду листы промежку | нас ѡбѣхъ
сторон достаточне и широце меновите ѡписаны | и даны. Єсть
нижли што сѧ дотыче ставу их м(и)л(о)сти Кривецкого | под
замьком ихъ м(и)л(о)сти Жуковскимъ, ѡ тот ставъ ихъ
м(и)л(о)сти в листех | моих ничего неѡписано, што на вгуде
промежку нас было иж архиман|дрым мой пересопницкий и
люди манаstryра Пересопницкого | в тот став ихъ м(и)-
л(о)сти некоторыми причинами вступоват | и рыб ловити не
мѣли. А так ѧ, чиначи досыт той вгуде н(а)шой, | симъ
теперешним листомъ моим то ѡписую, иж архимандрым |
мой пересопницкий ани люди манаstryра Пересопницкого | в
тот став Кривецкий, который под замьком их м(и)л(о)сти
Жуковскимъ, некоторыми причинами вступовати ани в него
въеж|чати и рыб ловити немают ѧвно, ани злодѣйскимъ
ѡбываем. | А который бы ч(е)л(о)в(е)къ мой в тот став их
м(и)л(о)сти Кривецкий въежчати | рыбы ловити мѣл, на
таковых ѧ, в небытности моеѣ намѣ|стник мой, справед-
ливость дѣлати маем. А которого бы | ч(е)л(о)в(е)ка моего в
томъ ставу з рыбами поймано, або теж и непой|мано, а
правом слышнымъ переведеѧ, таковой маеть быти | каранъ
ѧко злодѣй.

На то даю кн(я)зю Фридриху его м(и)л(о)сти | Глѣбовичу
Пронскому, воеводе киевскому, и малжонце его м(и)л(сти) |
сѧс мой листъ з моею печатю и с подписю властное руки
моеѧ.

П(и)сан ѧ Клевани под лет(а) Бож(его) нарож(енья) 1548
м(е)с(я)ца фев(раля) ...¹³ д(е)нь. | Индикт ...¹⁴ |

¹⁵Иван Фѣдорович Чорто|
рыский¹⁶ ||¹⁷

¹³ Дата пропушена.

¹⁴ Номер індикту не вказано.

¹⁵ Перед підписом печатка чорного кольору.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 133. — Л. 1–10б.

Регест: *Ващук Д.* Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 188.

Папір. Водяний знак — “собака”. Загальні розміри: 33х21 см. Кількість стрічок: арк. 1–29, арк. 1зв. — чистий. Стан збереження — добрий. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Документ підписано князем Іваном Федоровичем Чорторийським. Збереглася печатка чорного кольору під паперовою кустодією. Ім’я писаря відсутнє.

№ 5. 1548, лютого 22. Новогрудок. Оригінальний лист Київського митрополита Макарія єпископу луцькому та острозькому Феодосію про допуск священника Тимофія до священнослужительства у Святотроїцькій церкві у Біличах по наданому йому на те праву князем Іваном Федоровичем Чорторийським.

[Арк. 1]

[...] ¹⁸ м(и)л(о)стю архієпис(к)(о)па, митрополита [...] ¹⁹ |
ивлею [...]св(а)томъ] ²⁰ дсе возлюбленному еже ѿ Хр(и)сте

¹⁶ Підпис праворуч від тексту.

¹⁷ На звороті аркуша пізніший археографічний напис польською мовою з анотацією грамоти.

¹⁸ Документ у цьому місті надірваний.

¹⁹ Документ у цьому місті надірваний.

²⁰ Документ у цьому місті надірваний.

сослуж[ебнику и бого]²¹|молцѣ [и брату н(а)шого ми]²²рениа
честному вл(а)д(ы)це Луц[кому] | [и ѿстрожскому ѿцу Фео-
дос]²³ию. М(и)л(о)ства н(а)шог(о) и м(и)л(о)стивому [...]²⁴ | ѿ
здорови того б(о)гамолца н(а)шого ради, слышим кожного
часу слышачи, | того м(и)л(о)стивого Б(о)га хвалимъ и
духовнѣ сѧ тому веселилъ тыхъ часов. |

Присылал до нас б(о)гомолец н(а)шъ, св(я)щенникъ быв-
ший воскресенский луцкий | Тимофѣй, поведаючи ѿ томъ,
штож, дѣй, ѿн взал ц(є)рков в ымени кн(а)за | Ивана его
м(и)л(о)сти Чорторийског(о), старостича луцкого, св(а)тоє
Троицы | Билевичи. Твоѧ, дѣй, м(и)л(о)сть нѣтъ вѣдома в
который ѿбычай ему службы | Божи в той ц(є)ркви в
св(а)той Троицы служити заборонаєшь, а не для иншое |
жадноє причинъ, ѿдно для той иж бы ѿн ѿ в ыймѣнны
кн(а)за его м(и)л(о)сти | не быть. А так мы твою м(и)л(о)сть,
брата н(а)шого, б(о)г(о)с(ла)вляем и навпоми|наємъ, абы
твоѧ м(и)л(о)сть тому св(а)щеннику Тимофѣю в ыймени
кн(я)за | его м(и)л(о)сти в ц(є)ркви св(а)той Троицы службы
Божии служити не заборонал | и в том ему жадной переказы
не дѣлал, и заховал бы сѧ твоѧ м(и)л(о)сть | кн(а)зѧ Иван его
м(и)л(о)сти во всемъ.

А листъ Божѧ и Пр(е)ч(и)стой его М(а)т(є)ри и на|шого
мирєния б(о)г(о)с(лове)нѣе и м(и)л(о)стивог(о) ест з чест-
нымъ еп(и)скопством там | всегда.

П(и)сан в Новъгородку м(є)с(а)ца фєв(раля) 22. Индикт 6.
|

²¹ Документ у цьому місті надірваний.

²² Документ у цьому місті надірваний.

²³ Документ у цьому місті частково надірваний і нечитабельний.

²⁴ Документ у цьому місті надірваний.

Волею Божю Макареѣ, ар(х)иєп(и)ск(о)пъ, митрополит
Киевский, Галицкий и всея Рѣси. ||

[Арк. 1 зв.] ²⁵Св(я)томъ дсе возлюбленному еже ѿ Хр(и)сте
сослужебнику и богомолцѣ и брату н(а)шого мирения |
честному еп(и)ск(о)пу, вл(а)д(ы)це Луцкому и ѿстрозскому
ѿтцу Фѣѿдосію. ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной
библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Рус-
ские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 134. — Л. 1–1об.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторійських: дипло-
матичний аналіз початкового протоколу та реєстр доку-
ментів // Архіви України. — липень–серпень 2015. —
№ 4. — С. 188.

Папір. Водяний знак — “тіара”. Загальні розміри:
32х20 см. Кількість стрічок: арк. 1–20, арк. 1зв.–2.
Документ відреставрований у 1982 р. Два верхні кути
надірвані і частина тексту втрачена. Чорнило світло-
коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск
сильний. Ім’я писаря відсутнє.

*№ 6. 1548, червня 30. Білогородка. Договір князя Івана
Федоровича Чорторійського із князем Фрідріхом Глібовичем
Пронським про припинення суперечки стосовно ставків Білів-
ського та Жуковського, незаконного вилову риби тощо.*

[Арк. 1]

ІА, Иван Фѣдорович Чорторыский, визнаваю самъ на себе
симъ моимъ листомъ, | кому будет потреба того в(е)дати,
нинешнимъ и напотом будучымъ.

²⁵ Напис зроблено посередині аркуша.

Штож | отец мой небожчык, кн(я)зь Федор Михайлович Чорторийский, староста луцкий, | засыпал став на реце Стубле нижей замку и местечка Белгородского к берегу | и земли имени Жуковского его м(и)л(о)сти кн(я)зю Фредрыха Глебовича Пронского, | воеводы киевского, которое имене досталоса его м(и)л(о)сти по малжонце ег(о) м(и)л(ости) | кн(я)г(и)ни Федоре Б(о)гушовне на он часъ, кгда еще matka ее м(и)л(о)сти п(а)ни Б(о)гушо|ваа, подьскарбинаа земьскаа, тое имене держала. И тымъ ставомъ | затопиль пол(я) и сеножатеи Жуковских немало, и через земли и сеножати Жуковский положиль дорогу новую к той гребли. И к тому тымъ же ставом | затопил небожчыкъ отец мой влостный став ихъ м(и)л(о)сти Жуковский | вышний подле села Белевского, которое село держит боярин ихъ м(и)л(о)сти | Офанас Рожка, на которомъ ставу на гребли было звечистое мыто | коловоротное и млын с которого мыта и млина половина | прихожывала на монастыр мой Пересопницкий, а половица | мыта и со млына прихожывала на²⁶ замок ихъ м(и)л(о)сти Жуковский. | Нижли спустъ того ставу бываль овесь на замокъ их м(и)л(о)сти Жуковский. | А игумен Пересопницкий и подданыи его монастырский в спустъ са | не вступовали и рыбъ не ловливали. Который же став их м(и)л(о)сти | Жуковский, подле села Белевского, тымъ ставом нижнимъ быть | затоплен и лежал в пуге колконадцат летъ, кгда его м(и)л(о)сти | кн(я)зю Фредрыху Глебовичуе Пронскому, воеводе киевскому, тое имене | Жуков по малжонце его м(и)л(о)сти кн(я)гини Федоре Б(о)гушовне достало | и мнѣ теж тое имене Белгородъ от брата моего кн(я)зю Алек-сандра | в делу са достало.

²⁶ Літера “а” залита чорнилом.

Его м(и)л(о)сть кн(я)зь воевода киевский воспол з мал|жонкою своею позвал мене позвы короля его м(и)л(о)сти ѿ засыпане | кгвалтовное ставу и земли имена их м(и)л(о)сти Жуковского, и ѿ зато|плене земли и сеножатеѣ, и ѿ положене дороги через земли и сеножати | их м(и)л(о)сти, и ѿ затоплене ставу своего Жуковского, который ставъ | подле села Белевского, иакож ширей того на позвех г(о)с(по)д(а)рских жалобы | их м(и)л(о)сти ѿписано.

А так я, ставшы на позвы короля е(го) м(и)л(о)сти | и не хотачы са зъ их м(и)л(о)стью правомъ ѿбходити, вчинил есми зъ е(го) м(и)л(о)стю || [Арк. 1 зв.] кн(я)земъ воеводою вмову, хотачы зъ их м(и)л(о)стью вгодливymi ѿбычасм в том | наложить. Ихъ м(и)л(о)сть рачили со мною змовити в тых именах н(а)ших ихъ м(и)л(о)сти | Жуковского, а моего Белогородского выехать и приателѣй наших з собою | вывести, которых са намъ видело и рокъ зложили есмо на ден Сватога Пѣтра, | которе свато было в ындикте шостомъ. Кгды тот рокъ пришоль, | его м(и)л(о)сть кн(я)зь воевода весполь с приателѣми своими рачилса на тот | рок зо мною зъехать. Из стороны его м(и)л(ости) на тот час былъ пан Богдан Михайло|вич Семашко, староста ковельский, а пан Пѣтръ Чаплич, а з мои стороны | былъ кн(я)зь Василей Иванович Курцевичъ, а пан Пѣтръ Богданович Загоровский. | А так я в жадное право невступуючы просил его м(и)л(о)сти кн(я)зѣ Фредрыха | Глебовича Пронского, воеводы киевского, и малжонки его м(и)л(о)сти, кн(я)г(и)ни Федоры | Б(о)гушовны, ижбы их м(и)л(о)сть рачили тот став, который ѿец мой занял | на рѣце Стубли к земли имена их м(и)л(о)сти Жуковского, мнѣ поступити. Ез(о) м(и)л(ость) | кн(я)зь воевода и малжонка его м(и)л(о)сти кн(я)гиня Федора Б(о)гушовна за жаданѣм моим | и приателѣй н(а)ших то вчинити и тот став мнѣ поступити рачили | на вечность. На штож и

лист свои их м(и)л(о)сть под печатми своими и под печат|ми тых приателей н(а)шых вышей написаных мнѣ дати рачили, | в которомъ листе ег(о) достаточнѣ и шырей выпи-сано. А яа поступил | есми их м(и)л(о)сти на ставу Жуков-скомъ, который подле села Белева, што | былъ отец мой затопилъ своимъ ставомъ нижнимъ, мыта и и со мли|на мѣрки которого мыта и со млына половина прихожывали | на монастыр мой Пересопницкий, маєт его м(и)л(о)сть кн(я)зь Фредрыхъ | Глебович Пронский, воевода киевский, тот став Жуковский подле села | Белева сыпати и млыны мѣти, и мыто на гребли брати, и тот | став спускати и рыбы ловити, и его вживати такъ, іако сѧ его м(и)л(о)сть | налепей видети будеть на вечныє ч(а)сы его м(и)л(о)сть самъ и малжонка | его м(и)л(о)сти кн(я)гини Федора Б(о)гушовна, дети и потомки их м(и)л(о)сти. А яа, кн(я)зь | Иван самъ, малжонка моя, дети и потомки нашы, и ближнии мои | не маєм сѧ ничимъ в тот став ѡступовати, ни в мыто, а ни в млын на вечныи | ч(а)сы. А естли бых яа самъ, або жона, дети и потомковє нашы, и близкии | мои хотєли чим колвєкъ сѧ в тот став, на гребли мыто и в мливо всту|повати, а половицы мыта и зє млива поискивати, и ку тому монастыру || [Арк. 2] хотєти мѣти, тогды яа самъ, дети, потомковє и ближнии мои маєм | заплатити вины г(о)с(по)д(а)рю королю его м(и)л(о)сти тисачу копъ грошей, | а его м(и)л(о)сти кн(я)зю Фредрыху Глебовичу Пронскому, воеводе киевскому, | и его м(и)л(ости) малжонцє, кн(я)гини Федорє, детєм и потомком ихъ м(и)-л(о)сти | другую тисачу коп грошей. А заплатившы тыи заруки, маєт его | м(и)л(о)сть кн(я)зь воевода и его м(и)л(о)сти кн(я)гина, дети и потомки их м(и)л(о)сти | тот став со всимъ с тым, іако ест в сѣм листе моем вышей ѡписано, | держати и вживати на вечныи ч(а)сы. Што сѧ дотычет спустѣ | в томъ ставу Жуковскомъ подле села их

м(и)л(о)сти Белева, *от* тых | ч(а)сов *яко* его м(и)л(о)сть займет, *як* часъ *приидеть* на четвертый год | водле *обычая* тутошнего, *тот* став свой *будет* его м(и)л(о)сть спу|скати, *тогда* и *я* в *тот* же час и *тои* *осени* *тот* свой *нижний* став, | *который* *ест* присыпан к *земли* *именя* его м(и)л(о)сти Жуковского, *ниже*й | *замку* и *местечка* Белогородского, *маю* спустити *воспол* с *тым* ставом | *их* м(и)л(о)сти. *Если* *ж* *бых* его на *тот* рокъ не спустил, его м(и)л(о)сть | кн(я)зь *воевода* або его м(и)л(о)сти кн(я)гина *матжонка*, *мѣли* бы в *том* | *што* себе *шкодовати*, *тогда* *буду* *винен* без *жадно(го)* права | *тую* *шкоду* *их* м(и)л(о)сти *заплатити* и *так* *са* *маю* *заховати* | *до* *первого* *спу*сту *того* *ставу* *их* м(и)л(о)сти, а *по* *томъ* *спу*сту не *бу|ду* *винен* *большей* *ждати*, *одно* *як* *всхочу*, *так* его *спускати* *маю*, | а *их* м(и)л(о)сть *теж* *будут* *волни* *коли* *их* м(и)л(о)сть *всхотат* *тот* *став* *свой* | *спускати* *мают*.

И на *то* его м(и)л(о)сти кн(я)зю *Фредрыхъ* *Глебовичу* | *Пронскому*, *воеводе* *киевскому*, *сес* *мой* *лист* *даю* з *моею* *печатю*. | И *просил* *есми* *тыхъ* *панов* *приателей* *наших* *верху* *описанных*, *которые* на *тот* *час* *были*, *о* *приложене* *печатей*. И *их* м(и)л(ость) | на *мою* *прозбу* *то* *вчинили* и *печати* *свои* к *сему* *моему* *листу* | *приложили*²⁷.

Писан *в* *Белегороде* *под* *лет* *Бож(его)* *нарож(енья)*, 15|48, *июна* 30 *ден*. *Индикт* *шостый*. ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 135. — Л. 1–2об.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр доку-

²⁷ Документ завірено лише однією печаткою. Вочевидь, князя Івана Чорторийського.

ментів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 188–189.

Папір. Водяний знак — “кабан” — розташований на арк. 2. Загальні розміри: 32х42,5 см. Аркуш складено навпіл. Кількість стрічок: арк. 1–32, арк. 1зв.–32, арк. 2–28, арк. 2зв. — чистий. Стан збереження — добрий. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглася одна печатка зеленого кольору під паперовою кустодією. Ім’я писаря відсутнє.

№ 7. 1548, червня 30. Жуково. Договір князя Фрідріха Глібовича Пронського, воєводи кийвського, із князем Іваном Федоровичем Чорторийським про полюбовне вирішення суперечки щодо замку Білівського та ставку на р. Стубла біля маєтку Жуковського.

[Арк. 1]

ІА, Фридрихъ Глѣбович Пронский, воєвода киевский, з малжонькою моею, кн(я)гини | Федорою Б(о)гушовною, визнаваемъ сами на себе симъ листом нашимъ, | нынешнись и напотомъ будѣчимъ.

Што єсмо позвали были позвы | г(о)с(по)д(а)рьскими кн(я)зѣ Ивана его м(и)л(о)сть Федоровича Чорторыского, старости|ча луцкого, іако бы ѡт(е)ць его м(и)л(о)сть небожчикъ кн(я)зь Федоръ Михайлович | Чорторыский, староста луцкий, ѡтнѣль мощно и квалтомъ имѣнѣ | н(а)ш(е)го Белевского городище и земли еще за небожчика пана Б(о)гуша, | теста моего, а ѡтца малжоньки моеє, и на томъ городищи Белев|скомъ замокъ будоваль и мѣсто ѡсадил, которое имѣнѣ Белево | еще небожчикъ панъ Б(о)гушъ Боговитинович выслужилъ восполокъ изъ | Жуковомъ на королѣ его м(и)л(о)сти славное памѣти Жикгимонтѣ. К тому | што его м(и)л(о)сти небожчикъ кн(я)зь Федоръ Михайлович

Чорторыскій, староста | лукций, засыпаль ставъ на рѣце
Стубле нижей замьку и мѣстечка Бело|городского к берегу и
земли имѣнья н(а)ш(е)го Жуковского, которое имѣнье | намъ
са достало по малжонце моей, кн(я)г(и)ни Федоре Б(о)гу-
шовнѣ, на ѿн час, кгда | ещо теща моя еѣ м(и)л(о)сть пани
Б(о)гушоваа Б(о)говитиновича, подскарби|наа земьскаа, тоѣ
имѣнье держала. И тымъ ставомъ затопил | поль и сеножатеѣ
н(а)ших Жуковских немало, и через земли и сеножати | н(а)ши
Жуковские положилъ дорогу новую ку той гребли, и ку тому |
тымъ же ставомъ затопилъ был небожчикъ кн(я)зь Федоръ
Михайлович | Чорторыскій ѿтца его м(и)л(о)сти ставъ
н(а)шъ Жуковский вышній подле села | н(а)ш(е)го Белевѣс-
кого, которое село держит бояринъ н(а)шъ Ѡфанас Рожка, |
на которомъ ставу на гребли мыто звѣчистое коловоротное |
было и млынъ с которого мыта и со млына половина при-
хожи|вала на замокъ н(а)шъ Жуков, а половица мыта и со
млына прихо|дило на монастыр Пересопницкій, который
монастыр ѿт(е)ць || [Арк. 1 зв.] его м(и)л(о)сти кн(я)за Ивана
Чорторыского, небожчикъ кн(я)зь Федоръ Михай|лович Чор-
торыскій, выслужилъ на короли его м(и)л(о)сти Жикгимонте
славное | Св(я)тоѣ памѣти. Нижли спустъ с того ставу завжды
бывал ѡвѣс на за|мокъ н(а)шъ Жѡковъ, а игумень монастырѣ
Пересопницкого и вси подда|нные его м(и)л(о)сти кн(я)за
Ивана монастырскіи в томъ ставу николи | рыбъ не ловили и
въ спустъ са не вступѡвали, который жо тотъ став | н(а)шъ
Жуковский водлѣ села Белевского тымъ ставомъ нижнимъ
был | затопилъ, и лежалъ в пустотѣ колконадцать лѣтъ и кгда
мнѣ Фридриху | Глѣбовичу Проньскому, воеводе киевскому,
тоѣ имѣнье Жуковъ по малжонце | моеѣ кн(я)г(и)ни Федоре
Б(о)гушовнѣ достало, а его м(и)л(о)сти кн(я)зю Ивану Чор-
торы|скому тоѣ имѣнье Бѣльгород ѿт брата его м(и)л(о)сти
кн(я)за Алексаньдра | в делу са достало.

А такъ іа, Фридрихъ Глѣбовичъ Проньскій, з малжонь|кою моею, кн(я)г(и)ни Федорою Б(о)гушовною позвали были передъ корола его м(и)л(ости) | кн(я)зѣ Ивана Федоровича Чорторыскаго ѿ ѿтнатьсѣ кгвалтовное | городища и земли на котормъ замокъ Белгородскій збудованъ | и мѣсто к нему ѿсажоно єсть, ѿ засыпанье кгвалтомъ ставу и земли | имѣнѣя н(а)ш(о)го Жуковскаго, и ѿ затоплене земли и сѣножатей н(а)шихъ, | и ѿ положенье дороги черезъ земли и сѣножати н(а)ши, и ѿ затоплене | ставу н(а)ш(о)го Жуковскаго, который ставъ н(а)шъ водле села Бѣлевскаго. | А такъ его м(и)л(о)сть кн(я)зѣ Иванъ Федоровичъ Чорторыскій на рокъ ѿт нас | позванный передъ королемъ его м(и)л(о)стью сталь и нехотачи жадного | права мѣти, вчинилъ з нами ѿмову вгодливый ѿбывчаємъ в томъ | хотачи наложити. Змовилъ с нами в тыхъ имѣнѣяхъ н(а)ш(о)го | Жуковскаго, а его м(и)л(о)сти Белгородскаго, выехати и приателѣй своихъ | изъ собою вывести, котрыхъ сѣ намъ видѣло, и рокъ єсмо изъ собою | зложили д(е)нь Св(я)т(о)го Петра, которое св(я)то было в ѿидиктѣ шостомъ. | Кгда тотъ рокъ пришолъ іа, Фридрихъ Глѣбовичъ Проньскій, воевода || [Арк. 2] киевскій, водле ѿмовы н(а)шое зъ его м(и)л(о)стью кн(я)з(е)мъ Иваномъ Чорторыскимъ | зѣехали, и зъ руки н(а)шое приатели были, панъ Богданъ Михайловичъ | Сѣмашко, староста ковелскій, а панъ Петръ Чапличъ, а зъ стороны его | м(и)л(о)сти кн(я)зѣ Ивана Федоровича Чорторыскаго приатели кн(я)зѣ Василей | Курцевичъ, а панъ Петръ Загоровскій. И не вступѣючи его м(и)л(о)сть кн(я)зѣ | Иванъ зъ нами в жадное право черезъ тыхъ приател(ей) н(а)шихъ и его м(и)л(о)сти | просилъ мене, Фридриха Глѣбовича Проньскаго, воеводу киевскаго, | и малжоньки моеє кн(я)г(и)ни Федоры Б(о)гушовны, абыхмо то промежкѣ | насъ згодливыймъ, слушнымъ, приателскимъ ѿбывчаємъ ѿмеркговали | безъ жадного заштѣя.

И дла прозбы его м(и)л(о)сти кн(я)за Ивана Чорто|рыс-кого и тых приател(ей) н(а)ших, и его м(и)л(о)сти приателѣй, на томъ | zostавили и на часы вѣчныи zostавуємъ, што позвали есмо были | позвы его м(и)л(о)сти г(о)с(по)д(а)рь-скими кн(я)за Ивана его м(и)л(о)сти Федоровича Чорто|рыс-кого, старостича луцкого, иж ѡт(е)ць его м(и)л(о)сти не-божчикъ кн(я)зь | Федоръ Михайлович Чорторыский, староста луцкий, ѡтналъ мощно | ктвалтомъ имѣнья н(а)ш(е)го Белевского, городище и земли за небожчика | пана Б(о)гуша, теста моего, ѡтца малжоньки моеѣ, и на томъ городищи | замокъ збудованъ и мѣсто ѡсажено. ІА, Фридрих Глѣбович Пронь|ский, воевода киевский, з малжонькою моею, кн(я)-г(и)ни Федорою Б(о)гушовною за слушнымъ, приателскимъ, вгодливымъ ѡбычаем и за прозбою | его м(и)л(о)сти кн(я)за Ивана, того городища, на которомъ ѡт(е)ць его м(и)л(о)сти | замокъ збудоваль, и тых земель, на котрымъхъ мѣсто ку тому замьку | Белгородскому ѡсажено естъ, поступили и поступѣмъ его м(и)л(о)сти | кн(я)зю Иванѡ Чорторыскому и его м(и)л(о)сти кн(я)г(и)ни, и потомъком их м(и)л(о)сти | на вѣчныи ч(а)сы. К тому, што позвали есмо были его м(и)л(о)сть кн(я)за Ивана || [Арк. 2 зв.] Чорторыского, иж бы ѡт(е)ць его м(и)л(о)сти небожчикъ кн(я)зь Федоръ Михайлович | Чорторыский, староста луцкий, засыпаль ставъ на реце Стубле нижей | замьку и мѣста Белгородского с одное стороны с берегу и к земли | имѣнья н(а)ш(о)го | Жуковского, и тымъ ставомъ затопиль пол(я) и сеножатеѣ | наших Жуковских немало, и черезъ земли и сеножати н(а)ши Жуковские | ку тому ставу и гребли дорогу новую положиль. И тым жо ставомъ небожчик | кн(я)зь Федоръ Михайлович Чорторыский, староста луцкий, затопиль былъ | ставъ н(а)шъ Жуковский вышний подле села н(а)шого Белевского, которое | держить боаринъ н(а)шъ Ѡфанас Рожка. А такъ мы, іако того

ставу, | который засыпанъ внизу мѣста Белогородского к земли и к берегу имѣнна | н(а)ш(о)го Жуковського, из спустомъ, з млыномъ, и з мытомъ, зо всимъ по тому, | іако первѣй держано было, его м(и)л(о)сти кн(я)зю Иванѣ Федоровичу Чорто|рыскому и его м(и)л(о)сти кн(я)г(и)ни, и потомъком их м(и)л(о)сти на вѣчныи ч(а)сы пустили. | Такъ и дорогу добровольнѣю, ничимъ подданных его м(и)л(о)сти и людей общих | негамуючи, через пола и сеножати имѣнна н(а)ш(о)го Жуковського на тую | греблю его м(и)л(о)сти, котораа внизу мѣста его м(и)л(о)сти Белогородского до замку | и мѣста Белогородского, котораа дорога и теперъ есть положона, | іакъ и ставъ их м(и)л(о)сть засыпали. Маеть его м(и)л(о)сть кн(я)зь Иванъ | Чорторыйскій тоє городище на которомъ ѡт(е)ць его м(и)л(о)сти замокъ збу|доваль и мѣсто ѡсадилъ, такъ тот ставъ Белогородскій присыпа|нный к земли и к берегу имѣнна н(а)ш(о)го Жуковського, мыто, млыны | и спустъ спокойнѣ мѣти держати и с того вживати, іако налѣпѣй | розумѣючи его м(и)л(о)сть самъ и его кн(я)г(и)ни, и потомки их м(и)л(о)сти на вѣчный ч(а)сы.

В тому которых земель ѡстрововъ ц(е)ркви Св(я)т(о)го Сп(а)са, | а Св(я)т(о)го Михайла Жуковских, небожчикъ панъ Б(о)гуш, тѣсть мой, ѡт(е)ць || [Арк. 3] малжоньки моеє зъєднанья добровольного поступилъ и подал его м(и)л(о)сти | кн(я)зю Федору, небожчику старостѣ луцкому, к замьку его м(и)л(о)сти Белогородскому | противку села Суховцов, и противку ѡстрова Замостья, на котором | теперъ люди к замьку Жуковському ѡсажоные есть, которыми | ѡстровы посполъ из Жуковомъ выслужилъ на королі его м(и)л(о)сти Жи|кгимонтѣ. Гдѣж іа, Фридрих Глѣбович Проньскій з малжонькою моею | кн(я)г(и)ни Федорою Б(о)гушовною водлѣ первшое вгоды и єднаня добровольного | их м(и)л(о)сти небожчиков тѣста моего, пана Б(о)гуша Б(о)говитиновича, подскар|бего

земського, зъ его м(и)л(о)стью Федоромъ Михайловичомъ Чорторы|скимъ, старостою луцкимъ, тых острововъ ц(е)ркви Св(я)т(о)го Сп(а)са, | а Св(я)т(о)го Михайла Жуковских, поступѣмъ и симъ листом н(а)шимъ кн(я)зю | Ивануе его м(и)л(о)сти Чорторыскому и малжонце его м(и)л(о)сти, и их м(и)л(о)сти потом|комъ на вѣчныи ч(а)сы записуемъ. Што сѧ дотыче ставовъ его м(и)л(о)сти | кн(я)зѧ Ивана Чорторыского, іако того, который засыпанъ к земли | и к берегу имѣнья н(а)ш(о)го Жуковского, который есмо его м(и)л(о)сти посту|пили, и нижнего ставу Олышовъскаго, в тии ставы его м(и)л(о)сти подда|нные н(а)ши Жуковскіи и села Белевскаго дѣжчати и ниакимъ обы|чаемъ зватою и чолнами рыб ловити не мають іавно, ани злодѣй|скимъ обычаемъ, нижли маот люди н(а)ши Жуковскіи нижей ставу его | м(и)л(о)сти Белогородско(о), который есмо его м(и)л(о)сти поступили, рекою ловити | рыбы из сѣтью и вершами, аж до границы Олышовское, котораѧ | граница естъ имѣнью н(а)ш(о)му Жуковскому з Олышовомъ. А которого | бы ч(е)л(о)в(е)ка н(а)ш(о)го жуковского а во села Белевскаго ѡ ставех кн(я)зѧ Ивана | его м(и)л(о)сти поймано, іако в томъ Белгородскомъ, который засыпанъ | к земли и к берегу н(а)ш(о)му Жуковскому, такъ и в нижнем Олышовском | нижей границы н(а)шое, котораѧ дѣлить Жуковъ з Олышовомъ, || [Арк. 3 зв.] а хотабы и не поймано, а правомъ слышнымъ переведено, иж бы мель рыбы | в ставех его м(и)л(о)сти ловити, таковой маеть каранъ быти, іако злодѣй, | а на таковых людей маемъ право и справедливость чинити, в небытно|сти н(а)шой намѣстникъ н(а)шъ жуковскій. А которые листы | ѡпоминальные и позвы мѣль его м(и)л(о)сть небожчикъ тѣсть мой, панъ Б(о)гуш | Б(о)говитинович, подскарбий земскій, и еѧ м(и)л(о)сть пани Б(о)гушоваѧ, подскар|бинаѧ, тѣща моя, и мы сами против небожчика, кн(я)зѧ Федора Михай|ловича Чорторыскаго, и по смерти кн(я)зѧ Федора до ѡбѣхъ их

м(и)л(о)сти | кн(я)ей Чорторыских, и до его м(и)л(о)сти кн(я)за Ивана Чорторыского, мы тые | листы вси подавали его м(и)л(о)сти кн(я)зю Ивану Чорторыскому, а естли | бы которые листы в невѣдомости н(а)шой мѣли в насъ где зостат(ь) | в той рѣчи н(а)шой на вспоминальнѣе, або теж позвы, тые листы вжо | жадное моцы мѣти не будут.

Которые вси рѣчи верху писаныи, | я Фридрих Глѣбович Проньский, воевода киевский, и малжонька моя, кн(я)г(и)ни | Федора Б(о)гушовна, дѣти и потомьки н(а)ши на часы вѣчныи, спокойне | держати маемъ, ничимъ из сѣе теперешнѣе вгоды и постано|венья и сего листу н(а)ш(о)го невыступѣючи. А естли бых я, Фридрих | Глѣбович Проньский, малжонька, дѣти, потомькове н(а)ши | якимъ колве обычаемъ, або причинами из сего теперешнего | постановенья и вгоды добровольное выступити и его полнити | не хотѣли, а с тых речей верху меновите описаных и з добровольноз(о) | призволенья н(а)ш(о)го и вгоды приателское кн(я)зю Ивану его м(и)л(о)сти | описаных, хотѣли чого под его м(и)л(о)стью кн(я)з(е)мъ Иваномъ Федоровичомъ | и под кн(я)г(и)ни малжонькою, и под потомьки их м(и)л(о)сти поискивати, або сѧ | ѱ вошто ѱступовати, тогды маемъ заплатити королю его м(и)л(ости) | заруки тисачу копѣ гр(о)шей, а кн(я)зю Ивану его м(и)л(о)сти Федоровичу | Чорторыскому другую тисачу копѣ гр(о)шей. А заплативши тыи || [Арк. 4] заруки пред сѧ кн(я)зь Иванъ его м(и)л(о)сть Чорторыский, и его м(и)л(о)сти кн(я)г(и)ни | малжонька и потомьки их м(и)л(о)сти держати мають на вѣчный ч(а)сы. |

И на твердость сего листа я, Фридрих Глѣбович Проньский, воевода | киевский, и малжонька моя, кн(я)г(и)ни Федора Б(о)гушовна, печати есмо | свои к сѣму н(а)ш(о)му листѱ приложили. И просили есмо их м(и)л(о)сти панов, | приателей наших, которые на той вгоде з руки н(а)шое были,

такъ | и з руки кн(я)зѧ Ивана его м(и)л(о)сти Чорторыского, пана Богдана Михай|ловича Семашка, старосты ковелского, а пана Петра Чаплича, | кн(я)зѧ Василья Курцевича, а пана Петра Загоровского, ѿ приложен(и) | печатей. И их м(и)л(о)сти на н(а)шу прозбу то вчинили, и печати свои к сѣмѣ | н(а)ш(о)му листу приложили, который сѣс листъ н(а)шъ даемъ его м(и)л(о)сти | кн(я)зю Ивану Чорторыскому.

Писанъ 8 Жукове, под лѣтъ Бож(его) | нарож(енья), 1548, м(е)с(а)ца июн(я) 30 д(е)нь. Индикт 6. ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 136. — Л. 1–4об.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторійських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 189.

Папір. Водяний знак — “корона” — розташований на арк. 1 та 2. Загальні розміри обох аркушів: 31,5х43,5 см. Аркуші складено навпіл і прошито темно-коричневим шнурком. Кількість стрічок: арк. 1–26, арк. 1зв.–27, арк. 2–25, арк. 2зв.–25, арк. 3–26, арк. 3зв.–27, арк. 4–13, арк. 4зв. — чистий. Стан збереження — добрий. Чорнило світло-коричнєве. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглися залишки від шести печаток зеленого кольору. Ім’я писаря відсутнє.

№ 8. 1548, листопада 6. Вільно. Квит господарського скарбника, ключника віленського Стефана Андрійовича Велковича щодо отримання ним серебщини за другу половину 1548 р. з волинських маєтків Шибського, Клевані, Білогородка, Шеплі та Кореличі, які належали князю Івану Федоровичу Чорторійському.

[Арк. 1]

Стефан Андрѣвич Велкович, скарбный г(о)с(по)д(а)рьский, ключник вилѣнский, | сознавамъ.

Прислал до скарбу г(о)с(по)д(а)рьског(о) княз Иван Федорович | Чорторийский служебники своими Дашком Федоровичом а Жа|ном Борейковичом серебщины г(о)с(по)д(а)рьское второе 48 року зы|меней своих волынских, Шибских, Клевани, з Белгород, съ Шепла, | с Корелич и со всихъ дворцов, прислухающих к тым именамъ, *от* | трехсот сох и пяти сох по чотыри гроши, *от* шести коней | бодрских по дванадцати грошей, *от* осмьнадцати домов по два | гроши, *от* шестидесят и трех ѡгородников по грошу — сумою | тог(о) дали двадцат копъ и три копы и ѡдиннадцат грошей под|луг всиж годнего.

Ѡниж дали з манастирѧ Земенског(о) з людей ц(е)рков|ных *от* петицесѧ и дву сох и пол сох по чотыри гроши, *от* двадцати | и пяти ѡгородов по грошу — тог(о) дали три копы и пѧтдесѧ пѧт | грошей.

Ѡниж дали з прибылых сох, *от* семидесѧ сох по чоты|ри гроши, *от* чотырнадцѧти ѡгородов по грошу. З людей кн(я)зѧ | Козмы Жославског(о), которыхи *ѡн* люди по кн(я)г(и)ни своей маєт, тог(о) дали | чотыри копы и пѧтдесѧ и чотыри гроши — сумою тог(о) всег(о) дали | тридцѧ две копѧ грошей.

Которыхи пенези и реистръ дали до скар|бу через руки мои, ѧ на то дал его м(и)л(о)сти квит мои под моею печатю. |

П(и)сан ѧ Вил(ни), року Божег(о) 1548, нѧб(ря) 6 ден, индикт 7. ||

[Арк. 1 зв.] Серебщина по чотыри гроши | брана и зъ земенских людей. ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 138. — Л. 1–10б.

Регест: *Ващук Д.* Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 189.

Папір. Водяний знак — “кабан”. Загальні розміри обох аркушів: 21,5х29 см. Аркуші складено навпіл і прошито темно-коричневим шнурком. Кількість стрічок: арк. 1–20, арк. 1зв.–2. Стан збереження — добрий. Чорнило темно-коричнєве. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглася печатка зеленого кольору під паперовою кустодією. Ім’я писаря відсутнє.

№ 9. 1554, грудня 27. Вільно. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа київському воєводі, князю Фрідріху Глібовичу Пронському стосовно скарги князя Івана Федоровича Чорторийського про порушення домовленостей, згідно з якими дозволялось проїжджати дорогою через його маєток Жуковський та на збір мита.

[Арк. 1]

**Жикгимонт Август, Божю м(и)л(о)стью корол полский
и великий кн(я)з(ь) | лит(о)вский, русский, пруский,
жомоитский, мазовецкий и иных |**

Воєводе київському, державцы чорнобылському, кн(я)зю Фредры|х8 Глебовичу Пронському, и малжонце его м(и)л(о)сти кн(я)г(и)ни | Федоре Богушовнє.

Жаловал намъ кн(я)зь Иван Федоровичъ | Чорторыйский ѿ
томъ, иж, дей, он мел з вами ѿгду ѿ неко|торые многие речи

перед приателми в(а)шими²⁸, кото|рые на то|т час межи вами были и ту|ю в|году межи | вами постано|вили, и листы свои на о|б|е сторо|не под | печатми своими и те|ж под печатми тых приател|ей в(а)шых, | проме|жку собою есте подавали и заруками с|а на г(о)с(по)д(а)ра и сто|рона сторо|не, котора|а бы с то|е в|годы выступи|ти | мела плати|ти о|писали. С которе|е, дей, в|годы в(а)шое вы | поступи|ли ему доро|ги доброво|льное через по|ла и сеножати | имен|а в(а)шого Жуковско|го, котора|а доро|га иде|ть о|т за|м|ьку п(а)на во|еводы ви|ленско|го О|льц-кого до имен|а его | Белагоро|да на став и гре|блю того имен|а его Бело|городско|го. | И на то|м, дей, ставу и мы|то есте ему брати поступи|ли²⁹, | то пак, дей, вы с то|е в|годы и постано|вене|а своего через ли|сты межи вами вчи|ненное выступи|ли и то|ю доро|гою, котору|ю есте ему через по|ла и сеножати свои до и|мен|а его Бело|городско|го поступи|ли не|дбаючи о| листы | и заруки в них о|писаные, люде|м его так те|ж и о|бапол|нымь до имен|а его Белагоро|да ездити за|борона|ете | и мы|то з них на себе|е брати ка|жете, што|е е|сть | ку велико|й кривде и шко|де его. И проси|л нас, абы|х || [13в.] мо|ему в то|мь шко|ды чинити не допущи|ли, а до вас | листь наш|ъ писати и в то|м вас напо|менути ка|зали. |

Про то|е е|сли буде|ть так, я|ко он| нам|ъ жало|вал, | а буде|те л(и) ему с то|е в|годы перед приателми в(а)шими | через листы вчи|ненное, то|е доро|ги и мы|та ему по|ступи|ли, при|казуе|мь вам|ъ, а|жбы в(а)ша м(и)л(ость) и те|перь | водле о|б|ова|зана и листо|в своих, которыми с|а есте | под заруками о|писали, то|е доро|ги через по|ла и сеножати | имен|а в(а)шого Жуковско|го ему и люде|м его так те|ж и люде|м | о|бапол|нымь до имен|а его Белагоро|да ездити не| забо|рона|ли и мы|та з них

²⁸ Текст підкреслено чорним чорнилом.

²⁹ Текст підкреслено чорним чорнилом.

никоторого не брали, и врадни|комъ своимъ того чинити не
допускали, и во всемъ | к нему в том са заховали, водле вгоды
и постановена | перед приате|ми в(а)шими вчиненое конеч-
но, яко | бы он в томъ себе не шкодовал и намъ ѿ том болшей
| того причины жаловати не мел.

П(и)сан ѿ Вилни, лет Бож(его) | нарож(енья), 1554,
м(е)с(а)ца декабря 27 д(е)н(ь). |

ІАнь Гайко, писар ||

[Арк. 2зв.] Лист впоминалный до кн(я)зя | Пронского ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 146. — Л. 1–2об.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 189–190.

Папір. Водяний знак — “гербовий щит” — розташований на арк. 2. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 31х42,5 см. Кількість стрічок: арк. 1–26, арк. 1зв.–18, арк. 2 — чистий, арк. 2зв.–2. Стан збереження — добрий. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглися залишки печатки червоного кольору. Писар — Ян Гайко.

№ 10. 1557, березня 8. Вільно. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа до маршалка Волинської землі, князя Василя-Костянтина Костянтиновича Острозького з наказом заборонити своїм підданам та степанському уряднику завдавати збитків у землях маєтку Сернського, яке належало князю Івану Федоровичу Чорторийському.

[Арк. 1]

**Жикгимонт Август, Божю м(и)л(о)стью корол полский
и великий княз литов|ский, русский, пруский,
жомоитский, мазовецкий и иных |**

Маршалку Волынское земли, старосте володимерскому
кн(я)зю Костентину Костенти|новичу Острозскому.

Жаловал нам княз Иван Федорович Чорторыйский о том,
што | владник твоєї м(и)л(о)сти степанский и подданыи твои
того имени Степанского | в земли имени его Серньского
вступую|т и пущѣ тамошню | пустошат, и звер с тоє пуши его
выгоняют, а подданым его тамошнимъ кр[ивды]³⁰ | и втиски
великий чина|т в боєхъ, грабежох и в ыншихъ многих речах, в
чом са ему кр[ивды]³¹ | немалые деет.

И бил нам чолом, абыхмо в том твою м(и)л(о)ст листом
н(а)шим напоменѣши, | таковых кривдъ ему чинити не
допустили. Про то будѣт ли так, іако он нам | жаловал,
напоминаем и приказуем тебе, аж бы еси владнику своему
степанскому и под|даныи тамошним в земли имени его
Серньского вступовати и оноє пуши пусто|шити и зверу з
нее выгонати не казал. А которыи будѣт подданыи твои
подда|ным его сернскимъ в чом кривды починили, твоѧ бы
м(и)л(о)ст подданым его оных | людей своих, до которых
имѣ дело будѣт, право давалъ и справедливост неотво|лоч-
ную чинил водлѣ Статуту права земского, жебы он больш
того о томъ | нам не жаловал.

³⁰ Відновлено нами через втрату частини тексту по правому краю документа.

³¹ Відновлено нами через втрату частини тексту по правому краю документа.

Писан 8 Вилни, лет(а) Бож(его) нарож(еня) 1557, м(е)-
с(я)ц(а) мар(та) | 8 день. |

Ян Шимкович, маршалок, пис(а)р |
1557 go M Marca 8 go³² |

Anno 1723³³ ||

[Арк. 1 зв.] List napominalny od kro|la Zygmonta Augusta xsie |
Konstantynu Konstanty|nowiczu Ostrogskiemu dany w sprawie |
xsie Iwana Fedorowicza | Czartoryskiego o udziera|nie sie u
puszczy Sarnecka | i Stepanca |
A 1557 ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 150. — Л. 1–10б.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторійських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 190.

Папір. Водяний знак відсутній. Загальні розміри: 21х33,5 см. Кількість стрічок: арк. 1–19, арк. 1зв.–8. Стан збереження — задовільний, верхня частина правого поля документа пошкоджена. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглися залишки печатки червоного кольору. Писар — Ян Шимкович.

³² Напис латиницею зроблено в нижній частині аркуша по середині.

³³ Запис зроблена на лівому полі документа, після чого йде текст з 7 стрічок, написаний латиною, який через вицвівши чорнила неможливо прочитати.

№ 11. 1561, серпня 3. Клевань. Квит королівського мірника Казимира Ледницького про отримання ним 60-ти кіп грошей литовських від князя Івана Федоровича Чорторийського за здійснені заміри у маєтках Клевань, Білів та навколишніх сел.

[Арк. 1]

Іа, Казимир Ледницький, мерчи кроля его м(и)л(о)сти, сознавам тым листом моимъ, | штомъ чинилъ померу во именах кн(я)зя его м(и)л(о)сти Івана Федоровича Чорторыского | в Клевани, в Белеве и по селех, а так дал ми ег(о) м(и)л(о)сть за то шестдесат коп литовскои | личбы. Нижлимъ ещѣ помѣры не до конца справил и реєстров его м(и)л(о)сти не отдал | и обещаю тым листом моимъ на сую пришлую осень в року нинѣшномъ шестдесат | первом, с тои померы доправивши и реєстра справивши, кн(я)зю Івану их отдати, | и каждую волоку самому ег(о) м(и)л(о)сти або кому будѣт от его м(и)л(о)сти злецоно оказат. И окажели ся болшеи волок, нижли ми ег(о) м(и)л(о)сти заплатил, то ми кн(я)зь Іван доплатити | маєт. А если бы ся и потом показало помера неслушинаа за недозрѣнемъ моимъ | и мерников моихъ, тогда іа будѣ повинен за своим влостным накладом зас пе|ремерити так, іако бы кн(я)зь Іван и подданыи его м(и)л(о)сти на том не шкодовали. Одно ми | ег(о) м(и)л(о)сть маєт дати кони, волов, сокирь. И то ег(о) м(и)л(о)сти обещаю почтивым словом | моим шляхецьким выполнить.

И для ведомости даю кн(я)зю Івану тот лист мой | с печатю моею и подписанемъ влостной руки моеѣ.

Писан в Клевани лет(а) 1561, м(е)с(а)ц август 3 ден. |

Казимир Ледницки влас|
ноа рукоа³⁴ ||

³⁴ Далі особистий підпис К. Ледницького.

[Арк. 1 зв.] По том квите дал ми | его м(и)л(ость) сорок золотых полских. Квит Ледницког(о). ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 169. — Л. 1–1об.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 190.

Папір. Водяний знак — “кабан” — розташований на арк. 1. Загальні розміри: 21х21,5 см. Кількість стрічок: арк. 1–15, арк. 1зв.–2. Стан збереження — добрий. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглася печатка Казимира Ледницького під кустановією. Ім’я писаря відсутнє.

№ 12. 1562, жовтня 8. Вільно. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа до князя Івана Федоровича Чорторийського про встановлення терміну на свято Св. Миколи зимового у справі вирішення земельних суперечок із старостою луцьким, брацлавським та вінницьким, князем Богушем Федоровичем Корецьким.

[Арк. 1]

Жикгимонт Август, Божю м(и)л(о)стю корол полский, великий кнѧз | ли(то)вский, руский, пруский, жомойтский, мазовецкий, ифлантский и иных |

Кн(я)зю Ивану Федоровичу Чорторыскому.

Поведиль перед нами староста | луцкий, брацлавський и веницкий Богушъ Федорович Корецкий, штож, | дей, вы в некоторых розницах и зашъстьях своихъ, яко ѿ долгъ,

пять|сотъ копъ грошей на имениах кн(я)зя Богдана Путивльскаго ѿ имє|нїе, дей, кн(я)зя Корецкаго ѿтчизное Суское и ѿ вступованье в кгрунтъ | имениа его Мокьвиньскаго ѿ в островъ Ненатинский ѿт имена | твоего Холопъ, зложили и принали есте межи собою ѿбываем | притиательским рокъ певный по роспущенью войска, в чотырех неде|лах, тамъ на тые местца пенъные, межи имениами тво|имъ Холопскимъ, а его Мокьвиньским с приательми, людymi | добрыми, выехати и всих тых речахъ, верху помєнєных, росправу | зъ собою перед тыми притиателы приinati, на што, дей, есте про|межку себе и листы записные под некоторыми певными ѿбо|взками подавали, на которых, дей, листехъ ѿбо всемъ ши|рей естъ доложено и ѿписано.

Ино, иж княз Корецкий по роспущє|нью войска, едучи с тоє службы нашое земское военное для не|которых справъ и потр(єб)ъ наших замку нашего Луцкого, зде се | до нас, г(о)с(по)д(а)ра, приехалъ, и еще сѧ с тымъ ѿтправовати не почаль, и для | того слушному року на тую справу с тобою поспешити сѧ не мо|жетъ, тогды просилъ насъ, абыхмо ѿ то єму до тебе листъ наш | ѿтрочоный дати казали. Ино кгдаж княз староста, едучи зъ службы | нашое земское военное, зде се³⁵, до насъ, г(о)с(по)д(а)ра, для потр(єб)ъ замьку нашог(о) | Луцкого заехалъ и для того ку ѿному року, через васъ приниатому, по|спети не можетъ. Мы с тоє причины ѿный рокъ, вышей менєный, | через васъ ку той справе зложоный, под тоюж моцю и всими тыми ѿбо|взками, іако на листехъ вашихъ естъ ѿколо того доложено | и ѿбваровано, прекладаємъ на инший дальший часъ, то естъ до | свѧта свѧтого Миколы зимного.

Твоя бы м(и)л(о)сть ѿ том ведал | и вжо ку тому року, через васъ приниатому, в чотырех недєлахъ | по роспущенью

³⁵ У ркп. вставка сѧ написана перед словом зде.

войска не готовил ся, але оного року, тепер от насъ |
предложеного на день свата светого Миколы, в той справе
своей | водлугъ постановенья и описов вашихъ пилень былъ.

Пи|сан 8 Вилни, лет Бож(его) нарож(енья) 1562, м(е)-
с(а)ца октебра 8 дня.

Ян Шимкович, маршалок, пи|сар³⁶ ||

[Арк. 1 зв.] Лист отроченый кн(я)зя | Корещкоз(о) ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 171. — Л. 1–1об.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 190–191.

Папір. Водяний знак відсутній. Загальні розміри: 21х34 см. Кількість стрічок: арк. 1–35, арк. 1 зв.–2. Стан збереження — добрий. Чорнило світло-коричнєве. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглися мала печатка ВКЛ червоного кольору під кустодією. Писар — Ян Шимкович.

№ 13. 1563, лютого 22. Петриків. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа до господарського дворянина з наказом оглянути описану господарським вижем школу, заподіяти маєткам князя Івана Федоровича Чорторийського, та записати все у відповідний реєстр.

³⁶ Нижче власний підпис писаря, а під текстом посередині мала печатка ВКЛ під кустодією.

[Арк. 1]

**Жикгимонт Август, Божю м(и)л(о)стю корол полский,
великий кнѧз ли(то)вский, | русский, пруский,
жомоитский, мазовецкый, лифлантский и иных |**

Дворанину нашому³⁷.

Присылал до нас кнѧз | Иван Федорович Чорторийский,
жалуючи ѿ томъ, штож, дѣй, именам его | ѿт ѡбаполных
суседов его кривды и шкоды великиѣ сѧ дѣют | ѡ многих
речахъ. Дѣла чого ѡнъ просилъ насъ, абыхмо | на ѡгледанье
тыхъ шкод и на подаванье листовъ на|шихъ г(о)с(по)д(а)рс-
кихъ и врадовыхъ вижомъ дворанина | н(а)ш(о)го ему
придали.

А про то будеш ли ты за ведомостю | маршалка дворного,
подскарбего земьского, писара на|шого, державцы могилевьс-
кого п(а)на Ѡстафья Воловича | в реиسترъ межи иные
двораны н(а)ши ѡписанъ.

Приказу|емъ тебе, аж бы еси на вси sprawy его ѡбещнымъ
ви|жомъ ему былъ и всихъ кривдъ и шкод, ѿт кого бы сѧ
кол|век именьямъ его дѣлали, ѡгледал и на реиسترъ спи-
сы|валъ и ч(а)су потребы то на враде нашомъ сознавалъ, | из
листы н(а)ш(и)ми г(о)с(по)д(а)скими и врадовыми до ко|го
бы ему потреба была ездил и их подавал, заховы|ваючисѧ в
том водле ѡбычаю, права и Статуту земског(о). |

Писан ѡ Петрьковѣ, лет Бож(его) нарож(енья) 1563,
м(е)с(а)ца фѣвра(ля) двад|цат второг(о) днѧ.

Миколай Нарѡшевич, |
писар ||

³⁷ Далі у ркп. залишено пусте місце для вписання прізвища дво-
рянина.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 172. — Л. 1–1об.

Регест: *Ващук Д.* Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 191.

Папір. Водяний знак відсутній. Загальні розміри: 20х32 см. Кількість стрічок: арк. 1–21, арк. 1зв. — чистий. Стан збереження — добрий. Чорнило темно-коричнєве. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглися мала печатка ВКЛ червоного кольору під паперовою кустодією. Писар — Микола Нарушевич.

№ 14. 156[3, квітня 25]. Луцьк. Орендний запис єпископа луцького та острозького Марка Жоравницького князю Івану Федоровичу Чорторийському на маєток Медковський із щорічною платою 5 кіп грошей литовських.

[Арк. 1]

ІА, Марко Василевич Жоравницький, нареченный єпископ луцкий | и острозский, ознаймую то симь листомь моимь, кому | того будет потреба вѣдати.

Иж которое дворище, | на има Медковское, есть подано на церковь соборную | луцкую св(я)тог(о) Ивана Богослова от предков его м(и)л(о)сти | кн(я)зѧ Ивана Федоровича Чорторыского, которое дво|рище лежит в кгрунте имени его м(и)л(о)сти | кн(я)зѧ Ивана | Федоровича Чорторыского Рубецкомь. А так сѧ | розумеючи, иж оное дворище нигде не ест споруч сѧ именей | церковных и ѿ великих кривдах будчи стиснено от врад|ников и подданных еѧ м(и)л(о)сти кн(я)-

г(и)ни Илиное ровенских, за ко|торыми [кривдами]³⁸ малыи пож[иток]³⁹ з двори[ща | к церкви Божии выходить. С тых причин оное дворище, вышей мененое Медковское, пустил есми на оранде его [м(и)л(о)сти]⁴⁰ | кн(я)зю Ивану Федоровичу Чорьторыскому, ему самому | и потомком его м(и)л(о)сти, иако тому ктиторови, *от* которого | предковъ тое дворище на церковь Божю надано естъ. |

Маеъ его м(и)л(о)ст сам и потомки его м(и)л(о)сти по немъ будѣчи | тое дворище зо всѣмъ, иако сѧ в собе маеъ, держати и вжи|вати и *от* всѧких кривдъ боронить иако влостность | свою, а стою ку церкви луцкой соборной в кождый год | мнѣ и потомкомъ моимъ, епископомъ луцкимъ, маеъ его м(и)л(о)ст | давати по пѧти коп гр(о)шей литовское личбы, и маеъ по|чати тот плат давати на ден Богоявленѧ Г(о)с(по)днѧ, которое | свѧто будѣт в року шестдесѧ четвертого, а ѧ самъ и по|томковѧ мои, епископовѧ луцкиѧ, которорые на потом | по мнѣ тую епископю луцкую за ласкою г(о)с(по)д(а)рскую держати || [Арк. 1 зв.] будут, никоторыми причинами через сѧс лист мой в тое дворище не | маюъ ѡступовати ани врадниковъ и слуг своих до него высылати, | толко тот вочистый плат, пѧт коп гр(о)шей, через мене зъ его ми(ло)стю | постановленный и на сѧм листѧ ѡписанный, ѧ *от* его м(и)л(о)сти | кн(я)зѧ Ивана Чорторыског(о) и *от* потомковъ его м(и)л(о)сти в кождый | год брати маю. Его теж м(и)л(о)ст кн(я)зѧ Иван самъ и потомковѧ | его м(и)л(о)сти по немъ будѣчие никоторыми причинами

³⁸ У ркп. втрачено слово. Відновлено за змістом наступного документа.

³⁹ Відновлено за змістом наступного документа.

⁴⁰ Текст відновлено за змістом наступного документа.

тых пати | коп грошей намовати не мають, але все сполна повинни будѣт | до цѣркве Божее епископом давати.

И на то есми его м(и)л(о)сти | кн(я)зю Ивану Фѣдоровичу Чорторыскому дал сѣс мой лист | под моею печатю и подписю руки своеѣ.

Писан | в Луцку, [лет Бо]⁴¹жего нароженѣ [тисеча]⁴² пѣтсот шест|[десѣт]⁴³ [третего, м(е)с(я)ц(а) април(я) | двѣтцѣт пѣтого днѣ]⁴⁴. ||

[Арк. 2 зв.] [Марко, владыка лѣцкий | и ѡстро]зский⁴⁵, рукѣ свою под|писал. ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 174. — Л. 1–2об.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 191.

Папір. Водяний знак відсутній. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 20,5х30,5 см. Кількість стрічок: арк. 1–26, арк. 1зв.–13, арк. 2. — чистий, арк. 2зв. — напис латиницею ймовірної дати документа. Документ відреставрований. Печатка втрачена. Втрачено невелику частину тексту посередині арк. 1–1 зв. через обгорання, а також 13-ту стрічку арк. 1 зв., на якій було датування.

⁴¹ Реконструйовано нами частину слова із втраченого фрагмента.

⁴² Реконструйовано нами слово із втраченого фрагмента.

⁴³ Реконструйовано нами частину слова із втраченого фрагмента.

⁴⁴ Текст відновлено за змістом наступного документа.

⁴⁵ Текст відновлено за змістом наступного документа.

Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Ім'я писаря відсутнє.

№ 15. 1563, квітня 25. Луцьк. Орендний запис єпископа луцького та острозького Марка Жоравницького князю Івану Федоровичу Чорторийському на маєток Медковський із щорічною платою 5 кіп грошей литовських.

[Арк. 1]

Іа, Марко Василевич Жоравницький, наречений єпископъ луцкій | и острозскій, ѡзнаймую то симъ листомъ моимъ, кому того бу|детъ потреба ведати.

Иж которое дворище на имѣ Медковское есть | подано на церковь соборную луцкую св(я)тог(о) Ивана Богослова ѡт | предковъ его м(и)л(о)сти кн(я)зѣ Ивана Федоровича Чорториского, кото|рое дворище лежит в кгрунтѣ именья его м(и)л(о)сти кн(я)зѣ Ивана | Федоровича Чорториского Рѣбѣцкомъ. А такъ іа, розумеючи, | иж ѡное дворище нигдѣ не єст с поручіа именей церковныхъ и ѡ великихъ кривѣдахъ будучи сѣ стиснено ѡт владниковъ и подданных | єе м(и)л(о)сти кн(я)г(и)ни Илиной [ровенскихъ]⁴⁶, за которми кривдами ма|лый пожитокъ з оног(о) [дворища]⁴⁷ к церкви Божиѣ выходить. | С тыхъ причинъ ѡное [дворище]⁴⁸, вышеѣ мененое Медковское, пустил | єсми на ѡрандѣ его [м(и)л(о)сти кн(я)зю]⁴⁹ Ивану Федоровичу Чорториско|му ему самому и пот[омкамъ є]⁵⁰го м(и)л(о)сти, іако тому ктито|рови, ѡт

⁴⁶ Відновлено за змістом попереднього документа.

⁴⁷ Реконструйовано нами відповідно до змісту.

⁴⁸ Реконструйовано нами відповідно до змісту.

⁴⁹ Реконструйовано нами два слова із втраченого фрагмента.

⁵⁰ Реконструйовано нами частину слова із втраченого фрагмента.

которого пре[дковъ тоѣ]⁵¹ дворище на церковь Божю на|дано
есть.

Маѣт его м(и)л[(о)сть]⁵² и потомки его м(и)л(о)сти по нем
| будѣче тоѣ дворище зо всимъ, іако са в собе маѣт *держати*
и | вживати и ѿт всаких крывѣдъ боронити іако влосност
свою, | а с того ку церкви луцкой соборной в каждый год мнѣ
и потомъ|комъ моимъ, епископомъ луцкимъ, маѣт его м(и)-
л(о)сть давати | по пети копь грошей литовское личбы,
маѣт почати тот | плат давати [на ден]⁵³ Богоявления
Г(о)с(по)дна, которое свато будет в року | шестдесат чет-
вертого. А іа самъ и потомковѣ мои, епископовѣ | луцкии,
которые на потомъ по мнѣ тую еписколю луцкую | за ласкою
г(о)с(по)д(а)рьскою *держати* будут, никоторими причина|ми
через сѣсь лист мой в тоѣ дворище не маюѣт ѡступовати, ани
|| [Арк. 1 зв.] вродниковъ и слугъ своих до него *высылати*,
толко тот вродистый плат | плат копь грошей, через мене зъ
его м(и)л(о)стью постановленный, и на сѣмъ | листѣ ѡписанный,
іа ѿт его м(и)л(о)сти кн(я)зѣ Ивана Чорториского и по-
том|ковъ его м(и)л(о)сти в каждый год брати маю. Его теж
м(и)л(о)сть кнѣз Иван сам | и потомковѣ его м(и)л(о)сти по
немъ будѣче никоторими причи|нами тых пяти копь грошей
гамовати не маюѣт, але все сполна повинни будѣт до церкви
Божѣй епископомъ давати. И на томъ | его м(и)л(о)сти
кн(я)зю Ивану Федоровичу Чорторискому дал сѣс мой лист |
под моею печатю и подпис руки мои.

⁵¹ Відновлено за змістом попереднього документа.

⁵² Реконструйовано нами частину слова із втраченого фрагмента.

⁵³ Відновлено за змістом попереднього документа.

Писан 8 Луцку, рок8 | Божєго нарожєня тисєча пѣтсот
шєстдєсѣт трєтєго, м(є)с(я)ц(а) апрѣл(я) | двѣтцѣт пѣтєго
днѣ. |

Марко, владыка лѣцкый |
и ѡстрозский, руку свою |
подписал⁵⁴ ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 175. — Л. 1–2об.

Регест: *Ващук Д.* Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 191.

Папір. Водяний знак — “гербовий щит” — розташований на арк. 1. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 20,5х32 см. Кількість стрічок: арк. 1–26, арк. 1зв.–11, арк. 2. — чистий, арк. 2зв. — нерозбірливий напис латиницею. Документ відреставрований. Печатка втрачена. Втрачено невелику частину тексту посередині арк. 1–1 зв. через обгорання. Чорнило чорне. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Ім’я писаря відсутнє.

№ 16. 1563, квітня 25. Луцьк. Лист єпископа луцького та острозького Марка Жоравницького до великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа із повідомленням про здачу в оренду князю Івану Федоровичу Чорторийському маєтку Медковського із щорічною платою 5 кіп грошей литовських.

⁵⁴ Далі підпис Марка Жоравницького.

[Арк. 1]

Наіаснейший м(и)л(о)стивый г(о)с(по)д(а)рю, што з воли Божей с ласки в(ел)м(ожного) г(о)с(по)д(а)рѧ на|шого м(и)-л(о)стивого маю тот хлебъ дѡховный епископоу луцкую и | ѡстрозкую, и есть ѡдно дворище на имѧ Мѣдьково поѡдалъ | ѡт всих именей церковных, а з наданія предковъ кн(я)зѧ Ивана Чорто|риского и есть ѡграничено межи кгрунту имени кн(я)зѧ Ивано|ва Рѡбча и для того, иж нигде не прилегло до именей церковных, | а злѧща и въ кривдах ѡт именей Ровенских кн(я)г(и)ни Ѳстрозкой | велми малый пожитокъ был с того дворища. Ино ꙗ змову | дчинил с кн(я)земъ Иваномъ Чорторискимъ, абы с тоѧ дворище, | которое было надано [на церковь соборную | луцкую св(я)тог(о) Ивана Богослова...] ⁵⁵, его к рукамъ своимъ взалъ, | а на епископоу луцкую [в кождый] ⁵⁶ рокъ по пѣти копъ грошей | мнѣ, на-меншому слуге [...], ⁵⁷ и инымъ епископомъ, | которые будут по [...] ⁵⁸ нашего м(и)л(о)стивого.

Ино | кнѧз Иванъ Чорторыйский [...] ⁵⁹ еще в держанѧ свое взавѣши, | по пѣти копъ грошей [...] ⁶⁰ епископомъ луцкимъ в кож|дый рокъ давати, хоч[...] ⁶¹ такъ много пожитку не вчинит. | Алѣ иж то надано ѡт пр[...] ⁶² ив кгрунтѧ имени моего,

⁵⁵ Частково відновлено за змістом документа № 14.

⁵⁶ Реконструйовано нами слово із втраченого фрагмента.

⁵⁷ Неможливо прочитати слово через обгоріння фрагмента ркп.

⁵⁸ Неможливо прочитати два слова через обгоріння фрагмента ркп.

⁵⁹ Неможливо прочитати слово через обгоріння фрагмента ркп.

⁶⁰ Неможливо прочитати слово через обгоріння фрагмента ркп.

⁶¹ Неможливо прочитати частину слова через обгоріння фрагмента ркп.

⁶² Неможливо прочитати частину слова через обгоріння фрагмента ркп.

однож | кн(я)зь Иван и я того без [ласки]⁶³ в(ел)м(ожное)
г(о)с(по)д(а)рьское ѿчинити | есмо не хотели. И то все
г(о)с(по)д(а)рю нашему м(и)л(о)стивому ѡзнай|мую, иж то
не есть с шкодою церкви Божей, але с пожитком, | бо перед
тымъ жадного пожитку церкви Божей то не чи|нило.

Если се то в(а)м, г(о)с(по)д(а)рю нашему м(и)л(о)стивому,
видети будет, | рачъ в(а)м розказати то кн(я)зю Ивану и его
потомкомъ листом | в(ел)м(ожным) г(о)с(по)д(а)рьскимъ
потвердити, ижбы ѡн и потомкове его тоє | дворище на себе
держали, а до церкви Божей в кождый рокъ | по пѣт коп
грошей давали.

Пи(и)сан в Луцкѣ, року Божьего нарож(еня) 1|563, м(е)-
с(я)ц(а) април(я) | дватцат пятого дня. |

Наменьший слуга и богомолец |
г(о)с(по)д(а)рьский Марко Василевич |
Жоравницкий ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 176. — Л. 1–2об.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 192.

Папір. Водяний знак відсутній. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 21x32 см. Кількість стрічок — 30; арк. 1зв. — чистий, арк 2. — чистий, арк. 2зв. — чистий. Документ відреставрований. Втрачено невелику частину тексту посередині арк. 1 через обгорання. Чорнило чорне.

⁶³ Реконструйовано нами за змістом.

**Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний.
Ім'я писаря відсутнє.**

№ 17. 1563, квітня 27. Сморгжев. Лист князя Івана Федоровича Чорторийського єпископу луцькому та острозькому Марку Жоравницькому про зобов'язання щорічної сплати 5 кіп грошей литовських за оренду маєтку Медковського.

[Арк. 1]

Иван Федорович Чорторыский зознаваю тым листом
мо|им.

Которое дворище на има Медково здавна от | предков
моих надано на єпископу луцкую до ц(е)ркви | св(я)того
Иованна Б(о)г(о)слова. Ино нареченый єпископ | луцкий и
острозский пан Марко Жоравницкий вырзу|мевши, иж с
того дворища малый пожиток ку | ц(е)ркви Божей для кривдъ
от имѣней ровенских, а з|лаща, иж тоє дворище в кгрунте
имѣна моего Ру|бецкого [...] ⁶⁴ зо мною [...] ⁶⁵ .|

Иж я в кождый годъ маю давати с того дворища |
Медковского єпископови луцкому, іако тепе|реишему и потом
будучим єпископом луцким, | по пет коп гр(о)шей литовской
личбы. А почати давати | за дворище Медковское маю я сам
и потомки | мои на ден Богоявлення Г(о)с(по)дна в року 60
четвертом, | и так завжди рок в рок не|отмѣнне.

И на то даю | нареченному єпископѣ луцкому пану Марку |
и его потомком сєс мой лист под печатю моею и под|пи-
санєм рѣки моеї.

⁶⁴ Неможливо прочитати слово через обгоріння фрагмента ркп.

⁶⁵ Неможливо прочитати кілька слів через обгоріння фрагмента ркп.

Писан в Сморгже апрел(я) 27, | року 60 третего. |

Иван Федорович Чорторы|
ский влосную руку |
подписаль. ||

[Арк. 1 зв.] 1563 aprilis⁶⁶ ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 177. — Л. 1–10б.

Регест: *Ващук Д.* Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 192.

Папір. Водяний знак — “корона на щиту”. Загальні розміри: 20х31,5 см. Кількість стрічок: арк. 1–23, арк. 1зв. — нерозбірливий напис латиницею. Збереглася печатка князя І.Ф. Чорторийського під паперовою кустодією. Втрачено невелику частину тексту посередині аркушу через обгорання. Чорнило коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Ім’я писаря відсутнє.

№ 18. 1563, червня 19. Вільно. Підтверджувальна грамота великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа князю Івану Федоровичу Чорторийському та його нащадкам на володіння церковним маєтком Медковським, отриманим в оренду від єпископа луцького та острозького Марка Жоравницького, із щорічною сплатою 5 кп грошей литовських на користь Луцької соборної церкви Св. Івана Богослова.

⁶⁶ Цей напис зроблено на звороті аркуша по центру, а вище перед ним напис латиницею в 9 рядків не прочитується через вицвітіше чорнило.

[Арк. 1]

**Жикгимонт Август, Божю м(и)л(о)стю корол полский,
великий княз литовский, | русский, пруский, жомойтский,
мазовецкий, ифлантский и иных |**

Ознаймуємъ симъ листом нашимъ нинешним и на потомъ
будучимъ, кому будетъ потреба того | ведати.

Присылал до нас кн(я)зь Иван Федорович Чорторыйский ѿ
том, иж намененый владыка луцкий | и ѿстрозский пан
Марко Василевич Жоравницкий дворище церковное влады-
чества луцкого, наз|ванное Медковское, ѿт продков кн(я)за
Чорторыйского на церковь луцкую соборную светого Ивана
Бого|слова наданое, лежачое въ кгрунте кн(я)за Чорторый-
ского имени его Рубецкомьского, даль и спустил | ему на
аранде под тымъ обычаемъ, иж кн(я)зь самъ и потомки его
мают тоє дворище | зо всимъ ако сѧ в себе маеть держати и
вживати, а на церковь соборную луцкую светого Ивана | в
кождый годъ ему и по немъ будучимъ владыкамъ луцкимъ
по пати копъ грошей давати, на што ж владыка луцкий и
листъ свой под печатю и подписю руки своеє ему даль, в
котором ширей | и достатечний то ѿписано ест. И тот ѿн
лист до нас присылал, просечи, абыхмо на то ему дали наши |
листъ и то ему потвердили нашимъ листомъ.

А так мы ѿного листу владыки луцкого, на то | ему даного
огледавши, велили его слово ѿт слова в сєсь наши листъ
ѡписати. И так сѧ в себе маеть: |

“Іа, Марко Василевич Жоравницкий, нареченый епископ
луцкий и ѿстрозский, ознаймую то симъ листом | моимъ,
кому того потреба будетъ ведати. Иж которое дворище на
има Медковское ест подано на церковь | соборную луцкую
[св(я)]⁶⁷того Ивана Богослова ѿт предков его м(и)л(о)сти

⁶⁷ Реконструйовано нами частину слова із втраченого фрагмента.

кн(я)за Ивана Федоровича Чорториского, | которое двор[ище
ле]⁶⁸жить в кгрунте имена его м(и)л(о)сти кн(я)за Ивана |
Федоровича Чорторийского Рѣбѣцкомъ. | А такъ ѿ, роз[уме-
ючи]⁶⁹, иж оное дворище нигде не ест с поруча именей
церковныхъ и ѿ великих кривдахъ | будучи стис[нено ѿт]⁷⁰
врадниковъ и подданных еѣ м(и)л(о)сти кн(я)г(и)ни Илиной
ровенскихъ, за которыми | кривъдами [малый по]⁷¹житок з
оного дворища церкви Божии [выходи]⁷²тъ. С тых причин
оное дво|рище, [вышей мененое Медковское]⁷³ пустил есми
на ѿранде [его м(и)л(о)сти кн(я)зю Ивану]⁷⁴ Федоровичу
Чорто|[рискому ему самому и потомкамъ его м(и)л(о)сти, іако
тому ктито|рови, ѿт]⁷⁵ которого предков того | дворища [на
церковь Божю на]⁷⁶ дано естъ.

Маѣт его м(и)[л(о)сть и по]⁷⁷ томки его м(и)л(о)сти по нем
буду|чие тоѣ [дворище зо всимъ]⁷⁸, ако са въ собе маѣтъ
держати и вживати и ѿт всаких кривдъ боро|нити іако
[влосност]⁷⁹ свою, а с того ку церкви луцкой соборной в
кождый годъ мнѣ и потомъком| моимъ, епис[копомъ
лу]⁸⁰цкимъ, маѣтъ его м(и)л(о)сть давати по пѣти копъ грошей

⁶⁸ Реконструйовано нами частину слів із втраченого фрагмента.

⁶⁹ Реконструйовано нами частину слова із втраченого фрагмента.

⁷⁰ Реконструйовано нами частину слів із втраченого фрагмента.

⁷¹ Реконструйовано нами частину слів із втраченого фрагмента.

⁷² Реконструйовано нами частину слова із втраченого фрагмента.

⁷³ Реконструйовано нами частину слів із втраченого фрагмента.

⁷⁴ Реконструйовано нами чотири слова із втраченого фрагмента.

⁷⁵ Реконструйовано нами частину слів у стрічці із втраченого фрагмента.

⁷⁶ Реконструйовано нами частину слів із втраченого фрагмента.

⁷⁷ Реконструйовано нами частину слів із втраченого фрагмента.

⁷⁸ Реконструйовано нами частину слів із втраченого фрагмента.

⁷⁹ Реконструйовано нами слово із втраченого фрагмента.

⁸⁰ Реконструйовано нами частину слів із втраченого фрагмента.

литовское личбы, | и ма~~ет~~ почати ~~тот~~ платъ давати на ~~ден~~ Боговалена г(о)с(по)дна, которое свато будеть в року шес~~т~~десать четв[ертого]⁸¹. А а самъ и потомков~~е~~ мои, епископов~~е~~ луцкие, которые на потом по мне | тую епископю луцкую за ласкою г(о)с(по)д(а)рьскою держати будутъ, никоторими причинами | через сесь лист мой в то~~е~~ дворище не мають ~~д~~ступовати, ани в~~ра~~дников и слугъ своихъ до него вы|сылати, толко ~~тот~~ в~~рочистый~~ платъ пать коп грошей, через мене зъ его м(и)л(о)стью постановле|ный, и на с~~е~~м листе описаный, ~~ка~~ ~~от~~ его м(и)л(о)сти кн(я)з~~а~~ Ивана Чорторыйского и ~~от~~ потомковъ его м(и)л(о)сти | в кождый годъ брати маю. Его те~~ж~~ м(и)л(о)сть кн~~аз~~ Иван самъ и потомков~~е~~ его м(и)л(о)сти по н~~е~~м будучие | никоторыми причинами тых пати коп грошей ~~гамовати~~ не мають, але все сполна повинни | будутъ до церк~~ви~~ Божее епископом давати. И на то есми его м(и)л(о)сти кн(я)зю Ивану Федоровичу Чорто|рыйскому даль с~~е~~с мой листъ под моею печатью и с подписю руки мое~~е~~.

Писан ~~в~~ Луцку, рок~~в~~ Божеего | нарожен~~а~~ тисеча патьсотъ шес~~т~~десать третего, м(е)с(я)ца апрела двадцать п~~ато~~го дна”. |

Ино хотя ~~ж~~ владыка не мел моцы без дозволен~~а~~ нашего имени церковного никому в руки заводити, || [Арк. 1 зв.] але мы з ласки наше~~е~~ г(о)с(по)д(а)рьское на чоломъбитъ~~е~~ кн(я)з~~а~~ Чорторыйского то вчинили. На то ему даем | с~~е~~сь нашъ листъ и потвержаемъ то ему симъ листомъ нашимъ. Ма~~ет~~ ~~он~~ самъ, дети и потомки ~~его~~ | оно~~е~~ дворище церк~~овное~~ Медковское со всимъ, ако са в себе ма~~е~~тъ водл~~е~~ листу владыки луцкого | вышей в с~~е~~мъ листе нашом ~~в~~писаного, держати и вживати, а на церк~~ов~~ соборную луцкую све|того Ивана Богослова тепе-

⁸¹ Реконструйовано нами частину слова із втраченого фрагмента.

решнѣму владыцы и по немъ будучимъ владыкамъ луцкимъ | в
кождый годъ по пяти коп грошей давати повинни будуть.

И на то есмо ему дали сѣс нашъ | листь з нашою печатью.

Писанъ 8 Вилни, лѣта Божєго нароженѣ тисеча пѣтсотъ
шѣстдесят | третєго, м(е)с(я)ца июна девѣтогодѣцѣ днѣ. |

Sigismundus August |

Rex⁸² |

Остафѣй Волович, мар(шалок) двор(ный), |
под(скарбий) зѣмский⁸³ ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 178. — Л. 1–2об.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 192.

Папір. Водяний знак відсутній. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 28,5x40,5 см. Кількість стрічок: арк. 1–39, арк. 1зв.–8, арк. 2. — чистий, арк. 2зв. — напис латиницею дати документа та населеного пункту Медково. Збереглася мала печатка ВКЛ червоного кольору під кустодією. Втрачено невелику частину тексту посередині арк. 1–1 зв. через обгорання. З цієї ж причини документ по стрічці № 22 розірваний на дві частини. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Писар — Євстафій Волович.

⁸² Осбистий підпис короля.

⁸³ Особистий підпис Остафія Воловича.

№ 19. 1563, жовтня 09. Вільно. Лист маршалка двірного, підскарбія земського, писаря господарського Євстафія Воловича до князя Івана Федоровича Чорторийського із повідомленням про те, що король надіслав йому 16 ліктів оксамиту і 50 кп грошей, а також про справи військового характеру.

[Арк. 1]

Велможный кн(я)же г(о)с(по)д(и)нє, мне особливє ласкавий. |

Ознаймую в(а)ш(ей) м(и)л(о)сти, иж его королевская м(и)л(о)сть з ласки его | м(и)л(о)сти г(о)с(по)д(а)рское рачил розказати в(а)ш(ей) м(и)л(о)сти | послати на виправу до Полски оксамиту шестнадцати | локот и патдесат коп грошей, што рач(ил) в(а)ш(ей) м(и)л(ости) ѿт его королевскєй м(и)л(о)сти вдачне принать, а там джо на тот | рок, в(а)ш(ей) м(и)л(ости) назначоный, ехать. А иж мел з в(а)ш(ей) | м(и)л(о)стью кн(я)зь Роман, староста житомирский, ехат. Ино на сєс час его королевская м(и)л(о)сть кн(я)зл Романа при | пану гетману zostавити, а на мєсто его м(и)л(о)сти братѣ | его м(и)л(о)сти кн(я)зю Ерославу з в(а)ш(ей) м(и)л(о)сти ехати роска|зати рачил.

А што писати в(а)ш(ей) м(и)л(ости) | рачил, иж бы што почту в(а)ш(ей) м(и)л(ости) для ѿное дороги | ѿт воины было вызволено, того его королевская | м(и)л(о)сть позволити не рачил. Кгдыж в(а)ш(ей) м(и)л(ости) ѿ то на соу|ме постановєна не вчинили.

К тому писати в(а)ш(ей) м(и)л(ости) рачил, иж бы тутъ ѣ вый|мєню в(а)ш(ей) м(и)л(ости) Корєличах жолнєры лѣжи не мєли. Ино досыть там в(а)ш(ей) м(и)л(ости) мєти рачить на Пє|тигорцох, которые неподалєку имєна в(а)ш(ей) м(и)л(ости) | лежу мають.

А што сє дотычєть | сєребщины з ымєнєи в(а)ш(ей) м(и)л(ости) сєздє послано, || [Арк. 1 зв.] таа єсть ѿт служєбника в(а)ш(ей) м(и)л(ости) прината. |

А с тымъ доброго здорова и на всемъ фортунного
пово|женіа восполк зо всимъ домом в(а)ш(ей) м(и)л(ости)
от п(а)на Бога | в долгий век верно мети, зычечи залецам себе
ласце | в(а)ш(ей) м(и)л(ости).

Писан ѿ Вилни, ѡктабр(а) 9 дна. |

В(а)ш(ей) м(и)л(ости) на всем. |

Остафей Волович, маршало́к двор(ный), |
подскарбий зем(ский), писар его к(оролевской)
м(и)л(ости). ||

[Арк. 2 зв.] Велможному кн(я)зю его | м(и)л(о)сти кн(я)зю
Ивану | Феодоровичу Чорто|(рыско)му, пану мне | ласкаво(му),
| г(оспода)ру милому⁸⁴.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 181. — Л. 1–2об.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 193.

Папір. Водяний знак — “лілії на щиту” — розташований на арк. 2. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 20х31,5 см. Кількість стрічок: арк. 1–22, арк. 1зв.–8, арк 2. — чистий, арк. 2 зв.–6. Збереглися залишки печатки червоного кольору під паперовою кустодією. Чорнило коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Писар — Євстафій Волович.

⁸⁴ Нижче йде текст, написаний латиницею, який через незадовільну якість неможливо прочитати.

№ 20. 1563, листопада 30. Рівне. Лист княгині Беати Острозької до князя Івана Федоровича Чорторийського про призначення терміну виїзду уповноважених осіб вирішення майнових справ.

[Арк. 1]

Велмѡжнѡй кн(я)жѡ п(а)нѡ а добродѡя мой м(и)л(о)-
ст(и)вѡ, мнѡ ласкавыѡ. |

Такъ іаког(о) им в розницах кгрунту пенного, в которомъ
роз|ницу межи кн(я)зю и мною єсть, мовит со мною рачил. |

Иж быхмо приателѡй и слуг н(а)ших на день с(вя)того |
Николы ку рознаню тымъ на тот кгрунтъ выслали, | ку
певному застановѡю до котореомъ справы вез|вала была єго
м(и)л(о)сть п(а)на Петра Кирдеѡ, маршалка єг(о) | коро-
левское м(и)л(о)сти. Нижли пан Кирдеѡ прѡ пилные по-
тре|бы свое писанѡмъ своим сѡ ѡбмовит, иж на ден |
с(вя)того Николы быти не может, хотѡчи быти аж по Божѡм |
нароженю 8 двух недѡлах на тои справѡ. Дѡла чого іа | и лист
єго м(и)л(о)сти ку в(а)м посылам и давам то на копейю | в(а)м
коли сѡ в(а)м подобати будѡт, рачили в(а)м ѡзнай|мити час
певный, ѡдно такий, на которыи бы | пан Кирдеѡ быти мог,
абовѡмъ іако давно | рада в(а)м служѡ, так и тепѡр важѡчи
ласку в(а)м | собе то, што пристѡиногѡ мнѡ належати будѡт.
В том сѡ ѡкажет, с тыми іа ласцѡ в(а)м залецам.

П(и)сан в Ровном, нояб(ря) 30 ден, року 63. |

В(а)м зычлива |

Беата с Костѡлца, кн(я)г(и)ни |

Илинаѡ Острѡзкаѡ ||

[Арк. 1 зв.] Велмѡжному кн(я)зю⁸⁵ | Ивану єго м(и)л(о)сти
Фѡдѡ|ровичу Чортѡрыско|му, п(а)ну а добро|дѡю мнѡ м(и)-
л(о)ст(и)вѡ | ласковѡму. |

⁸⁵ Слово написане двічі.

List Iliny Ostroyskiy |
1563 Q 3 bris w Rownym⁸⁶. ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 182. — Л. 1–1об.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 193.

Папір. Водяний знак відсутній. Загальні розміри: 21х33 см. Кількість стрічок: арк. 1–22, арк. 1зв.–6. Залишки печатки червоного кольору. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Ім'я писаря відсутнє.

№ 21. 1563, грудня 2. Рівне. Супровідний лист княгині Беати Острозької до князя Івана Федоровича Чорторийського із листом-проханням від пана маршалка про призначення йому часу для зустрічі.

[Арк. 1]

Вѣлможный кн(я)же п(а)нѣ а добродѣю мои м(и)л(о)-ст(и)вѣ, мнѣ | ласкавый.

Листъ в(а)ш, писаный ку мнѣ, посыла до еѣ(о) | м(и)л(о)сти п(а)на маршалка, на который, | што ми его м(и)л(о)сть ѡтписат рачил в(а)м | листъ его м(и)л(о)сти посылал, с которого | в(а)м зрозумѣвши проше ведлѣ позволенна его | м(и)л(ость) рач(ил) в(а)м час пѣвный ѡбрат и мнѣ ѡзнаймит, | абых яа его м(и)л(о)сть ведомым ѣчинила и их, | тому

⁸⁶ Запис латиницею розміщено посередині Арк. 1 зв.

выеханю ѿпѣвнивши, собе ѿзнаимила | и просила ку сконченю
тых потребъ моих | в(а)м я на которого розезнане то даѣт.

С тым службы мое ласце в(а)м своего | м(и)л(о)ст(и)вого
п(а)на залецам.

Дан з Ров|ного, декаб(ря) 2 ден, року 63. |

В(а)м зычлива |

Беата с Костелца, кн(я)г(и)ни |

Илинаа Острозскаа ||

[Арк. 1 зв.] Велмѡжному кн(я)ж(а)ти | его м(и)л(о)сти
кн(я)зю | Ивану Федоровичу | Чорторыскому, | п(а)ну а доб-
ро|дею мне м(и)л(о)сти|ве ласко|вому. |

Od Biati i od Kirdeia

1563 Q 2 bris w Rownym⁸⁷ ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 183. — Л. 1–1об.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторійських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 193.

Папір. Водяний знак — “лілія”. Загальні розміри: 20х33 см. Кількість стрічок: арк. 1–19, арк. 1зв.–8. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Ім’я писаря відсутнє.

№ 22. 1563, грудня 7. Рівне. Лист княгині Беати Острозької до князя Івана Федоровича Чорторійського про призна-

⁸⁷ Запис латиницею розміщено посередині Арк. 1 зв.

чення терміну виїзду уповноважених осіб для вирішення майнових справ.

[Арк. 1]

Вєлмѡжнѡй кн(я)жє п(а)нє а добродєю мои, мнє м(и)-л(о)ст(и)вє, | ласкавый.

Рачил ми в(а)м послати лист свои записныи ѡколо | выеханя на землю ку розєзнанью справєдливостѡи | в кгрун-тех тых, в которых сѡа мєжи в(а)ми и мною | розницы дєют, | ако на тых листєх ширєй | доложоно єсть, абых з в(а)ми принавши | певный рокъ по св(я)том Микѡлаю вє двѡх нє-делѡх | ку розєзнанью и скончєнью справєдливостѡи вєз|вавши до тѡє справы маршалка єго кро|левский м(и)л(о)сти, п(а)на Пєтра Кирдєѡ, и при єго м(и)л(о)сти служебников моих выслала и в(а)м | лист мои на то послала.

С которою всею спра|вою заразом послалам до п(а)на Кирдєѡ, просєчи | єго м(и)л(о)сти ку тои справє, а лист мои в(а)м | посылам, принавши тую справу на тот час, | ако в нєм в(а)м доложит, казал рачил, ѡ чѡм в(а)м | вєдаючи рач мнє м(и)л(о)ст(и)выи п(а)ном а добро|дєємъ быти, которого сѡа ласцє залє|цамъ.

П(и)сан в Ровном декаб(ря) 7 дєн, року 63. |

В(а)м зычлива |

служ |

Бєата с Костєлца, кн(я)г(и)ни |

Ил|инаѡѡ Острѡзскаѡ ||

[Арк. 1 зв.] Вєлмѡжному кн(я)ж(а)ти | кн(я)зю Ивану єго м(и)л(о)сти | Фєдоровичу Чорто|рыскому, п(а)ну | а добродєю мнє | м(и)л(о)стивє ласково|му. |

Pilny do pryseciu compro|misu |
Od Biaty |
1563 Q 6 bris Q 6 bris |
w Rownym⁸⁸ |

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 184. — Л. 1–10б.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 193.

Папір. Водяний знак — відсутній. Загальні розміри: 20х32,5 см. Кількість стрічок: арк. 1–24; арк. 1зв.–6. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Ім'я писаря відсутнє.

№ 23. 1563, грудня 9. Рогачів. Лист вижжа Єрофея Рогачевського до князя Івана Федоровича Чорторийського, який містить свідчення господарського зем'янина пана Тимоша Коптевицького стосовно розмежування кордонів між маєтками Рубецьким та Хоценом і Решетським, Корчином та Головином, а також поселення деяких бояр з підданими на Корчинських землях по берегах річки Берестівки.

[Арк. 1]

Іарофеи Гуторъ Рогачевскии, виж, даны на вси sprawy и потребности, | ѿт его м(и)л(о)сти кн(я)зя Б(о)гуша Федоровича Корецкого, старосты луц|кого, браславского и веницкого, кн(я)зю Ивану Федоровичу Чорторис|кому.

⁸⁸ Запис латиницею розміщено посередині Арк. 1 зв.

Даю вѣдати тымъ листом моимъ, штож были зложили | собе рокъ ку высланю приателеи кн(я)г(и)ни Илинаа Ѡзьстроскаа и | кн(я)зь Иван Чорторискии на жалобу кн(я)за Иванову Ѡ посегане | кгрунту имениа его м(и)л(о)сти Рубецкого Ѡт Хоценна и Решетска, а Кор|чину Ѡт Головина, и Ѡ посажене некоторых болр и их подданных | на речце Берестовцы на кгрунте кн(я)за Ивановымъ Корчинскомъ | по семъ недавно минуломъ св(я)те светого Николаа 8 дву нѣде|лях.

Иван Чорторискии посылалъ служебника своего Жда|на Броницького и мене, приданог(о) вижи его м(и)л(о)сти, до земени|на г(о)с(по)д(а)рского п(а)на Тимоша Контевицкого, сумерника своего, пы|таючи ег(о) есте нет свѣдомъ границъ тых, вышей мененых имении | его м(и)л(о)сти, он поведиль: “Што се, деи, дотычет границъ Корчину | Ѡт Головина и Берестовца, тамъ есми не свѣдомъ; але Рубчу Ѡт Хоце|на⁸⁹, того есми добре свѣдомъ. Коли еще бывали следогони, | тогды люди кн(я)за Ивановы, грабовскии и рубецкии, слѣдъ гоню|вали до Бабчины могилы⁹⁰ и даювали слѣдъ хоценъ-цомъ | и решетчаномъ, и контевичаномъ, а мы, дѣи, также даювали | слѣдъ 8 тоеж могилы, Могилы Бабчины⁹¹, рубчаномъ и гра|бовцомъ. И коли, деи, бывала дереча бчольнаа або якаа | шкода, то тии вси схожувалися и копу чинювали у Бабчи|ны Могилы и у Куплина Брод⁹² подле Великог(о) Болота — далєи | мы не хожували к рубчаномъ и грабовцомъ, а они также к намъ | далєи слѣду не гонювали и на копу не хожували. И естли ме | Богъ с тоє хоробы здорового узнесет,

⁸⁹ Підкреслено чорним чорнилом у ркп.

⁹⁰ Підкреслено чорним чорнилом у ркп.

⁹¹ Підкреслено чорним чорнилом у ркп.

⁹² Підкреслено чорним чорнилом у ркп.

и, на тот рок ставши, на | тых знаках || [Арк. 1 зв.] и урочищах
тоє перед п(а)ны судіями зознаю.

На што иа, Гуторъ | Рогачевскии, даю кн(я)зю Ивану сєс
лист мои, иако зознаваль перед | нами п(а)н Тимош Коп-
тевицкии под печатю моею и подписан|емъ влоснои руки
моєи.

Писан в Рогачое, декабрѧ | 9, року 63. |

Єрофеи Гутор Рогачевскии | рука влоснаи писал. |

A. 1795 S Q 29. Ibris Comparens Gersonatitei. Ur. Jizet
Zakrzewski. |

Ten list Graniczny oburu miedzy dobrami Koptewiczami y
innemi | w sobie zawieraiacy od Bohusza Koreckiego, starosty
Luck, | Bralaw y Winnickiego do jiego milosci Iwanowi Fedo-
riwiczowi Czortoryskiemu dany dla zapisania do xciag ziemskich
Luckich do oblaty | podal⁹³. ||

[Арк. 2 зв.] Ruska original.

J.K.R.⁹⁴

Зознає вижово, | што зознавал Тимош | Коптевицкии ѿ
гра|ницѧ рѧбѧцкую, року | 1563 ѡкѧбѧ 9⁹⁵. |

Wyznanie sumieznika Koptie|wicki o Bajczinej Mogile y
Ku|hlinym Brodkie rub|czanom y grabcowcom⁹⁶. |

⁹³ Текст написано латиницею ледь помітним чорнилом світлого кольору.

⁹⁴ Запис зроблено посеред аркуша.

⁹⁵ Запис зроблено тим же чорнилом, що й основний текст доку-
мента.

⁹⁶ Запис зроблено чорнилом світло-коричневого кольору.

A. 1563. Febr. 9⁹⁷. |
w Rohaczowie⁹⁸. ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 185. — Л. 1–2об.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 194.

Папір. Водяний знак — “кабан” — розташований на арк. 2. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 21,5x32 см. Кількість стрічок: арк. 1–28; арк. 1зв.–7; арк. 2 — чистий, арк. 2зв. — 5. Стан збереження — добрий. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглися залишки відбитої на арк. 2 печатки чорного кольору, а також видно сліди паперової кустодії. Ім’я писаря відсутнє.

№ 24. 1564, січня 2. Дубно. Випис із книг київського воєводи, князя Василя-Костянтина Костянтиновича Острозького, у якому міститься скарга князя Івана Федоровича Чорторийського на княгиню Беату Острозьку про завдану шкоду внаслідок нападу на землі його маєтків Дубецького й Мідського.

[Арк. 1]

Випис с книг Костентина Костентиновича Остроз|скоз(о), воеводы киевскоз(о), маршалка Волынской земли, старосты володимирскоз(о) |

⁹⁷ Запис зроблено чорнилом темно-коричневого кольору.

⁹⁸ Запис зроблено чорнилом світло-коричневого кольору.

Лѣтъ Бож(его) нарож(енья) 1564, м(е)с(я)ца генвар(а) 2 дня. |

Оповедал и жаловал перед кн(я)земь его м(и)л(о)стью, кн(я)зь Иван | его м(и)л(о)сть Федорович Чорторыйский, што ж, дей, еє м(и)л(о)сть кн(е)гина | Илинал Острозскоз(о), кн(е)гина Биата с Костелца, наслав|шы мощно кгвалтом з многими людми, гусары, и кнех|ты, владника своего Ровеньского, Григора Сокѡра на | властный кгрунт земли его м(и)л(о)сти Дубецкое и Медское⁹⁹, подда|ных архимандрыта печерского, городецких, и обадовских, | которых он в дубровы свои тыхъ именей въежчати | дозволил, безвинъне побил, кожухи, сѣрмаги з них поздый|мовати, сокиры побрати и семеро коней в нихъ | взати велел.

И на огледане тых кривдъ и шкод своихъ, | просиль кн(я)за его м(и)л(о)сти ѡ вижа. Его м(и)л(о)сть рачил ему на то | придать вижомъ земенина своего Матфил Завалского, | который тамъ бывшы и того достаточне огле|давши, пришедши очевисте до книг сознал тыми | словы. Што жъ, дей, маючи мне съ собою другого вижа | замку Луцкого, Ерофил Гуторовича, и сторону людей | добрыхъ шляхту з нами весполокъ, его м(и)л(о)сть кн(я)зь | Иванъ Чорторыйский служебника своего Ждана Броницкоз(о) | до кн(е)г(и)ни Илиное еє м(и)л(о)сти послал, который служебникъ | перед нами именемъ пана своего, кн(е)г(и)ни еє м(и)л(о)сти, пытал. Естли бы за росказанемъ еє м(и)л(о)сти тот владник Ровенский | на кгрунт имена его м(и)л(о)сти Дубецкого и Медницкого¹⁰⁰ | наежчал и тые кони, кожухи, сѣрмаги, сокиры | побрати казал. Еє м(и)л(о)сть сама такий отказ

⁹⁹ Підкреслено чорним чорнилом у ркп.

¹⁰⁰ Підкреслено чорним чорнилом у ркп.

вделат | рачила и ку тому сѧ знала, ижемы, дей, оказала в тых | подданных кони и тые речи побрати бороначи || [Арк. 1 зв.] кгрѣнту именеѣ моихъ и напотомъ, дей, боронити будѣ | и врадникомъ моимъ кажу, покол, дей, ма ставити | будет. Который служебникъ его м(и)л(о)сти мною и другим | вижомъ луцкимъ и стороною людми добрыми, и тые | мѣстца на которых сѧ, дей, тот кгвалтовный наездъ и шкода | на кгрунте кн(я)зѧ его м(и)л(о)сти стала, ѡбвелъ и ѡказал, тоест | межи Дубна и Медкова в ростанѣх на чертежохъ пока|зовал намъ, што ж, дей, то ест властный кгрунтъ пана | моего, кн(я)зѧ Ивана его м(и)л(о)сти Чорторыского, и на томъ, дей, | кгрунте кн(е)г(и)ни Илинаѧ еѣ м(и)л(о)сть наславшы врадника | своего кгвалтовне, коней семѣро взати, кожухи, сѣрмаги | в подданных городецких и ѡбаровскихъ, врадникъ еѣ м(и)л(о)сти | ровенский Сокур поздыймовати и сокиры побрати | велел. Мы на тых мѣстцах з вижомъ луцким и знаки | свои положили. А потомъ, дей, ѡказалъ намъ ѡт тог(о) | мѣстца ѣ полмили грани, которые, дей, делать землю еѣ | м(и)л(о)сти кн(е)г(и)ни Илиное зъ землею его м(и)л(о)сти, впрочемъ Бабчину | могилу¹⁰¹, ѡт тоѣ могилы знаками и дорогою аж до Кукли|на броду, яко и люди суграничные¹⁰² перед нами сознавали, | иж, дей, тые знаки кграни з давных часовъ делат землю | кн(я)зѧ Ивана Чорторийского зъ землею еѣ м(и)л(о)сти кн(е)г(и)ни Ил|иноѣ¹⁰³.

Которое ѡповѣданѣ и сознанѣ того вижа кн(я)зѣ ег(о) | м(и)л(о)сть рачил розказати до книг своих справ судовых записат | и выпис с книгъ под печатю кн(я)зѧ его м(и)-

¹⁰¹ Підкреслено чорним чорнилом у ркп.

¹⁰² Підкреслено чорним чорнилом у ркп.

¹⁰³ Підкреслено чорним чорнилом у ркп.

л(о)сти кн(я)зю Ивану | его м(и)л(о)сти Чорторийскому на то
есть данъ.

Писан | в Дубнѣ. |

ГАНъ Проскѣра. ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 186. — Л. 1–2об.

Регест: *Ващук Д.* Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 194.

Папір. Водяний знак — “герб із квіткою” — розташований на арк. 2. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 32,5х42 см. Кількість стрічок: арк. 1–30 арк. 1зв.–27, арк. 2 і арк. 2зв. — чисті. Стан збереження — відмінний. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглася печатка червоного кольору під паперовою кустодією. Писар — Ян Проскура.

№ 25. 1564, липня 01. Бельськ. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа до княгині Беати Острозької із наказом покарати відповідно до Статуту своїх слуг, які самовільно оселилися на землях князя Івана Федоровича Чорторийського.

[Арк. 1]

**Жикгимонт Август, Божю м(и)л(о)стью корол полский
и великий кн(я)з(ь) литов|ский, русский, пруский,
жомойтский, мазовецкий, ифл|антский и иных |**

Старостиной браславской и веницкой, кн(е)г(и)ни Илиной
Костентиновича | Острозьской, кн(е)г(и)ни Биате с Костелца.

Присылалъ до насъ кн(я)зь | Иванъ Федорович Чорторис-
кий, жалуючи ѿ томъ, што жъ, дей, боарин | твоей м(и)-
л(о)сти на имѧ Рупша и иншии боаре твои, поселили собе
домы | на влосной земли его имена Корчинского, ѿколко
десѧт ч(о)л(ове)ков, на той же земли | еѧ(о) Корчинскои. А к
тому тыи *ж* боареи их людей именѧм его Корчену и Дѧбчѧ¹⁰⁴
| кривды и втискии великии чинаѧт, в забраню пол, дубров,
лесов и сѧно|жатей, в покаженю границъ звѣчистых¹⁰⁵, а
наганѧючи, деи, череды, | збожа и сѧножати вытравливают,
дерево бортное и всѧкое иное рубают, | пчолы дерут и
многии кривды и шкоды тымъ именѧмъ еѧ(о), так теж | и
боарину еѧ(о) [...] ¹⁰⁶ корчинскомѧ и людямъ корчинскимъ и
дубецкимъ¹⁰⁷ | чинаѧт. Дѧла чоѧ(о) билъ намъ чоломъ кн(я)зь
Иван, абыхмо ѿ то лист нашъ | до тебе *дати* ему казали.

Про то *будет* ли так, *яко ѿн* намъ жаловал, | и *будут* ли
тыи боаре и ихъ люди на земли его влосной дома собе |
поселили, напинаемъ и приказуемъ тебе, што бы еси тым |
боаромъ своимъ и ихъ людямъ знѧсти сѧ с тоѧ(о) кгрунту
казали. А в тых | *вышше* менѧных кривдах з оными боары и
поддаными своими | ему самому, боаромъ и подданым его
справѧдливост ѿтволочную | вчиниѧла, водлуг ѿбычаю права
посполитоѧ(о) и Статуту земскоѧ(о), | жебы ѿн в томъ *ѿт* тебе
кривды и безправа не приймаѧлъ | и намъ ѿ то повторе
жаловати причины не мѧлъ.

Писанъ | в Белску, року Бож(его) нарож(енья) 1564,
м(е)с(я)ца июля 1 дѧн. |

ІАн Шимкович маршалок, пи|сар ||

¹⁰⁴ Підкреслено в ркп.

¹⁰⁵ Підкреслено в ркп.

¹⁰⁶ Ім'я пропущено в ркп.

¹⁰⁷ Підкреслено в ркп.

[Арк. 1 зв.] Лист 8поминальный | на кн(е)г(и)нию Илиную |
ω Рутшю ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 188. — Л. 1–1об.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторійських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 194.

Папір. Водяний знак — “кабан”. Загальні розміри: 33,5х21 см. Кількість стрічок: арк. 1–25, арк. 1зв.–3. Стан збереження — добрий. Чорнило світло-коричнєве. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглося місце від печатки червоного кольору. Писар — Ян Шимкович.

№ 26. 1564, липня 01. Бельськ. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа до княгині Беати Острозької про те, щоб наказала своєму підданому залишити займану землю, яка належала князю Івану Федоровичу Чорторійському.

[Арк. 1]

**Жикгимонт Август, Божю м(и)л(о)стью корол полский,
великий кн(я)з(ь) литов|ский, русский, пруский,
жомойтский, мазовецкий, ифл|антский и иных |**

Старостиной браславской и веницкой, кн(е)г(и)ни Илиной Костентиновича | Острозской кн(е)г(и)ни Биате с Костелца.

Присылалъ до нас кн(я)зь Иван | Федорович Чорториский, жалуючи ω томъ на тебе иж, дей, ты недав|но на прошлых ч(а)совъ подданому своему зъ села твоего Хоцена пере|нес-

тиса через реку Гориню и поселитиса над Горинею на влосномъ, | деи, кгрунте села его Дубецкоз(о) казала ку кривд и шкоде ег(о). А так | биль намъ чоломъ, абыхмо ѿ то до тебе листь наш дати казали | ему. Про то будет ли так, іако он намъ жаловал, и естли будеш | казала тому подданому на влосном кгрунте ег(о) Дубенскомъ посели|тиса, наминаемъ и приказуемъ тебе, штобы еси тому | подданому своему знестиса с тог(о) кгрунтѣ велела, же бы он в том | ѿт тебе кривды, шкоды и безъправя не приймавалъ и намъ | ѿ то повторе жаловати причины не мель.

Писанъ в Белскѣ, | року Бож(его) нарож(енья) 1564, м(е)с(я)ца июля 1 дна. |

Іан Шимкович маршалок, пи|сар ||

[Арк. 1 зв.] Лист впоминальный | на кн(е)г(и)ню Илиную ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 189. — Л. 1–1об.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 194–195.

Папір. Водяний знак — “кабан” — розташований на кустодії. Загальні розміри: 33,5х21,5 см. Кількість стрічок: арк. 1–17, арк. 1зв.–2. Стан збереження — відмінний. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглася печатка червоного кольору під паперовою кустодією, яка додатково пришта білою ниткою. Писар — Ян Шимкович.

№ 27. 1568, грудня 7. Клевань. Дарчий запис новгородського воєводи Остафія Горностая своїй дружині, княжні

Олені Іванівні Чорторийській на третину своїх маєтків у еквівалентній сумі 4 000 кп грошей литовських на випадок своєї смерті.

[Арк. 1]

Іа, Остафей Иванович Горностаѣ, воеводиѣ новгородский, сознавам тѣм моим листом, | нинѣшнимъ и напотом будучим, кому бы ѡ томъ потреба вѣдати, | або чути его слышети.

Иж што з воли а презрѣна Божого, беручи ѡт еѣ | м(и)л(о)сти кн(е)г(и)ни Ивановое Чорторыское, кн(е)г(и)ни Ганны Кузминича княж|ны Жеславское, за себе ѡ светое малженство дочку еѣ м(и)л(о)сти кн(я)жну | Олену Ивановну Чорторыскую¹⁰⁸, взяв есми ѡт еѣ м(и)л(о)сти кн(е)г(и)ни Ивано|вое Чорторыское вѣна посагу з ыменей ѡтчизных кн(я)зя Ивана Чорто|рыского, малжонка еѣ м(и)л(о)сти, небожжика и сынов его дѣтей еѣ м(и)л(о)сти | готовыми гр(о)шми тисячу коп грошей, а в золоте, в серебре, перлах, персте|ниях и клейнотах, ѡщацовавши то справедливѣ сам через себе, и че|рез приатели | мои дрѣгую тисячу коп грошей личбы и монеты литов|ское, личечи в каждыѣ грошъ по десети п(е)н(я)зей бѣлых. И заховываю|чи сѣя водлуг права посполитого(о) и Статуту земского ѡную | помененую суму п(е)н(я)зей двѣ тисячи коп грошей литовских через мене | ѡт еѣ м(и)л(о)сти княг(и)ни Ивановое по дочцѣ еѣ м(и)л(о)сти малжонцѣ моеѣ | ѡзятую, п(а)ней Оленѣ, кн(я)жнѣ Чорто|рыской, малжонцѣ моеѣ милоѣ | на третей части дворов и именей моих ѡтчизных, а мновите на тре|тей части двора Олѣшишского, Трокелишког(о), Талковского и Ве|личковского в повѣтѣ Троцкомъ лежащих и на третей части двора | Острожчич в повѣтѣ Менском лежащег(о), на селах и при-

¹⁰⁸ Підкреслено в ркп.

селках к тым | помененым двором и именам прислухающим и в третью част належачим, обычаемъ вѣновнымъ вѣно с привенком тоест чотыры тисячи | коп грошей литовское¹⁰⁹ личбы, личачи в кождый грошь по десети п(е)н(я)зей | бѣлых, сим листом записую и записалем.

И естли бы Бог з воли | своее святое первой на мене а низжли на малжонку мою см(е)рть допустити рачил, тогды малжонка моя п(а)ни **О**лена зоставши | по животе моемъ оную третью част всех вышей помененых дворов | и именей **О**лещишок, Трокед, Талковского и Величковского и **О**строжчич з будованемъ дворнымъ, а пашнями на третью част ку тым двором | належачими, съ селы, приселки до тых дворовъ на третью част прислуха|ющими, з бояры, людми тязлыми, зъ ихъ работы, платы гр(о)шовыми, || [Арк. 1 зв.] данми медовыми, и всякими ихъ повинностями, съ ставы, з млыны и их вы|мелками, з боры, з лесы, з ловы зверынными, и пташими, и зо всеми великими | и малыми и яким колвек обычаемъ тепер и потом вынайлены, або | поменены быти могут пожитки, на себе спокойне малжонка моя ми|лаа п(а)ни **О**лена держати маєт и тую третью част всех вышей названных | дворов и именей зо всеми, яко ест вышей поменено людми и пожитки к той | третей части належачими, волно будет малжонце моей кому похочет, | в суме помєненой чотырехъ тисячох копах гр(о)шей литовских, листом | своим записати и заставити, так же и в держане подати. А якъ еє | самое так тог(о) кому бы тую суму чотыры тисячи копъ гр(о)шей она | листом своим описала, не~~от~~давши ей, або тому, кому то она лис|том своим опишет сполна на чотырех тисячей коп гр(о)шей не шацунком, | одно готовыми гр(о)шъми, ни~~х~~то з брати моеє роженое, ани близких | кров-

¹⁰⁹ Підкреслено в ркп.

ных моихъ, так же и с потомства моего, еслими его пан Бог з нею | дати рачить, с тое третее части тых дворов и именей малжонки | моее п(а)нее Олены рушити з владности и держаня ее, обычаемъ прав|ным и неправным выймовати, затруднения и переказы в держаню | ей тых именей або том кому бы то она описала, чинити не мают ани | будут мочи. А естли бы теж за держаня малжонки моее п(а)нее Олены | або за держаня тог(о), кому она записом своим ѓмоцнит и запишет в той | третьей части всих вышей помененых дворов и именей моих, який ѓщи|пок або знищене розогнанемъ людей, або и вчом колвек ином ѓт них, яко | держачих, деяти мело, тогды ничог(о) на малжонце моей п(а)ней Олене, | ани на томъ, хто ѓт нее записом ее тыи имена держати будет, нико|торыми | причинами поискивати и в том ей затруднения чинити не мают, ани | которое теж личбы малжонка моя по животе моем держачи третюю | част тых дворов и именей моих ей ѓ вѣне и привенку сим листом моим записа|ных, ани теж том, кому бы она тую третюю част ей ѓт мене записаную в той | суме помененой чотырех тисячох копах гр(о)шей записала и в держане подала, | якъ детям моим, естлими их пан Бог з нею дати рачит, так теж и никому иному || [Арк. 2] з брати и кровных моих чинити не будут повинни.

А выполняючи | обычай права посполитог(о) и Статуту земского на вряде г(о)с(по)д(а)рь|скомъ в замку Луцком, ѓбѣличне ставши вызнати и до книг | записати то естем повинен. И на то малжонце моей милой, п(а)ней | Олене Ивановне кн(я)жне Чорторыской, даю сес мой лист под мо|єю печатю и с подписю рѣки моее.

А на твердост тог(о) листу моего | просил есми ѓ приложено печатей ихъ м(и)л(о)сти п(а)нов, а прина|телей моих ласкавых, п(а)на Василя Петровича Загоровског(о), мар|шал-

ка г(о)с(по)д(а)рьского, городничог(о) володимѣрского, п(а)-на Ерофея | Василевича Готског(о), п(а)на Федора Кадановича Чаплича-Шпа|новског(о), п(а)на Гекътора Кавечинског(о), старосту Олыцког(о), п(а)на | Маска Шпаковского, дворенина г(о)с(по)д(а)рьског(о), п(а)на Федора Гур|ковича Омеленского, а п(а)на Гана Зарецког(о). Ихъ м(и)л(о)сть на ѡст|ную прозбу мою то вчинити, а печати свои приложити рачили | к сему листу моему.

П(и)санъ в Клеваню, лѣта Божог(о) нароженя | тисача пятсот шестдесат ѡсмог(о), м(еся)ц(а) декабря, сегого дня. |

¹¹⁰Остафѣй Горностай властною рукою. ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 214. — Л. 1–2об.

Публікація: Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные археографическою комиссиею. — Т. I (1361–1598). — СПб., 1863. — № 150. — С. 163–164.

Регест: Ваицук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 195.

Папір. Водяний знак — “підкова” — розташований на арк. 1. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 33х42 см. Кількість стрічок: арк. 1–31, арк. 1зв.–30, арк. 2.–17, арк. 2зв. — чистий. Стан збереження — добрий. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря вираз-

¹¹⁰ Особистий підпис Остафія Горностая. Розташований посередині аркуша під печатками.

ний. Натиск сильний. Збереглося вісім печаток зеленого кольору під паперовою кустодією. Документ особисто підписаний Остафієм Горностаєм. Ім'я писаря відсутнє.

№ 28. 1568, грудня 7. Клевань. Дарчий запис новгородського воєводи Остафія Горностая своїй дружині, княжні Олені Іванівні Чорторийській 4 000 коп грошей литовських на випадок своєї смерті.

[Арк. 1]

Іа, Остафей Горностаеч, воеводи новгородский, ѡзнаймую | то съмь моимъ листом, кому тог(о) потреба будет ведати. |

Ижъ з ласки м(и)л(о)стивз(о) Б(о)га а любости н(а)шоѡ сполноѡ, по|налъ єсми за себе в стадло малженское дочку єг(о) м(и)л(ости) не|божчика кн(я)зѧ Ивана Федоровича Чорторыског(о), кн(я)жну | Ѡлену ѡ малжонки єг(о) м(и)л(ости) кн(е)г(и)ни Ивановѡ Чорторыское, кне|г(и)ни Ганны Кузминны Жєславског(о), и взалъ єсми ѡт єє м(и)л(ости) | посагу по кн(я)жне Ѡлене, доче єє м(и)л(ости), а малжонцѡ моєй, з ымє|неи ѡтчизных єг(о) м(и)л(ости) кн(я)зѧ Ивана Чорторыског(о) готовыми грош|ми тисѧчу коп грошей, а въ золоте, серебре, перлахъ, пер|стнах, клейнотах, ꙗкобы тожъ готовыми грошми другую | тисѧчу коп грошей, тоєст всег(о) две тисѧчи коп грошей. К тому єс|ми дозналъ по ней, малжонце моєй, єй м(и)л(ости) кн(я)жне Ѡлене, ку со|бе в малженстве цнотливое, а почтивоѡ заховане, которое | она ку мнѡ малжонкови своему, показала, в стане панєнскомъ, | а ижъ кождаѧ реч на томъ св(е)тє с паметей людских | под ч(а)сомъ своимъ рыхло сѡходит, котораѧ меновите, а дос|та-точне на листех и записех писмомъ доложона и ѡбъ|яснена не будет, и для таковых не досконалых и не достаточ|ных записов, каждаѧ жона, будучи в малжонстве, а зоставши | сѧ

по мужи своємъ и не будет ли ѡпатрона и ѡбварована | через листы и записы *ѡт* малжонка своег(о), такова великии за|труднена и знищена в маѣтностях и въ справедливостях своих | *ѡт* дѣтей, або тѣж *ѡт* некоторых брати крѣвных и близких | мужа своег(о) *приимует*, и з ѡменей скривжона и стиснена бывает. | *Іако ж* ѡ, розмыслившиса на всемъ томъ, памѣтаючи на вси || [Арк. 13в.] тыи дочасныи, а припалыи речи на св(е)тѣ, который сѧ зажды | под ч(а)сомъ своимъ деют, и бачечи на ѡныи датки, которыи менѣ | *ѡт* еѣ м(и)л(ости) кн(е)г(и)ни Ивановѣ Чорторискѣ ѡ посагу по дочѣ еѣ | м(и)л(ости), а малжонцѣ моеѣ дошѣли и тѣж ѡваживши в себѣ ѡноѣ | цнотливоѣ захованѣ малжонки моеѣ м(и)лос(тливѣ), си м(и)л(ости) кн(я)жны *ѡ*лѣны ку собѣ, *іако* выишѣй в семъ листѣ моемъ ѡбяснено | *єсть*, а нехотечи тог(о) по собѣ *зоставит*, *и*жъбы малжонка моѧ | м(и)лаѧ для недосконалог(о) запису моег(о), *зоставшиса* по моемъ | живѣтѣ *ѡт* брати моеѣ, або *ѡт* некоторых крѣвных и близких | моих, и *ѡт* когоч колвѣк в чомъ скривжона и стиснена будучи, ѡ спра|ведливости своеѣ на менѣ, малжонка своег(о), нареканѣ в томъ чи|нити мѣла, гдѣж ѧ зо всихъ тыхъ причинъ слушныхъ, а справедливе, | пристойныхъ, и заховываючи сѧ водлѣ Статуту а ѡбычаю | права посполитог(о), и напротивко ѡног(о) ѡнесѣнѧ, *которѣм ѡ* *єи* | м(и)л(ости) кн(е)г(и)ни Ивановѣ Чорторискѣ, по малжонцѣ своеѣ, *взаль*, | *іако* выишѣй ѡписано *єст*, *даю дарую и через сѣс лист запис |* *мои єи м(и)л(ости) кн(я)жнѣ ѡленѣ Ивановнѣ Чорторискѣ(о), малжонцѣ моеѣ | м(и)лоѣ, записую на имѣнахъ моихъ ѡтчизныхъ ѡлѣшиихахъ, а Тро|кѣлах*¹¹¹, *которыи* небощик ѡтецъ мои *єг(о) м(и)л(ость) пан Иван Гор|ностаѣ, возвода новгородскѣ, ѡсобливѣ ѡт* брати моеѣ менѣ | *даровати* рачил, к тому на

¹¹¹ Підкреслено в ркп.

именю Талковском и Величковском¹¹², | которыи суть в
повеѣ Троцком¹¹³, на тыхъ именахъ записую мал|жонце моеѣ
чотыры тисащи коп грошей личбы Великог(о)¹¹⁴ кн(я)зьства |
Литовског(о).

И естли бы пан Богъ на мене час см(е)рт(е)льны первей |
допустит рачиль, тогды малжонка моя м(и)лаа, еи м(и)-
л(ости) кн(я)жна Олена Ивановна Чорториског(о) по моемъ
животѣ тыи имена | мои выишей описаныи, з дворами,
пашнами дворными, || [Арк. 2] полми, сеножатми, з людми
таглыми, и боары путными, | зо всеми их оселостами и
пожитками, в тои сѣмѣ чоты|рех тисечах коп грошей держати
и въживати, и въсакый по|житки, платы и доходы от мала и
довелика, якимъ | колвек именемъ сѣсь часъ названы суть, або
и на час прии|лы, яко колвек вынайнены и менованыи будут,
на себѣ | брати и тымъ шафovati, яко сама налѣпей розд-
ме|ючи, то всѣ на пожитки свои оборочати маєт. И естли |
бы пан Бог з нею нас малжонкою моею, кн(я)жною Оленою о
по|томствомъ з ласкии своеѣ обдаровати рачиль, тогды |
дети мои, а естли бы детей не было, ино брата кров|ныйи, а
близкийи мои, который бы сѣ по моемъ животѣ | тыхъ именей
близьскостю доходити мѣли, таковыи каж|ды некоторыми
причинами, так правными, яко и не | правными, в тыхъ име-
нахъ моихъ предречоныхъ з моцы и | держана малжонки моеѣ,
кн(я)жны Олены, выимовати, и в них | сѣ вступовати, и
нѣякое переказы и затрудненѣ ей в том | чинити не мають,
алиж тую сѣму п(е)н(я)зеи, чотыры тисащи копъ | грошей от
мене записаную, ей сполна отдадут и заплатат, | если бы по
моемъ животѣ замуж пошла. Пакли бы за|муж нѣ шла, а на
вдовемъ столцы сѣдети хотела, тогъ|ды тый имена мои мѣно-

¹¹² Підкреслено в ркп.

¹¹³ Підкреслено в ркп.

¹¹⁴ Підкреслено в ркп.

вануи маєт держати и вживати, | ажъ до живота своег(о), а по животѣ своемъ тыи и|мена мои в тои сѣмѣ п(е)н(я)зеи, в чотырех тисечах коп грошеи, | кому хочечи з дѣтей своих, естли их мети будет, або тѣж | которому с кровных своих, кому ѡдно вола еѣ будет тую сѣму || [Арк. 2 зв.] на тых именахъ моих ѡтдат, дароват и записат, тоѣ всѣ | еи вделати волно будет, іако во влостности своей. А том, ко|му то она ѡт себѣ запишет, маєт держати и тог(о) вживати | под тоюж мощью, іако и она сама за симъ листомъ моимъ | до тог(о) ч(а)су поколѣ ѡт дѣтей або ѡт которог(о) з брати, сестрь | кровных и близьских моих тал сѣма чотыры тисахи коп гро|ши имъ сполна ѡтдана и заплачона будет никоторыми | шацунки, ѡдно готовыми грошми.

А естли бы тѣж за | держанъа малжонки моеѣ, кн(я)жны Ѡлены, або за держанъа | тог(о), кому то она записомъ своимъ ѡмощнит и запи|шет, в тых именахъ моихъ іакий ѡщипок або знищенѣ, ро|зогнанъа люди и або и вчом колвек иномъ ѡт нихъ, іако | держачих, деати мѣло, тог(о) ничог(о) на малжонцѣ моеи, | кн(я)жнѣ Ѡленѣ, ани на томъ, хто ѡт нѣе записомъ еѣ тыи | имена держати будет, никоторыми причинами | на них поисковати не маюу, ани которог тѣж личбы малжонка | моа держачи по нѣй дѣтемъ моимъ, естлими их пан | Богъ дати рачит, и никому иному з брати и кровных моих | с тых именей чинити нѣ будут повинни.

И на то єсми ей м(и)л(ости) | кн(я)жнѣ Ѡленѣ, малжонцѣ моеѣ м(и)лой, далъ сѣс мой листь | з моею печатю и с подписю руки моеѣ.

А при томъ был | его м(и)л(ости) вѣлможное кн(я)жа, кн(я)зъ Александро ег(о) м(и)л(ость) Федо|рович Чорторыскій, возвода волынский, пан Петръ | Богдановичъ Загоровьскій, маршалок г(о)с(по)д(а)рьскій, пан Ми|хайло Мышька Варьковский, староста гомейски, пан || [Арк. 3] Балтазар

Гневош з Олексова, пан Антоней Иловский, ста|роста ѡст-
розьский, пан Маско Шпаковский, а пан | Іанъ Зарецкий.
ІАкож их м(и)л(ости) за прозбою моєю и | печати свои при-
ложили к сѣму моему листу.

П(и)сан | в Клѣваню, Лѣта Бож(его) нарож(єня) тисѣча
пѣтсот шѣстдѣсѣт ѡс|мого, м(е)с(я)ца декаб|р(а), сѣмог(о)
днѣ. |

¹¹⁵Остафѣй Горностай | властною рукою. ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 215. — Л. 1–4об.

Регест: *Ващук Д.* Архів князів Чорторійських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 195.

Папір. Водяний знак — “сокира” — розташований на арк. 3 та арк. 4. Аркуші складено навпіл та прошито червоним шнурком. Загальні розміри: 33х42 см. Кількість стрічок: арк. 1–26, арк. 1зв.–27, арк. 2–26, арк. 2зв.–25, арк. 3–8, арк. 3зв.–4зв. — чисті. Стан збереження — добрий. Чорнило темно-коричнєве. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглося вісім печаток зеленого кольору під паперовою кустодією. Документ особисто підписаний Остафієм Горностаєм. Ім’я писаря відсутнє.

№ 29. 1568, грудня 20. Клевань. Заставний запис воєводи́ча новгородського Остафія Горностая своїй дружині, княжні

¹¹⁵ Особистий підпис Остафія Горностая. Розташований посередині аркуша під печатками.

Олені Іванівні Чорторийській, на частини власних маєтків у забезпечення позичених у неї 3 000 кін грошей литовських.

[Арк. 1]

Іа, Остафей Иванович Горностай, воеводич новгородский, сознавам тым листом | моим, нинє и напотом завжды, кому бы ѿ том потреба вѣдати, | або чтути его слышати.

Иж к пилной потребе моеї для поплаченїа | долговъ, которыми са єсми многим приателем моим выправую|чи ся с почтом ку службе на двор его кролевское м(и)л(о)сти, п(а)на моего, | м(и)л(о)стивого, немалою сумою п(е)н(я)зей задолжил, так же и служечи | на дворе г(о)с(по)д(а)рьском в немалые долги пришол. Про то постерегаючи | того, абым в тых долзехъ именей моих, тым кому звинен єст, в держане не | поступил, а сам о болшую škodu и знищенє не пришол, с тых причин | позычил єсми и рѣкою моею в малжонки моеє милоє, п(а)нєє Олены | Ивановны, кн(я)жны Чорторыское, взял певную суму п(е)н(я)зей готовыми | гр(о)шѣми тры тисїахи коп гр(о)шєй¹¹⁶ личбы и монеты Велико(го) кн(я)зѣства Литовского, личахи в кождый, гр(о)шѣ по десєти п(е)н(я)зей бѣлых. | И в тых п(е)н(я)зєх заставил єсми єй, малжонце моеї двѣ части дворов | и именей моихъ ѡтчизных, тоєст двѣ части двора Олєшишок, | Троклє, Талкова и Величковьского, в повѣтє Троцкомѣ¹¹⁷ лежа|чих, а двѣ части двора Острожсич в повѣтє Мєнскомѣ лежа|чого з будованємъ дворным, и пашнями дворными, полми и сєножатми, | до двухъ частєй тых поменєных дворов належачими, а в сєлы и присєл|ки до двухъ частєй ѡных дворов моих вышєй менєных прислухаю|чими, з боїары, людми тяглыми, зѣ их роботы, платы грошовыми, |

¹¹⁶ Підкреслено в ркп.

¹¹⁷ Підкреслено в ркп.

данми медовыми, и всякими их повинностями, зъ ставы, з млыны, | и их вымелками, з боры, з лѣсы, з ловами зве- рынными, и пташими, и зо в|сими великими и малыми, и яким колвек ѡбываем тепер и потом вы|найнены або поме- нены быти могут пожитки.

И естли бых на мал|жонце моеѣ п(а)ней Ѡленѣ не ѡтдавши тоѣ сумы п(е)н(я)зей трех тисячей | коп гр(о)шей литовских через мене в нее позычоныхъ с того свѣта | съшол, тогды малжонка моя по животе моемъ zostавши, ѡ|ные двѣ части тых помененыхъ дворов и именей зо всим тымъ, | како ест вышей ѡписано в сумѣ той трех тисячах копах гр(о)шей ли(то)вскихъ | на себѣ держати и како своего влостного джи- вати, подачки, платы || [Арк. 1 зв.] и доходы з людей, и вси пожитки с тых двухъ частей ѡныхъ дворов и именей на себѣ брати и подле воли своеѣ тым, како влостностю своею, шафо|вати маєт до того часу, покул таа сума тры тисячи коп гр(о)шей | ѡт детей моихъ, которые естли ми пан Бог з нею малжонкою моею дат рачит, | або теж ѡт брати и кровныхъ моихъ, которые до того ѡкупованя ѡныхъ | именей по моемъ животе ближшии будут, ѡздана и сполна ей заплачо|на будет. А поколе малжонце моеѣ таа сума п(е)н(я)зей три тисячи коп¹¹⁸ | гр(о)шей литовскихъ сполна ѡт нихъ заплачона не будет, до того часу в тые | двѣ части тыхъ дворов и именей вступовати ся з моцы и держаня | еѣ выймовати не мають, али ж тую суму три тисячи коп гр(о)шей ей сполна | ѡтдадут и заплатят ничимъ иншимъ, ани якимъ шацункомъ, толко го|то- выми гр(о)шми. И волно будет малжонце моеѣ тые две части | дворов и именей моихъ ѡт мене ей заставеныхъ, по моемъ животе | в той сумѣ п(е)н(я)зей трех тисячах копах гр(о)шей

¹¹⁸ Підкреслено в ркп.

зоставити, або кому хочечи | с кровных брати своєе, або теж
 которому приателю своєму, хот и ѡбчомѣ | ч(о)л(о)в(е)ку
 записати и тою сумою даровати. А тот, кому то она ѡт себе
 за|ставит або ѡбычаем даровъным запишет, маєт тые две
 части | дворов и именей моих вышей мененых зо всим
 держати и еживати в той сумѣ п(е)н(я)зей под таковым же
 правом и моцю, іако и она сама за сим | листом моим.
 А выполняючи ѡбычай права посполитог(о) и Статуту | земс-
 кого на вриаде г(о)с(по)д(а)рьском в замку Луцкомѣ ѡбличне
 ставши вызнати | и до книг записати то естемъ повинен.

И на то малжонце моеї милой, п(а)не | Олене Ивановне,
 кн(я)жне Чорторьской, даю сєс мой лист под моею печатю |
 и подписю рѣки моеє.

А на твердост тог(о) листу моего просил єсми ѡ при-
 ложене | печатей их м(и)л(о)сти п(а)нов, а приателєй моих
 ласкавых, п(а)на Василя Петровича | Загоровского, маршалка
 г(о)с(по)д(а)рьског(о), городничог(о) володимєрского, п(а)на
 Еро|фея Василєвича Готского, п(а)на Федора Кадіановича
 Чаплича-Шпа|новского, п(а)на Гєкѣтора Кавєчинского, стар-
 росту Олыцкого, п(а)на Маска | Шпаковского, дворенина
 г(о)с(по)д(а)рьского, п(а)на Федора Гурковича Омельєн-
 ског(о), | а п(а)на Іана Зарецкого. Их м(и)л(о)сть на єсную
 прозбу мою то вчинити, а печати свои при|ложить рачили к
 сєму моему листу.

П(и)сан в Клеваню, лѣта Божог(о) нароженіа тисача |
 пѣтсот шєстдєсѣат ѡсмог(о), м(е)с(я)ц(а) дєкабра, двад-
 цѣтог(о) дня. |

¹¹⁹ Остафєй Горностаѣ властною рукою. |

¹¹⁹ Особистий підпис Остафія Горностая. Розташований посередині аркуша під печатками.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 216. — Л. 1–2об.

Регест: *Ващук Д.* Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 196.

Папір. Водяний знак — “підкова” — розташований на арк. 1. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 33х42 см. Кількість стрічок: арк. 1–31, арк. 1зв.–32, арк. 2–2зв. — чисті. Стан збереження — добрий. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглося вісім печаток зеленого кольору під паперовою кустодією. Документ особисто підписаний Остафієм Горностаєм. Ім’я писаря відсутнє.

№ 30. 1570, травня 10. Варшава. Лист великого князя литовського, польського короля Сигізмунда II Августа до владика луцького та острозького Івана Красенського із засторогою не втручатися у маєток княгині Анни Кузьмівни Чорторийської Медковський, а задовольнятися збором з нього у 5 кіп грошей литовських, призначених його попередником Марком Жоравницьким.

[Арк. 1]

**Жикгимонт Август, Божю м(и)л(о)стью корол полский
и великий кн(я)зь лит(о)вский, | русский, пруский,
жомойтский, мазовецкий пан и дедичь |**

Велебному вл(а)дыце луцкому и острозскому, Ивану Красенскомѣ верному нам миломѣ, ласку н(а)шу | королевскую, верный нам милый.

Присылала до нас ѡрожонал кн(я)г(и)ни Ивановал | Чорторыскал, кн(я)г(и)ни Ганна Кузминна Жеславског(о), сама ѡт себе и ѡт сынов своих, кн(я)зл | Ивана, а кн(я)зл Юрл Чорторыских, даючи нам тог(о) справу, иж в(аша) (милост неведать дла которое при|чины, в ымене ее властное Медково вступуеш, которое имене первый владыка луцкий | небожчик Марко Жоравницкий, малжонкови ее небожчику кн(я)зю Ивану Чорторыскомѡ самомѡ | и потомком его вечностью дла некоторых певных причин арендою пустил под так|ким обычаем. Иж ему и по немъ будучим вл(а)дыкам на кождый год з нег(о) по пати коп гр(о)шей лит(ов)ских | он сам и потомкове его давать мели. Гакож тому вл(а)дыце луцкомѡ, небожчику Марку Жоравницкомѡ | через колко лет, аж до смерти ег(о), тую аренду пать коп гр(о)шей с тог(о) имени Медкова давано, | на што ж тот вл(а)дыка луцкий, небожчику кн(я)зю Чорторыскомѡ и лист запис свой дал, который | мы, г(о)с(по)д(а)рь во всем при mocy зоставши, на он ж час еще небожчику кн(я)зю Чорторыскомѡ | и потомком его на вечность листом нашим подтвердили, што на том листе подтверженю | н(а)шом достаточне ѡ том ѡписано ест, которое подтвержене н(а)шо кн(я)г(и)ни Чорторыскал | через посланца своег(о) тут перед нами ѡказывала, и просила нас абыхмы ѡ том до тебе лист | наши дать казали. А так ижъ кн(я)г(и)ни Чорторыскал на тое имене Медково такое слушное | право ѡт пярвшого вл(а)дыки луцког(о) и ѡт нас г(о)с(по)д(а)ра маеть, которое тепер перед нами | г(о)с(по)д(а)рем и перед П(а)ны Радами нашими тут въ Варшаве на сойме вальном корунном с подписю | руки н(а)шое г(о)с(по)д(а)рское покладала. А так мы нивчом не нарушиваючи тог(о) права | кн(я)г(и)ни Чорторыское и детей ее приказуем, абы в(аша) (милост в тое имене Медково ничимъ | неvwступовал, але абысь сл в(аша) (милост во всем водлугъ тог(о) листу

небожчика Жоравницького | первшог(о), вл(а)дыки луцкоз(о),
продка своез(о) и потверженѧ н(а)шого г(о)с(по)д(а)рского
заховаль | и то, што на в(ашу) (мило)ст(ь) арѣнды пать коп
гр(о)шей литовских приходить брал, а болшей через то |
никотороз(о) вступу в тоє имєнє Медково и во вси доходы и
пожитки ез(о) не чынил, | иначей тоз(о) для ласки н(а)шое
королевское чынить не смѣючи.

Писан ѿ Варшавѣ, | на сойме вальном коронном, лета
Бож(его) нарож(еня) 1000 500 сѣмдесатоз(о), м(е)с(я)ц март
| десатоз(о), панованя н(а)шого сорокъ першого. |

¹²⁰Francisens Crasinski |

R(egis) P(oloniae) Vicescance(llarius)

¹²¹На росказанє корола |

его м(и)л(о)сти властное ||

[Арк. 2 зв.] Потверженє короля Августа | на Медковъ ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 221. — Л. 1–2об.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 196.

Папір. Водяний знак — “квітка” — розташований на арк. 1. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 32,5х43 см. Кількість стрічок: арк. 1–33, арк. 1зв. — чистий, арк. 2 — чистий, арк. 2зв.–2. Стан збереження — відмінний. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглася королів-

¹²⁰ Особистий підпис.

¹²¹ Підпис праворуч під текстом.

**ська печатка червоного кольору під паперовою кустодією.
Ім'я писаря відсутнє.**

№ 31. 1571, червня 18. Варшава. Підтвердження рішення у суперечці між княгинею Ганною Чорторийською (із Заславських) із єпископом луцьким та острозьким Іваном Красенським стосовно церковного маєтку.

[Арк. 1]

**Жикгимонт Август, Божю м(и)л(о)стю корол полский
и великий князь лит(о)вский, | рвский, првский,
мазовецкий, жомойтский пан и дедичь |**

Їзнаймуємъ всимъ вобецъ и каждому з особна, кому будетъ належи.

Пришедши | до книгъ н(а)шихъ канцлерейскихъ шляхетнаа кн(я)г(и)ня Ивановаа Чорторый|скаа Ганъна Кузминне Жеславского, черезъ ѓмоцованого служебника | своего, шляхетного ІАна ІАкубовича, ѓповедала, ижъ іако дня пятог(о)надцатъ | м(е)с(я)ца іюна року тисеча пѣт сот семдесятъ первого, припалъ, дей, ей | рокъ з мандатомъ н(а)шимъ, котормъ ее позвано за жалобою вл(а)дыки | луцкого и острожского, велебног(о) Иѡны Красенского, іакобы, дей, она мела | неслушне и не ведати за іакимъ правомъ именье ихъ церковное держати и вжи|вати, што есть ширей а достаточней на листе мандатъ н(а)шомъ | ѓписано и доложено. ІАкожъ она на тотъ рокъ будѣчи готова ку ѓспра|ведливеню з нимъ пѣлностъ черезъ ѓмоцованого своего, вышей менованого, пѣлностъ | чинила, а ижъ есмо вси справы такъ коронныє, іако тежъ и волынскіє, не бу|дѣчи доспешни на сѣс часъ справовати, ѓтложили на инший часъ, теѣды и тую | справу при тыхъ же справахъ ѓткладаемъ, которой рокъ на ѓособливомъ листе | н(а)шомъ лимитацей ѓзнаймимъ.

А то пред се дляа памети и ведомости | н(а)шое королевское казали есмо до книгъ н(а)ших ка(н)цлерейских записати, | и выпись с книг под печатю коронною кн(я)г(и)ни Чорторийской пилности еє дати | есмо рассказали.

Писан въ Варшавѣ, дня осмогонадцат, м(е)с(я)ца июня року | ѿт нароженна сына Божего тисеча пѣт сот семдесят перво(о), а панована | н(а)шог чотырдыаст второго. |

¹²²На власное росказанє |
его к(о)р(олевской) м(и)л(о)сти ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 247. — Л. 1–10б.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 196.

Папір. Водяний знак — “герб”. Загальні розміри: 32,5х21 см. Кількість стрічок: арк. 1–24, арк. 1зв. — чистий. Стан збереження — добрий. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Збереглося місце від королівської печатки червоного кольору. Ім’я писаря відсутнє.

№ 32. 1578, лютого 2. Клевань. Лист заставний княгині Ганни Чорторийської (із Заславських) княгині Анні Юріївні Гольшанській на маєток у Пінському повіті у забезпечення позичених у неї 200 кп грошей литовських.

¹²² Підпис праворуч під текстом.

[Арк. 1]

Іа, Ивановаа Чорторыская Ганна Кузминна, княжна Жославська, визнавам | сама на себе симь моим листом, иж ку своей пилной и великой потребе взяла | и позычила готовых рукоданных грошей двесте коп грошей литовских¹²³, | личачи в кождый грошъ по десети п(е)н(я)зей белых в грош, а в копу по шес|ти десят грошей литовскихъ ѿ еѣ м(и)л(о)сти п(а)ни **О**лизаровое Кирдеевое | Мылское, маршалковое его королевское м(и)л(о)сти, п(а)ни Ганны Юрежны, княжны | Голшанское. И в той сумѣ п(е)н(я)зей верху мененой двох сот копах грошей¹²⁴ литовскихъ | завела и заставилам именѣ мое властное, никому ничим не пенное, жадными | долги, ани записы не заведеное, от сябров моих мне отдѣленное в повете | Пинском лежачое¹²⁵, прозываемое часть села Рычовского, Буцког(о) и Прибиловиц|кого¹²⁶, што мне на часть мою належит, так теж из частью, котораа мне в дворе Ри|човском приходит, и з деревом бортным и не бортным, с полми оремыми | и не оремыми, и з сеножатми, и з ловы рыбными и зверинными, и зо всим | колвек на часть мою Рычовскую належит. Которую часть мою властною вышей ме|неную Рычовскую маєт еѣ м(и)л(о)сть п(а)ни **О**лизароваа Кирдееваа держати | и еѣ вживати зо всим на все, тоест з людми и их землями, з даню медовою, | грошовою и овсяною, и зо всякими платы и пожитки так, iako се сами | в собе тые части має мают, ничего на себе и на дети мое не выйму|ючи, ани зосставуючи. Волно будет еѣ м(и)л(о)сти iako своими властными роска|зывать, и з них пожитки vsaкиѣ брати, и ведле

¹²³ Підкреслено в ркп.¹²⁴ Підкреслено в ркп.¹²⁵ Підкреслено в ркп.¹²⁶ Підкреслено в ркп.

воли и мысли своеѣ ими | шафовати. А я сама, и дети мое и никто колвек в том ѣѣ м(и)л(о)сти жадное | переказы и трудности задавати не маемъ, и вжем тую част мою ѣѣ м(и)л(о)сти | п(а)ни Олизаровой Кирдеевой в моц в руки держане и вживане *от* дня сегоднешег(о) | в дате сего листу моего писаного, тым листом моим подала.

Маѣт ѣѣ | м(и)л(о)сть тую част мою Рычовскую з сѣлы менеными, части моеѣ мне нале|жачими в тых п(е)н(я)зех верху мененых двох *сот* копах грошей литовскихъ | держати и вживати рок цалый, тоѣст до дня и свята Стретения, | которое припадати будѣт в року прийдучом тисеча *пѣтсот* сѣмдесятъ | девѣтом. На который рок и ден свято Стретение кгда ѣѣ м(и)л(о)сть | рок цалый выдержит, маю ѣѣ м(и)л(о)сти тые вси п(е)н(я)зи двѣстѣ копъ | грошей литовских *от*дати и заплатити, ничим иншим, лѣч готовыми | грошми, монетою полскою або литовскою. А гдѣ бых на том рокъ | и свято Стретение оных п(е)н(я)зей ѣѣ м(и)л(о)сти не *от*дала и чим колвек *ей* | оного року и дня хибѣла, тогда маѣт ѣѣ м(и)л(о)сть п(а)ни маршальковаа || [Арк. 1 зв.] тую част мою Рычовскую держати и ѣѣ вживати аж до другого року и дня | свята Стретения, которое припадати будѣт в року прийдучом тисеча | *пѣтсот* осемъдѣсѣтом, и рок *от* року держати и ѣѣ вживати. А межи ро|ков я сама и никто колвек з дѣтей моих тоѣ части моеѣ Рычовское, | *от* мене ѣѣ м(и)л(о)сти п(а)ни Олизаровой Кирдеевой заставленого, ѡ ѣѣ м(и)л(о)сти | окупати не маѣм, оодно на тотъ рок и ден верху мененый Стретение свѣ|то вышѣй мененое. А хотя бы за держѣния ѣѣ м(и)л(о)сти п(а)ни Кирдеевое | тоѣ части моеѣ Рычовское, который ч(о)л(о)векъ або и колко чол(о)векъ проч | пошли, тогда я о то ѣѣ м(и)л(о)сти мовити и до жадного права и ераду | позывати и в том ѣѣ м(и)л(о)сти никоторое трудности задавати не маю. | А гдѣ бых тому опишу досыт вчинити и

хотя з одного арты|кулу або и всих речей в нем описаных выступит и в чом колвек нарушит | мела, тогды маю и буду повинна заруки ее м(и)л(о)сти п(а)ни Олизаровой | Кирдеевой Мылской, Ганне Юревне, княжне Голшанской заруки двесте | коп грошей, а на врад кгородский Пинский другую двесте коп грошей, яко | певного долгу отдать и заплатити маю и буду повинна. И о тое не|выполнене сего запису моего волно будет ее м(и)л(о)сти до суду | буд(ь) кгородского або земского Пинского, и до которог(о) колвек права позвати. | А на ставши на року, яко назавитом, ничим року и позву незбиаючи | справедливити и тую заруку, яко певный долгъ, заразом там же пе|ред брадом ее м(и)л(о)сти отдать и записати маю и буду повинна. | А заплативши тые заруки пред се сес запис мой во всем при моцы | захован и держан быти маєт.

И на том ее м(и)л(о)сти п(а)ни Олизаровой | Кирдеевой, п(а)ни Ганне Юревне, княжне Голшанской, дали сес мой лист и з моею | печатю. А к тому присилам о приложене печатей до сего листу моего | сына моего, кн(я)зя Ивана Чорторыского, а п(а)на Стефана Василевича | Лозки. И их м(и)л(о)сть за очевистою прозбою моею вчинити печати | свое притиснути и руки властные свое подписати до сес листу моего | рачили.

Писан 8 Клевани, року по нароженю Исус(а) Христа, сына | Б(о)жего тисеча пятсот семдесят осмого, м(е)с(я)ца фев-
раля второг(о) дня. |

¹²⁷Ив(а)н Чорторыский |
властнаа рука |

Стефан Лозка |
рѣкою властною ||

¹²⁷ Особисті підписи князя Івана Чорторийського та пана Стефана Лозки.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 284. — Л. 1–2об.

Регест: *Ващук Д.* Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 196–197.

Папір. Водяний знак — “герб” — розташований на арк. 1. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 33,5х42,5 см. Кількість стрічок: арк. 1–34, арк. 1зв.–32, арк. 2–2зв. — чисті. Стан збереження — добрий. Чорнило чорне. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Містяться особисті підписи князя Івана Чорторийського та пана Стефана Лозки. Збереглися три місця від печаток. Ім’я писаря відсутнє.

№ 33. 1593, січня 9. Брест. Запис про визнання у суді князем (Юрієм Івановичем?) Чорторийським та його дружиною свого листа.

[Арк. 1]

Року 1593 м(е)с(я)ца ген(варя) 9 дня на рокох земских Тре|кролских Св(я)теї рымском, сам его м(и)л(ость) кн(я)же Чорторыский и еє | м(и)л(ости) кнежна Чорторыска, мал-жонка его м(и)л(ости), ставши ѡчиви|сто перед вриадом, тот свой лист признали и до книг вписат | росказат рачили. |

¹²⁸Федот Потей судья, ¹²⁹Богдан Туминский под|судокъ. |

¹³⁰Лев Потей писарь. |

¹²⁸ Особистий підпис.

¹²⁹ Особистий підпис.

¹³⁰ Особистий підпис.

¹³¹Oryginal działu wiechistoj w Brzesciu vchinionej |
Roku 1593, January 5 dnia. ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 315. — Л. 1–10б.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 197.

Папір. Водяний знак — “кінь”. Загальні розміри: 31х21 см. Кількість стрічок: арк. 1–7, арк. 1зв. — чистий. Стан збереження — добрий. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Містяться особисті підписи судді, підсудка і писаря. Без печаток. Писар — Лев Потій.

№ 34. 1598, серпня 27. Клевань. Лист продажу Миколи Яловицького із дружиною, княжною Олександрою Івановою Чорторийського (із Яловицьких), частини маєтку Глуського у Новогрудському воєводстві із навколишніми селами, князю Юрію Івановичу Чорторийському.

[Арк. 1]

ІА, Миколай ІАловицкий, а малжонка его м(и)л(о)сти
Александра | Ивановна Чорторыского, визнаваем и явно чи-
ним тым нашимъ | листом добровольным записом, каждомъ
хтобы того ведати хотел, | тепер и на потом завжды.

Иж што еѣ м(и)л(о)сть годно памѣти кн(я)г(и)ни | Ива-
новаа Чорторыскаа кнегини Ганна Кузминна Жеславского,

¹³¹ Пізніший напис польською мовою.

п(а)ни | бабка моя, мене Александры ІАловицкоє, сходечи с того света | ѡстаточное воли своеє тестаментом часть свою купленю во йменю | Глускѡ ѡ Великом князстве Литовском ѡ воеводстве Новгородском¹³² лежаком | ѡному его м(и)л(о)сти кн(я)жати Юрю Чорторыскому, сынови своему, а | стрыеви моему, вечне записала, а дрѡгѡ часть свою материстую | в том же имену Глускѡ всим дитям свим в ровный дѣль пустила, и брата | моего роженного зошлого в том тестаменте ку той части ѡписати ра|чила. ІАко то ширей в том тестаменте єє м(и)л(о)сти, п(а)ни бабки моеє, ѡпи|сано єсть, по котором то брате моем таа част в части єє м(и)л(о)сти мате|ристой межи их м(и)л(о)стью княжатем Юрмь Чорторыским, стрьем моим, | п(а)нею Ѡстафьевою Горностаевою, возводичовою новгородскою, п(а)ни Ѡле|ною, п(а)ни Василевою Загоровскою, кашталановою браславскою, п(а)ни Ка|териною, п(а)нею Крыштофовою Лабѡнскою, п(а)нею Александровою, кнежна|ми Чорторыскими, тетками моими, правом прихожоньм ѡтчизным, | пришла спала, которыеж то их м(и)л(о)сть п(а)нии сестры их м(и)л(о)сти, | а тетки мое, части свои их м(и)л(о)сти водлугъ воли зошлоє п(а)ни бабки | моеє и того тестаменту єє м(и)л(о)сти належачие, княжати его м(и)л(ости) | Юрю Чорторыскомѡ, братови своему, а стрыеви моему, правом | вечным продали и пѡстили, а сами се з них зrekli. А так я, | Миколай ІАловицкий, бѡдѡчи ѡпекуном малжонки моеє, п(а)неє Але|ксандры, кнежны Чорторыской, статочне се на тоє росмысливши | и на радивши, того єсми ей, малжонце моеї менованой позволил, абы | ѡна тым іако властною маєтностью своею ѡтчизною шафовала. |

¹³² Підкреслено в ркп.

А я, Александра кнежна Чорторыскаа Миколасваа Галовицкаа, | за позволенем и ведомстю его м(и)л(о)сти п(а)на малжонка¹³³ моего менованого, | не бѣдѣчи ни от кого намовлена ани примушена, одно по своей доброй воли, маючи волност водлугъ права посполитого, маєтностю своею | якъ хотечи шафовати, бѣдѣчи пилно потребна п(е)н(я)зей, продала есми | тую част в части п(а)ни бабки мое материстой во именю Глуском¹³⁴ | так же и в селах до того имена належащих, тоест меновите в сели Ба|лашевичах, в сели Рѣдаковичах, в сели Погосту, в сели Симоновичах, | в сели Корыхну, в сели Гасени, в сели Замошу, в сели Усовой, | в сели Минковичах¹³⁵ и в ынших селах и приселках, менованих и не менованных, и помененому именю Глускому належащих мнѣ, | Алекса́ндре Галовицкой, з ровного дѣлу межи их м(и)л(о)стью менова || [Арк. 1 зв.] ными особами, правом прирожоным отчизным належащю, на вечность | его м(и)л(о)сти княжати Юрю Чорторыскомѣ, п(а)нѣ¹³⁶ стрыеви моемѣ, за пес|нуню суму п(е)н(я)зей за дванадцать сот копѣ¹³⁷ грошей личбы литовское, з бу|дованем, и зо всею арматою замку Глуского, з мещаны, фолварками, с пашнею | в гумнѣх зложною и на поли засыпаною, з быдлом рогатым и не рогатым, | зо всѣм сприатом домовым, зо всѣми кгрѣнты орѣмыми и не орѣмыми, | з огородами, сеножатми, з реками, речищами, и з озеры, зѣ ставами, | а млынами, и з вымелками, с пущами, з лесами, з дѣбровами, зѣ | деревом бортным, зо бчолами, з рыбными и зверинными ловы, з бобро|выми гоны,

¹³³ Підкреслено в ркп.¹³⁴ Підкреслено в ркп.¹³⁵ Все підкреслено в ркп.¹³⁶ Підкреслено в ркп.¹³⁷ Підкреслено в ркп.

зъ слугами, з боіарами путными, з людми тяглыми | подво-
рищными, з огородниками, с подсоседками, зъ их кгрѣнты,
платы, | чиншами, роботами и всими их повинностями, з чола
зо всим на все, іако | се таа *част* мнѣ належачаа, сама в соби
и во всех пожитках своих маєтъ. |

Такъ иж вже менованое неменованому, а неменованое
менованому николи | ни вчом шкодити и переказати не маєт,
и ничего в той части во йменю Глуску | сама на себе, дети и
на потомки наши, незоставуючи, ани выймуючи, маєт его
м(и)л(ость) | кн(я)жа Юрей Чорторыский сам, дѣти, потом-
кове и напотом бѣдѣчи шадки его | м(и)л(о)сти тую *част* *от*
нас его м(и)л(о)сти на вечност проданую, держати и всех
пожитков | в ней ѡживати, розширивати, прибавляти, будо-
вати, будѣчи волен *от*дати, | продати, даровати, записати, и
іакъ хотечи по воли своей шафовати. А мы | сами, дѣти,
потомкове наши, и никто з близких кровных и повинных
наших, | вже ѡд сего часѣ и даты в сем листѣ нашем ѡпи-
саное, в тую *част* нашу проданую | ничим се вступовати,
шкоды, переказы и затрѣдненія никоторого чинити зъ | моцы
и з держанія его м(и)л(о)сти и потомков его м(и)л(о)сти
виймовати до права ѡнее | позывати не маєм и мочи не бѣдем,
кгда *ж* есми то его м(и)л(о)сти вѣчне продала. |

А если быхмо мы сами, дѣти, потомкове н(а)ши, албо хто
ж колвекъ з близких | кровных и повинных наших, препом-
невши сего добровольного¹³⁸ вѣчистого листѣ | продажи моеє
чим се колвекъ в тую *част* ѡстѣповали, шкодѣ, переказѣ и
за|трѣдненіе его м(и)л(о)сти и потомком его м(и)л(о)сти чи-
нили, з держанія выймовати або | до права ѡ то позывати
мели, тогды волно бѣдет его м(и)л(о)сти кн(я)жати Юрю |

¹³⁸ Написано над рядком.

Чорторыському и потомком его м(и)л(о)сти, и тому, хто бы то *от* его м(и)л(о)сти *держалъ*, | нас або потомков наших позвати до якого колвекъ права и сѣдѣ вриадѣ | буд(ь) зѣмского, або кгородского Луцкого, або где бы колвекъ и в котором воевод|стве и повете имениа и маѣтность наша была. А мы за таким позванѣм | на том вриадѣ, где позвани будем, за позовом року припалого не похибля|ючи становити се завите кѣ справедливити се маѣм и повинни бѣдем | не збиваючи позву и року за ним припалого не бѣречи к жадными причинами | правными, не вымовляючи се которые *ж* то вси ѡбвѣязки наши в сѣм | листѣ нашом ѡписаныѣ, на добра, имениа и маѣтность нашу, где *ж* колвекъ бы | по нас зостали, вносим и под них потомки н(а)ши, которые бы по нас зостали | маѣтность и добра наши посегли, поддаѣм тѣм способом, и *ж* потомкове н(а)ши | по нас кѣ добръ наших тому доброволному ѡпису нашему и всимъ || [Арк. 2] ѡбвѣязками вышѣ ѡписаным, досыт чинити маѣют и повинни бѣдѣт | такъ властнѣ, якъ и мы сами. А заплатившы зарѣку кѣчинивши | досыт за шкоды пред сѣс лист доброволный запись вечистое про|дажи моеѣ ѣ каждого права вриадѣ к сѣдѣ при всей зѣполной ане | нарѣшѣной моцы завжды *держан* и хован быти маѣт.

И на то | дали єсмо его м(и)л(о)сти кн(я)жати Юрю Чорторыському сѣс нашѣ | вечистое продажи моеѣ лист з нашими печатми и с подписом | власных рукъ наших.

А при том были того добре сведоми за ѣстною | и ѡчевистою прозбою нашею, печати свое приложити и рѣки под|писати рачили их м(и)л(о)сть п(а)нове притѣаєли наши, его м(и)л(ость) пан | Федор Чаплич-Шпановский, судѣа зѣмский луцкий, его м(и)л(о)сть панѣ Васи|лей Семашко, на добратинѣ, его м(и)л(о)сть пан Андрей Загоровский, | а его м(и)л(о)сть пан Иван Шпаковский.

Писанъ ѿ Клевани, в року ѿт на|роженіа Исус(а) Хр(и)-
ст(о)ва, сына Божого, тисеча пѣтсоть девѣтде|сятъ ѿсмого,
м(е)с(я)ца августа, двадцѣт сѣмого дня. |

¹³⁹Миколай ІАло|вицкий рѣка власт|наѣ |

¹⁴⁰Александра Чорто|рыска ІАловицкаѣ | рукою |

¹⁴¹Фѣдор Чаплич судѣѣ земский луцкий рукою |

¹⁴²Василей Семашко властна рука |

¹⁴³Андрѣѣ Загоровский рѣкою |

¹⁴⁴Іван Шпаковский | властною рукою ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 335. — Л. 1–2об.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторійських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 197.

Папір. Водяний знак — “герб із головою корови” — розташований на арк. 1. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 32,5х41,5 см. Кількість стрічок: арк. 1–40, арк. 1зв.–42, арк. 2–26, арк. 2зв. — чистий. Стан збереження — добрий. Чорнило чорне. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Перша літера виділена. Містяться особисті підписи Миколи Яловицького, Олександри Чорторійської, Федора Чаплич-Шпановського, Василя Семашка, Андрія Загоровського та Івана Шпа-

¹³⁹ Особистий підпис.

¹⁴⁰ Особистий підпис.

¹⁴¹ Особистий підпис.

¹⁴² Особистий підпис.

¹⁴³ Особистий підпис.

¹⁴⁴ Особистий підпис.

ковського. Збереглося шість печаток червоного кольору під паперовою кустодією. Ім'я писаря відсутнє.

№ 35. 1598, серпня 27. Клевань. Лист продажу Миколи Яловицького та княгині Олександри Іванівни Чорторийської (із Яловицьких) половини маєтку Корелицького з усіма прилеглими землями і селами у Новогрудському воєводстві князю Юрію Івановичу Чорторийському за 11 000 кп грошей литовських.

[Арк. 1]

Я, Миколай Яловицкий, а малжонка его м(и)л(о)сти Алектра Иванова кн|жна Чорторыская, визнаеъмъ и явно чинимъ тымъ нашимъ листом добровол|ным записомъ, каждому хто бы того ведати хотелъ, теперъ и на потомъ зав|жды.

Што которое именье, двор и местечко Кореличы ђ Великомъ¹⁴⁵ кн|азъстве | Литовском ђ воєводствѣ Новгородскомъ лежащее со всеми селы и приналежно|стями до него належачими его м(и)л(о)сти годное памѣти кн|жа Иван Чорто|рыский¹⁴⁶, панъ ѡтець мой, маючи в держанію своемъ такъ часть свою, яко и | часть его м(и)л(о)сти кн|жати Юрія Чорторыского, брата своего молодшого, а стрыа | моего, на всемъ томъ именью Кореличох вено еѣ м(и)л(о)сти п(а)ней малжонце своей | паней Евъве Боркулабовнѣ, матце моей, не¹⁴⁷ малую сѣму п(е)н(я)зей правнѣ записал и ѡпустил, | которое по смерти пана ѡтца моего в держанію и въ ѡживанію еѣ м(и)л(о)сти пани | матки моеѣ было. А потомъ кгда его

¹⁴⁵ Підкреслено чорним чорнилом в ркп.

¹⁴⁶ Підкреслено чорним чорнилом в ркп.

¹⁴⁷ Підкреслено чорним чорнилом в ркп.

м(и)л(о)сть княжа Юрей Чорторыский, панъ стрый | мой, по
сметри еѣ м(и)л(о)сти пани матки своеѣ, а бабки моеѣ,
доросьши лет своихъ | правомъ зъ ею м(и)л(о)стью пани
маткою моею чинил ѿ свою половицѣ еѣ м(и)л(о)сти |
позывал, а з ѿгоды и постановенія приаѣтлского тую сѣму
п(е)н(я)зей вѣно ѿтца моего | еѣ м(и)л(о)сти записаное, еѣ
м(и)л(о)сти паней матце моеѣ ѿтдал и заплатил, а тоѣ имѣнѣ |
Кореличи ѿ еѣ м(и)л(о)сти ѿсвободил, а потомъ еѣ м(и)л(о)сти
паней воеводиной троцкой¹⁴⁸ | заставил, на которѣю такъ
великую суму п(е)н(я)зей мы не будѣчи способни же быхъ|мо
его м(и)л(о)сти княжати Юрю Чорторыскому, пану стрыѣви
моему, ѿтдали, а | тую половицѣ имѣнья Кореличъ мнѣ¹⁴⁹,
Александре Галовицкой правомъ пры|рожнымъ ѿтчизнымъ
належащую, ѿ его м(и)л(о)сти ѿкупити и ѿсвободити могли. |
Тогды есмо в томъ ѿжили его м(и)л(о)сти княжати Юря
Чорторыского, пана стрыа | моего, прозбами н(а)шими,
будѣчи потребными п(е)н(я)зей, абы его м(и)л(о)сть намъ тую
поло|вицѣ имѣнья Кореличъ вѣчностью доплатил. На што его
м(и)л(о)сть на прозбѣ н(а)шу | позволить рачыл.

А такъ я, Миколай Галовицкий, будѣчи ѿпекуномъ мал-
жонки моеѣ, | панѣѣ Александры, кнежны Чорторыское, ста-
точнѣ сѣ на то розмысливши и нара|дивши, того есми ей
малжонце моеѣ менованой, позволил, абы она тымъ яко
въ|ластною маѣтностью своею ѿтчизною шафовала.

А я, Александра, кнежна Чор|торыская Миколаѣва
Галовицкая, за позволенѣмъ и ведомостью его | м(и)л(о)стью
пана малжонка моего менованого, не будѣчи¹⁵⁰ ни ѿт кого

¹⁴⁸ Підкреслено чорним чорнилом в ркп.

¹⁴⁹ Підкреслено чорним чорнилом в ркп.

¹⁵⁰ Підкреслено чорним чорнилом в ркп.

намовена, | ани примуцона, ѿтно по своєй доброй воли, маючи волность водлуг права по|сполитого, маєтностью своєю іако хотєчи шафовати, тую половицѣ всего имениа¹⁵¹ | Корелицкого, мнѣ, Александре ІАловицкой по ѿтцѣ моем менованым правом вечнымъ | ѿтчизным спалую во всем ровную ѿ его м(и)л(о)сти княжати Юрія Чорторыскоз(о), пана стрыпа | моего, мене належачую, продала єсми на вечность, и симъ листом добровольнымъ || [Арк. 1 зв.] записом нашими, продаю и пускаю его м(и)л(о)сти княжати Юрю Чорторыскому, пану стрыю | моему, за певную суму п(е)н(я)зей за одинадцать тисечей копъ грошей литовьских¹⁵², | двор и местечко Кореличи, з бѣдованьемъ дворнымъ, з мещаны, зь селы | и приселками к тому местечку належачыми, меновите село Туторовъ, | село Запольє, село Плетенєвичы, и иншиє села и приселки, іакимъ колвекъ | назвискомъ менованые, зь кгрѣнты ѡремыми и не ѡремыми, зь ѡгородами, | зь садами, зь сєножатями, с пущами, з лєсами, з дѣбровами, зь гаіами, запустами, | зарослами, ставами, з млынами, и ихъ вымєлками, з реками, з рєчыщами, | з рыбными и зверынными ловы, з бобровыми гоны, зь слѣгами, з боары пу|тными, и з людми тяглыми подворыщъными, ѡгородниками, с подсосєдками, | зь ихъ кгрѣнтами, платы дяколными, цыншами, роботами и всими ихъ | повинъностями, и зъгола, зо всимъ на все, іако сє тоє именье Кореличи само | в себе зь селы и приселками въ границахъ, ѡбходєх и во вшеі ласких пожиткахъ своихъ давна мело. И тепєрь маєть ничего и жадныхъ пожитков | на себе и на потомки наши в томъ именью Корєличах не зоставуючы, ани | выймуючы, такъ ижъ менованое немено-

¹⁵¹ Підкреслено чорним чорнилом в ркп.

¹⁵² Підкреслено чорним чорнилом в ркп.

ваному, а неменованое менованому | николи ни вчомъ шко-
дiti и переказати не маєть.

Кгдыжем на то его м(и)л(о)сти | княжати пану стрюю
моему вечне продала права своего, нам и потомком | нашим
слѣжачого зрєкла и симъ листомъ добровольнымъ записомъ
вечистое | продажи моеѣ зрекаю. Зѣступую и вечне вырекаю, а
на его м(и)л(о)сть кн(я)зя | Юрія Чорторыского и потомки
его м(и)л(о)сти вечне вливаю. Маєть его м(и)л(ость) | княжа
Юреѣ Чорторыский, панъ стрый мой, тую половицѣ Корелич
со всимъ | на все такъ, іако се вышей доложило, *от* мене его
м(и)л(о)сти правомъ вечистымъ | пущеную выкупити, и то
вечными часы держати и вживати, будѣчы | воленъ *от*дати,
продати, даровати, записати, и іакъ хотєчи по воли своей |
тымъ шафовати. А мы, *от* сѣго часу и даты в семъ листе
нашомъ ѡписаное, | сами черезъ себє, дєти и потомки н(а)ши,
и ни черезъ когожъ колвєкъ иньшого | в тую половицѣ Ко-
реличъ *от* мене, Александры, его м(и)л(о)сти вечне прода-
ную | и в некоторые пожитки ничимъ сѣя вступовати, шкоды,
переказы, и за|трѣдненѣя некоторого в держанью его
м(и)л(о)сти чынити з моцы и з дє|ржанья его м(и)л(о)сти, и
каждого держачого выймовати и до права ѡ | то позывати не
маємъ и мочь не будемъ вечными часы. А естли бы || [Арк. 2]
есмо мы сами, потомки або близкие, кровные и повинные
наши | пропомневши сєго добровольного листу запису нашего,
в тую часть | в половицѣ имениа Корелич будь всю або вѣ
іакую часть, або | тежъ вѣ іакие пожитки и прыналежности
того имениа чымъсє кол|вєкъ вступовал, шкодѣ, переказѣ и
затрѣдненѣе іакоє в держанью | его м(и)л(о)сти и кого жъ
колвєкъ *от* его м(и)л(о)сти держачого, чимъ моцы и | здєр-
жанья его м(и)л(о)сти и каждого держачого выймовал, або до
права | ѡ то позывати мел, и чымъ колвєкъ сєсь листъ ве-
чистое продажи и за|пись нарѣшил и его не выполнил, тогды

повинѣни будемъ, дѣти, пото|мки наши, повинѣни будѣть зарѣки заплатити его м(и)л(о)сти княжати | Юрю Чорторыскому, потомкомъ его м(и)л(о)сти и каждому ѿт его м(и)л(о)сти | и по его м(и)л(о)сти держачому, одинадѣцать тисечей копъ грошей литов|ских шкоды и наклады на голое реченье слова его м(и)л(о)сти и каждого | держачого заплатити и досыть ѣчинити повинѣни будемъ и пото|мки наши повинни будѣть ѿ которю зарѣку и ѿ шкоды, волно будет | его м(и)л(о)сти княжати Юрю Чорторыскому и потомкомъ его м(и)л(о)сти и томѣ, | хто бы то ѿт его м(и)л(о)сти держалъ, насъ або потомков наших позвати | до якого колвекъ права вриадѣ и судѣ земьского або кгородского Луцкого, | або где бы колвекъ и в которомъ воеводстве, и повете имениа и маѣтностъ наша была, а мы за таким позваньем на том враде, где позвани бѣдемъ, | за позвомъ року прыпалого не похибляючы завите становити сѧ и ѣсправѣдливити сѧ маѣм и повинни будемъ, не збиваючы позвѣ и року за ним | прыпалого, небуречы сѣз(о) листу запису нашего ни в чом неслушныи неназываючы | и жадныи прычынами правныи невымовляючы сѧ.

Которые жѣ то | вси ѡбвѧзки наши в сѣмъ листѣ нашем ѡписаны на добра, имениа | и маѣтностъ нашу, где жѣ колвекъ бы по нас zostali вносим и под них пото|мки н(а)ши, которые бы zostali маѣтностъ и добра н(а)ши, посегли под|даѣм тым способомъ. Потомковѣ наши по нас добръ наших тому добро|волному ѡпису нашему и всем ѡбвѧзком в нем ѡписаныи, досыт чинити || [Арк. 2 зв.] маѣт и повинѣни будѣть такъ власне, якъ и мы сами. А заплативъши зарѣку и ѣчинивши досыть за шкоды предсе сѣсь листь добровольный записъ | вечистое продажи наше ѣ каждого права вриадѣ и сѣдѣ пры всей зѣполной, | а не нарѣшной mocy, завжды держан и захован быти маѣть.

И на то дали | єсмо его м(и)л(о)сти княжати Юрю Чор-
торыскому сєсь нашъ вечистое про|дажи листь з нашими
печатами и с подѣписомъ властныхъ рѣкъ н(а)ших. |

А пры том были того добре сведоми за ѡстною, а ѡче-
вистою прозбою | нашою, печати свои прыложить и рѣки
подписати рачили к сєму нашему | листу их м(и)л(о)сть
п(а)нове приатели нашиє, его м(и)л(ость) панъ Федор Чап-
личъ | Шпановський, судья земський луцкий, его м(и)л(о)сть
панъ Василей Семашко, на добратинє, | его м(и)л(о)сть панъ
Андрей Загоровский, а его м(и)л(о)сть панъ Иванъ Шпа-
ковский.

Писанъ | ѡ Клеваню, в року ѡт нароженья Исус(а) Хрыс-
това, сына Божого, тисєча пѣтсѡт | дєвєтьдєсѣть ѡсмого,
м(є)с(я)ца августа, двадѣцѣть сємого дня. |

¹⁵³Миколай ГАловицкий | рѣка властнаѣ |

¹⁵⁴Федор Чаплич судѣя земский |луцкий| властною рукою |

¹⁵⁵Александра Чорторыска | ГАловицкаѣ рукою |

¹⁵⁶Василей Семашко |

¹⁵⁷Андрѣй Загоровский рѣкою | властна рѣка |

¹⁵⁸Иван Шпаковский | властною рукою ||

**Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной
библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Рус-
ские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 336. — Л. 1–4об.**

¹⁵³ Особистий підпис.

¹⁵⁴ Особистий підпис.

¹⁵⁵ Особистий підпис.

¹⁵⁶ Особистий підпис.

¹⁵⁷ Особистий підпис.

¹⁵⁸ Особистий підпис.

Регест: *Ващук Д.* Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // *Архіви України.* — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 197–198.

Папір. Водяний знак — “герб із головою корови” — розташований на арк. 1 та арк. 3. Аркуші складено навпіл та зшиті червоною ниткою. Загальні розміри: 32,5х42 см. Кількість стрічок: арк. 1–35, арк. 1зв.–32, арк. 2–29, арк. 2 зв.–24, арк. 3 — арк. 4зв. — чисті. Стан збереження — добрий. Чорнило світло-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Перша літера виділена. Містяться особисті підписи Миколи Яловицького, Олександри Чорторийської, Федора Чаплич-Шпановського, Василя Семашка, Андрія Загоровського та Івана Шпаковського. Збереглося шість печаток червоного кольору під паперовою кустодією. Ім’я писаря відсутнє.

№ 36. 1646, листопада 18. Варшава. Екстракт із Книги Метрики Великого князівства Литовського привілею короля Сигізмунда I Старого від 28 лютого 1526 р., пожалуваного князю Федору Михайловичу Чорторийському на підтвердження прав володіння Пересопницьким монастирем, маєтком Суско, купленого у князя Івана Корецького, та третьою частку Колнятич, отриманого записним листом від Івана Гуци.

[Арк. 1]

Владыславъ, з Божой ласки корол полскый, великий княз литовський, рѣскый, | прѣскый, жомойтски, мазовецки, инфлянскый, смоленський, черниговський, | а шведскый, кгодскый, ваньдалскый дедечъны король. |

Ознаймѣм сим нашим листом, иж прошени естмо были ѿ выдане екстрактом зъ Книгъ | Канцелярѣи нашеѡ бол-

шое, Великоз(о) Княз(ства) Лит(овского), справу нижей выраженое, котораа нашла в Книгах светобливое памяти, короля ег(о) м(и)л(о)сти, Жыкгимонта Першого(о) тыми | слова писана.

“Жыкгимонт. Чиним знаменито сим нашим листом и далей. Бил нам чолом староста | лѣцкый, князь Федоръ Михайловичъ Чарториский, и покладалъ перед нами прывилей брата нашо(о) Алекса^ндра короля его м(и)л(о)сти, въ котором жо стоит, штожь | ег(о) м(и)л(о)ст матце ег(о) милости да^ль монастыр свой на ймя Пересопъницѣ до | ея живота, а потом тот монастыр да^ль ег(о) м(и)л(о)сти само^му князю Федор^у | въ его подаванѣ со всеми селы, и зъ людьми всеми того монастыра, и | зъ землями пашными, и бортными, и зъ сеножатыми, со всемъ с тымъ | што зъ век^у къ том^у монастыр^у присл^ахало. А староста лѣцкый въ том | монастыр и люди, и земли, и въ подаванѣ того монастыра не маєт | се в^ост^аповати. И то его милост, брат нашъ, привиле^емъ своимъ | князю Федор^у на вечность потвердилъ.

А къ том^у поведилъ | перед нами князь староста, ижъ князь Иванъ Ивановичъ Корецки | съ кнегинею своею Федкою, изъ детми своими, продали его | милости именье свое отчизное на ймя Сѣско, отделоное от | матки и от все^ехъ брати свое^е, зъ землями пашными и бортными, | изъ сеножатми, и зъ лесеы, и боры, и дѣбровами, и зъ реками, | и бобровыми гоны, и зъ озереы в^ост^апными и заш^адными, и | со всеми в^оходы и пожитки, какъ с^а то^е именье зъ вековъ | в^о себе маєт, ничего на себе не оставляючы, за п^алт^ре|тцат копъ грошей полд^агрошковъ.

А др^уги зем^анинъ волынскый | Степанъ К^анаховичъ Г^аща да^ль и записалъ е^му по свое добр^у воли | третью част имениа свое(о) отчизно(о) Колнати^ч, со все^имъ какъ с^а || [Арк. 1 зв.] та^а трет^ая часть з^адавна в^о себе маєт. И на то^е

имене Сѣско | листь кѣпчы князя Ивана Корецког(о), а на третюю част имениа | Колнатиць листь записны Степана Гѣщынѣ княз староста | ег(о) м(и)л(о)ст перед нами въка- зываль и билъ нам чолом, абыхмо | емѣ на то дали *наш* листь и потвердили то емѣ *нашим* листом. |

Ино мы зѣ ласки наше, на ег(о) чоломбите то вчинили. На то | дали ег(о) м(и)л(о)сти сѣс *наш* листь, и *тот* монастыр Пересопни|цѣ, подле привила брата нашог(о), въ его и потомьковъ ег(о) м(и)л(о)сти | подаванѣ, и теж тоѣ имене Сѣско и Колнатиць, третюю част, | подтверждаем сим *нашим* листом вечно и навеки непорѣшно самомѣ | и привилими *от* славное памети дѣда и *отца* нашего, ко|роей их милости, и иныхъ предковъ нашихъ великихъ князей | литовскихъ, за которыми жо правомъ и привилами, | аж до тыхъ часовъ сѣа справовали и зажды богатствахъ и | въ пожиткохъ множило, а иньшихъ жадныхъ правъ не по|требывало. А на болей бы тоѣ то место нашо потреби|вало тыхъ члоньковъ, какъ тепер пос- полство вымышляеть, | могли бы добре то претковѣ *нашы* ѡбачити и въ пры|вилахъ то имъ выписати. Для таковыхъ причынъ не | видело намъ надъ право и привила предковъ нашихъ, которыхъ | сѣть добре а ѡбачне имъ выданьи, иньшихъ правъ | и вриадниковъ надъ стародавныи ѡбычай ѡставляти, | а ѡвьшемъ потвержати.

Іако и тепер тыи вси права | и привила предковъ нашихъ и стародавыи ѡбычай справу тог(о) | то места нашего потвер- жаемъ тымъ то привилемъ *нашимъ*, ни|нешнымъ бѣрьмистромъ и рiadцамъ, раде места нашог(о) вышей | писаного, и по нихъ бѣдѣчимъ вриадникомъ вечно и на веки | непорѣшно. Маю*т* се они и по нихъ бѣдѣчыи бѣрьмистры | и рiadцы справовати и радити, водлѣгъ стародавныхъ || [Арк. 2] обычаевъ и пры- вилевъ и правъ предковъ нашихъ, іако передъ тымъ сѣа | спра- вовали. А посполство вжо черезъ то не маю*т* се тыхъ новихъ члонковъ | выносити и ни в чомъ не маю*т* противни быти, але

овъшемъ ма|ютъ къ нимъ во въшемъ послѣшенство, іако к старшымъ своимъ мети.

И на то есмо | имъ дали сѣс наши листь зъ нашою печатю.

Писанъ ѿ Берести Кѣдавскомъ | подъ Лѣтъ Божес(о) нароженъя тисеча пятсотъ двадцатъ шостог(о), м(е)с(я)ца февралѣ | двадцатъ ѿсмы день. Инъдыктъ чотырнадцати. Копоть писарь”. |

Мы теды королъ до прозбы помененое ласкавне склонивъшы, тѣю | справѣ въ сѣс наши листь въписатъ и екстрактъомъ подъ печатю Великог(о) | княз(ства) Лит(овского) стороне потребѣющей выдатъ розказали есмо.

Данъ ѿ Вар|шавѣ, дня ѿсмѣндцатог(о), месеца ноябра, рокѣ тисеча шѣстсотъ сорокъ | шостог(о), панованъя нашог(о) полског(о) чотырнадцатог(о), а шведского петнадцатог(о) году. |

¹⁵⁹За справою ѿсвецоного | Албрехта Станислава | Радиви-
вила, кнежати | на Олыцѣ и Несвижѣ, канцлѣра Великог(о)
княз(ства) Лит(овского), | пиньског(о), тѣхолског(о), кнгев|с-
ког(о), ковѣнског(о) старосты. |

¹⁶⁰Албрехтъ Станиславъ Радивиль |

канцлѣръ Вел(икого) княз(ства) Лит(о)в(ского) |

ІАн Довггало Завиша |
секретаръ ег(о) кор(олевской) м(илости) |
скорыкговалъ |

Extract z xięg Zygmonta Aug(u)s(ta) ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 392. — Л. 1–2об.

¹⁵⁹ Напис зроблено праворуч під текстом.

¹⁶⁰ Особистий підпис.

Опубліковано тільки текст документа 1526 р.: Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 22. (1547): Užrašymų knyga 22 / Parengė A. Blauca, D. Vashchuk, D. Antanavičius. — Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2010 (далі. — LM 22). — № 5.8. — Р. 21–22; Lietuvos Metrika. Kn. 12. (1522-1529): Užrašymų knyga 12 / Parengė D. Antanavičius ir A. Baliulis. — Vilnius, 2001. — № 565a, 565b. — Р. 436–437.

Регест: Ваицук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 198.

Папір. Водяний знак — “риба” — розташований на арк. 1. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 33х20,5 см. Кількість стрічок: арк. 1–28, арк. 1зв.–29, арк. 2–25, арк. 2зв. — чистий. Стан збереження — відмінний. Чорнило темно-коричневе. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Містяться особисті підписи Ольбрехта Радзивілла та Яна Завіши. Збереглася великокнязівська печатка червоного кольору під паперовою кустодією. Ім’я писаря відсутнє.

№ 37. 1646, грудня 4. Варшава. Екстракт із Книги Метрики Великого князівства Литовського привілею короля Олександра Ягеллончика від 5 березня 1505 р., пожалуваного князю Федору Михайловичу Чорторийському на володіння Пересопницьким монастирем.

[Арк. 1]

**Владыславъ, зъ Божой ласки король полский, велики
княз лит(овский), | рѣский, прѣский, жомойтский,
мазовецкий, инфланский, смоленский, черниговъский,
| а шведский, ктодский, вандалский дедечъны корол. |**

Ознаймѣм сим нашим листом иже были есмо прошени ѿ
выданье екѣ|стракѣтомъ зъ Книгъ Канѣцеларый наше бол-
шое sprawy нижей выр|ажоное, котораа се ѿ Книгахъ све-
тобливое памѣти, короля ег(о) м(и)л(о)сти, | Жыкгимонта
Авѣкгѣста нашла, тыми словы списана.

“Александръ, | Божю м(и)л(о)стю корол полский, велики
княз литовский, рѣски, прѣский, | жомойтский, и иных.

Чыним знаменито сим нашим листомъ, хто на | нег(о)
посмотрыт, або чтѣчы ег(о) вельшыт, нинѣшным и потом
бѣдѣчым, комѣ бѣдет потреб тог(о) ведати.

Бил намъ чоломъ княз Федор | Михайлович Чорторыский
ѿ томъ, што перво сего дали есмо мат|це ег(о) монастыр наши
Пересопъницѣ до еѣ жывота, и просил | насъ абыхѣмо ег(о)
пожаловали, дали тот монастыр въ его | поданѣ. Ино мы зъ
ласки нашої, за ег(о) къ нам вернѣю слѣжбѣ, | тым манас-
тыромъ есмо его пожаловали. Маѣт князь Фе|дор и его
кнегини, и ихъ дѣти тот монастыр ѿ своемъ | поданьи мети,
ег(о) подавати вечно, со всѣми селы, и з люд|ми всѣми того
монастыра, и з землями пашными, и | бортными, зъ сѣно-
жатми, и со всѣмъ тымъ, што зъ века къ | томѣ монастырѣ
прислѣхаетъ. А старостѣ лѣцкомъ | нинѣшнимѣ и по немъ
бѣдѣчымъ, въ тот монастырь | и во вси его села и въ люди, и
въ зѣмли, а въ поданье || [Арк. 1 зв.] того монастыра не надобѣ
встѣпатися.

А на твердост | того и печат нашѣ казали есмо прывесити
къ семѣ листѣ. |

Писанъ 8 Берести, въ лето сѣм тисечей первого тры-
нацат¹⁶¹, м(еся)ца | марта, паты день. Инъдыктъ ѡсмы.

Правили мар|шалек дворны, намесникъ, белский, княз
Михайло Иванович | Глинский, а маршалокъ, канцлер коро-
лювое, намесникъ брас|лавський и жысморский, панъ Иванъ
Сопега”.

Мы теды | корол до помененое прозбы ласкавне скло-
нившы, тѣю | справѣ въ сѣс наш лист въписат и екстрактом
зъ книгъ канъ|целярьи наше болшое под печатю Великог(о)
| княз(ства) Лит(овского) | стороне потреббючей выдат роз-
казали есмо.

Писан 8 | Варшавѣ, дня четвертог(о), м(еся)ца декабра,
рокѣ тисеча | шестсот сорокъ шостог(о), панованя нашог(о)
полског(о) чотырнаццатог(о), | а шведског(о) пѣтнаццатог(о)
годѣ. |

¹⁶²За справою ѡсвецоног(о) | Албрыхта Станислава | Ради-
вила, кнежати | на Олыце и Несвижѣ, | канцлера Великог(о)
княз(ства) | Литъ(овского), пиньского, тѣ|холског(о), ковеньс-
кого, | кгневьског(о), старосты. |

¹⁶³Албрыхт Станиславъ Радивиль |
канцлер Вел(икого) княз(ства) Лит(о)в(ского) |

ІАн Довггало Завиша |
секретар ег(о) кор(олевской) м(илости) |
скорыкговал |

Extract z xięg Zygmonta ||

¹⁶¹ 1505 р.

¹⁶² Напис зроблено праворуч під текстом.

¹⁶³ Особистий підпис.

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 393. — Л. 1–2об.

Опубліковано тільки виписаний документ за 1505 р.: LM 22. — № 5.7. — Р. 21.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 198–199.

Папір. Водяний знак — “герб” — розташований на арк. 1. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 33х20,5 см. Кількість стрічок: арк. 1–23, арк. 1зв.–27, арк. 2 — арк. 2зв. — чисті. Стан збереження — відмінний. Чорнило темно-коричнєве. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Містяться особисті підписи Ольбрехта Радзивілла та Яна Завіши. Збереглася великокнязівська печатка червоного кольору під паперовою кустодією. Ім’я писаря відсутнє.

№ 38. 1646, грудня 4. Варшава. Екстракт із Книги Метрики Великого князівства Литовського привілею короля Олександра Ягеллончика від 12 вересня 1504 р., пожалуваного луцькому старості, князю Семену Юрійовичу Гольшанському з інформацією про ув’язання княгині Марії Чорторийської у володіння Пересопницьким монастирем.

[Арк. 1]

**Владыславъ, зъ Божой ласки корол полски, вел(икий)
княз лит(овский), рѣский, | прѣский, жомоитский,
мазовецкий, инфлянский, смоленский, черниговский,
а швед|ский, кгодский, ваньдалски, дедычны корол. |**

Ќзнаймѣм сим нашим листом иже были есмо прошени ѿ
выдане ек|страктом зъ Книгъ Канцелярьи наше болшое
Великог(о) Княз(ства) Лит(овского), спра|ву нижей писаное,
котораа ѿ Книгах светобливое памети, короля | ег(о) м(и)-
л(о)сти нашла, тыми словы писана.

“Алексан|деръ, Божю м(и)л(о)стю ко|рол полский, велики
княз лит(овский), рѣски, кн(я)же прѣское, жомоитский, и
иных.

Ста|росте лѣукомѿ и каменецкомѿ, маршалкѿ волынское
земли, князю Семенѿ Юревичѿ.

Дали есмо манастир Пречыстой Богоматеры | на Пере-
сопъницы, кнегини Михайловой Василеевича Чорторыской, |
кнегини Марьи, а ѿвязат еѣ въ тот манастир велели есмо
дво|ренинѿ нашомѿ Федкѿ Кѣлнѣвѿ.

Писанъ ѿ Кракове, сентебра два|надцать день. Индыктъ
ѿсмы”¹⁶⁴.

Мы тѣды корол до прозбы по|менѣное ласкавне скло-
нившы, тѣю справѿ въ сѣс наш лист въписат(ь) | и ек|ст-
рактом зъ книгъ канцелярый наше болшое под печатю |
Великог(о) княз(ства) Лит(овского) стороне потребѣючой
выдат розказали есмо. |

Писанъ ѿ Варшаве, дня четвѣртог(о), м(еся)ца декабра,
рокѿ тисеча шест|сот сорокъ шостог(о), панованя нашог(о)

¹⁶⁴ 1504 р.

полскоꝝ(о) чотырнадцатог(о), а шведскоꝝ(о) | пѣтнадцатог(о)
годѣ. |

¹⁶⁵За справою освещеноꝝ(о) | Албрыхта Станислава Ра|ди-
вила, кнежати на Олы|це и Несвижѣ, канцлє|ра Великоꝝ(о)
князтва | Литовскоꝝ(о), пиньского, | тѣхолскоꝝ(о), ковеньс-
кого, | кнгевьскоꝝ(о), старосты. |

¹⁶⁶Албрыхт Станиславъ Радивиль |
канцлер Вел(икого) княз(ства) Лит(о)в(ского) |

ГАН Довггало Завиша |
секретар еꝝ(о) кор(олевской) м(илости) |
скорыкговал |

Extract z xięg Zygmonta ||

Оригінал: Отдел рукописей Российской национальной библиотеки г. Санкт-Петербург. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 394. — Л. 1–2об.

Опубліковано тільки виписаний документ за 1504 р.: Акты, относящиеся к истории Западной России, собранные и изданные археографическою комиссиею. — Т. I. — СПб, 1846. — С. 359; LM 22. — № 5.6. — Р. 20.

Регест: Ващук Д. Архів князів Чорторийських: дипломатичний аналіз початкового протоколу та реєстр документів // Архіви України. — липень–серпень 2015. — № 4. — С. 199.

Папір. Водяний знак — “герб” — розташований на арк. 1. Аркуш складено навпіл. Загальні розміри: 33х20,5 см. Кількість стрічок: арк. 1–34, арк. 1зв. — арк. 2 зв. — чисті. Стан збереження — відмінний. Чор-

¹⁶⁵ Напис зроблено праворуч під текстом.

¹⁶⁶ Особистий підпис.

нило темно-коричнєве. Скоропис. Почерк писаря виразний. Натиск сильний. Містяться особисті підписи Альбрехта Радзивілла та Яна Завіши. Збереглася великокнязівська печатка червоного кольору під паперовою кустодією. Ім'я писаря відсутнє.

Джерела та література

1. Российский государственный архив древних актов. — Ф. 389. — Оп. 1. — Ед. хр. 7, 17, 22.
2. Российская национальная библиотека. Отдел рукописей. — Ф. 293 (Западно-Русские акты). — Оп. 1. — Ед. хр. 35, 43, 69, 133, 134, 136, 138, 146, 150, 169, 171, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 188, 214, 215, 216, 221, 247, 284, 335, 336, 392, 293, 394.
3. Центральний державний історичний архів України у м. Києві. — Ф. 25. — Оп. 1. — Спр. 1, 4.
4. Акти Волинського воєводства кінця XV–XVI ст. (із зібрання Пергаментних документів Архіву головного актів давніх у Варшаві) / Підготовка до друку й авторський текст Андрія Блануци, Дмитра Ващука, Дмитра Вирського (латиномовні документи). — К., Інститут історії України НАН України, 2014.
5. Акты, относящиеся к истории Западной России, собранные и изданные археографическою комиссиею. — Т. I. — СПб, 1846.
6. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные археографическою комиссиею. — Т. I (1361–1598). — СПб., 1863.
7. Луцька замкова книга 1560–1561 рр. / Підготували до видання В.М. Мойсієнко, В.В. Поліщук. — Луцьк, 2013.

8. Метрыка Вялікага Княства Літоўскага: Кніга 28 (1522–1552 гг.): Кніга запісаў 28 / Падрыхтоўка да друку і навук. апарат: В. Мянжынскі, У. Свяжынскі. — Мн., 2000.
9. Метрыка Вялікага Княства Літоўскага: Кніга 30 (1480–1546). Кніга запісаў 30 (копія канца XVI ст.) / Падрыхтаваў В. Мянжынскі. — Мінск: Беларуская навука, 2008.
10. Метрыка Вялікага Княства Літоўскага: Кніга 44. Кніга запісаў 44 (1559–1566 гг.) / Падрыхтаваў А.І. Груша. — Мн.: Арт-Фэкс, 2001.
11. Памятники истории Восточной Европы. Источники XV–XVI в. — Т. VI: Радзивилловские акты из собрания Российской национальной библиотеки. Первая половина XVI в. / Составитель тома М. М. Кром. — М.; Варшава, 2002.
12. Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 7 (1506–1539): Užrašymų knyga 7 / Parengė I. Ilarienė, L. Karalius, D. Antanavičius (tekstai lotynų kalba). — Vilnius, 2011.
13. Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 8 (1499–1514): Užrašymų knyga 8 / Parengė A. Baliulis, R. Firkovičius, D. Antanavičius. — Vilnius, 1995.
14. Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 9 (1511–1518): Užrašymų knyga 9. / Parengė Krzysztof Pietkiewicz. — Vilnius, 2003.
15. Lietuvos Metrika. Kn. 12 (1522–1529): Užrašymų knyga 12 / Parengė D. Antanavičius ir A. Baliulis. — Vilnius, 2001.
16. Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 17 (1530–1536): Užrašymų knyga 17 / Parengė L. Karalius, D. Antanavičius. — Vilnius, 2015.
17. Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 22 (1547): Užrašymų knyga 22. Parengė A. Blanutsa, D. Vashchuk, D. Antanavičius. Vilnius, 2010.
18. Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 37 (1552–1561): Užrašymų knyga 37. Parengė D. Baronas. — Vilnius, 2011.

19. Urzędnicy wołyńscy XIV–XVIII wieku. Spisy. Opracował M. Wolski. — Kórnik, 2007.
20. Блануца А. Судові справи про маєткові спори у Великому князівстві Литовському в 1529–1566 pp.: фактор судової бюрократії // *Dzieje biurokracji* / Pod red. A. Górką, K. Latawca i D. Magiera. — Lublin–Siedlce, 2011. — Tom IV. — Część 1. — S. 101–110.
21. Блануца А. Роль «адвокатів» у судових справах шляхти Великого князівства Литовського (1529–1566 pp.) // *Адвокатура України: історія та сучасність: матеріали Всеукраїнського круглого столу*. — Київ., Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка. — 2013. — С. 36–38.
22. Блануца А. Місцеві урядники у судових земельних справах у Великому князівстві Литовському у період дії Першого Литовського Статуту // *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць: записки Рівненського державного гуманітарного університету*. Випуск 26. — Рівне: О. Зень, 2015. — С. 13–20.
23. Блануца А. «У права мовити и справедливости доводитьи»: інститут захисту у 60–70-х роках XVI ст. у Великому князівстві Литовському // *Ukraina Lithuanica: студії з історії Великого князівства Литовського*. — К., 2015. — Т. III. — С. 88–115.
24. Блануца А. Норма про „trzciznu“ в Першому Литовському Статуті та її рецепція до кінця XVI століття // *Pirmasis Lietuvos Statutas: straipsnių rinkinys / sudarė Irena Valikonytė ir Lirija Steponavičienė*. — Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2005. — P. 99–106.
25. Блануца А. Земська служба у Великому князівстві Литовському за документами книги записів № 39 Литовської метрики (середина XVI ст.) // *Український історичний збірник*. — К., 2009. — Вип. 12. — С. 456–467.

26. *Блануца А.* Соціально-станови зумовленість шляхетських наїздів на Волині у другій половині XVI ст. // Український історичний журнал. — 2003. — № 4. — С. 89–98.
27. *Блануца А.* Шляхетське землеволодіння у Великому князівстві Литовському: джерела дослідження // Український історичний журнал. — 2009. — № 2. — С. 194–207.
28. *Блануца А.* Господарська політики королеви Бони у Великому князівстві Литовському (за матеріалами 32 книги записів Литовської метрики) // Україна в Центрально-Східній Європі. — К., 2011. — Вип. 11. — С. 191–206.
29. *Ващук Д.* Інститут “старини” у Великому князівстві Литовському (аналіз матеріалів Литовської Метрики) // Український історичний журнал. — 2011. — № 1. — С. 195–209.
30. *Ващук Д.* Матеріали Литовської Метрики до вивчення інститутів “старини” та “новини” у Великому князівстві Литовському // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). — К., 2011. — Випуск 11. — С. 207–216.
31. *Гурбик А.* Аграрна реформа в Україні XVI ст. — К.: Інститут історії України НАН України, 1997. — 62 с. + додаток.
32. *Гурбик А.* Еволюція соціально-територіальних спільнот в середньовічній Україні (волесть, дворище, село, сябрин-на спілка). — К., 1998. — 318 с.
33. *Жеребцова Л.* Формування митної системи на українських землях Великого князівства Литовського: джерела і методи дослідження. Дис. ... канд. іст. наук. — Дніпропетровськ, 2008.
34. *Каиштанов С.* Исследования по истории княжеских канцелярий средневековой Руси. — М., 2014. — 674 с.
35. *Каиштанов С.* Русская дипломатика. — М., 1988.

36. *Ковальський Н.* Источники по истории Украины XVI–XVII вв. в Литовской Метрике и фондах приказов ЦГАДА. — Днепропетровск, 1979.
37. *Менжинский В.* Документальный состав книг Записей Литовской Метрики за 1522–1552 гг. // Литовская Метрика: Исследования 1988 г. — Вильнюс, 1992.
38. *Хорошкевич А.* Жалованные грамоты Литовской Метрики конца XV века и их классификация // Источниковедческие проблемы истории народов Прибалтики. — Рига, 1970.
39. *Яковенко Н.* Українська шляхта з кінця XIV — до середини XVII століття. Волинь і Центральна України. Видання друге, переглянуте і виправлене. — К.: Критика, 2008.
40. *Bardach J.* Trzecizna — część swobodna w litewskim prawie majątkowym XV–XVI wieku // O dawnej i niedawnej Litwie. — Poznań, 1988. — S. 120–139.
41. *Kulisiewicz W.* Zaruka w praktyce administracyjnej Wielkiego Księstwa Litewskiego w XV–XVII w. // Czasopismo prawnohistoryczne. — 1985. — Tom XXXVII. — Zeszyt 2. — S. 123–137.
42. *Kulisiewicz W.* Zaruka (vadium) w prawie litewskim XV–XVII wieku. — Warszawa, 1993. — 193 s.

Предметный показчик

А

аренда 30
аранде → ыранда
армата 34
артыкул 32

Б

бабка 34, 35
берег 6, 7
ближнии (близкие) 2, 34, 35
богатствах 36
богомалец 5
бои 10
боронить 14, 15, 18, 24
боры 27, 29, 36
бољрин (бољре) 23, 25, 27, 29
– путные 28, 34, 35
брат (брата, брати) 2, 6, 19, 35, 36
– крєвные и близкие 28
– кровных 29
брать (брати) 8, 14, 15, 29, 30
будованє 34
– дворное 27, 29, 35

бѣрмистры 36

бчолы 34

быдло

– не рогатое 34

– рогатое 34

В

вгода (ѡгода) 4, 7

– доброволная 7

– приателская 7, 35

вѣдать (ведати) 2, 3, 6, 12, 22, 23, 34, 35

ведомости (ведомость) 13, 31, 35

везавши (везала) 20, 22

век (векъ) 36

– долгий 19

велили (велела, велели) 18, 26, 38

вѣно (вено) 27, 35

верши 7

вечные часы 6, 7

вѣчность 2, 30, 34

вживати 2, 6, 14, 15, 18, 28, 29, 31, 32, 34, 35

взять (взяти) 1, 28, 32

– исвоеи рѣки сѣдами 1

– къ рѣкам своим 2, 16

видети 16

виж 13, 23, 24

вины

– заплатить 6

вказываль 36

владыка 18

влощность 14, 15, 18, 28, 29

вмову

– вчинил 6

воина 19

- войско 12
- волока 11
- волы 11
- вольность 35
- вола 32
 - добраа 35, 36
 - оостаточнаа 34
- вписать
 - до книг 33
- вряд 32, 35
 - господарский 27, 29
 - кгородский 32
- врадники (врадник) 14, 15, 18, 24
- вступовати (встѣпатися) 4, 10, 12, 28, 30, 37
- вступують 10
- втиски 10, 25
- вчинити (вчинил, вчинили) 4, 6, 16, 21, 29, 32, 35, 36
 - зарѣку 34
 - ѳмову 7
- въѣжчати 4, 24
- выводить 1
 - прикателей 6, 7
 - сѣдей 1
- выгонать 10
- выданье 37, 38
- выдат 36, 37, 38
- выехання
 - на землю 22
- выехати 6, 7, 12
- вызволили (вызволено) 3, 19
- вызнавать 2, 7, 32, 34, 35
- виймовати 28, 29
- выкѣповати 2

вымышляти 36
вымелки 27, 29, 34, 35
выпис 24
 — с книг 31
выписать 2, 36
выправа 19
вырозумевши 17
выслужил 7
выступити 9
выслати (выслали) 14, 15, 20, 22, 23

Г

гаи 2, 35
гамовати 15, 18
гетман 19
год 14, 15, 17, 18, 30
гоны
 — бобровые 34, 35, 36
городище 1, 7
 — влостное его монастырское
грабеж 10
граница 7, 23, 35
 — звечистая 25
 — рѣбѣцкая 23
гребля 6, 7, 9
грошѣми
 — готовыми 29, 32
гумна 34
гусары 24

Д

давати 14, 15, 16, 17, 18
дани

- грошовою 32
- медовые 27, 29, 32
- овсяною 32
- даровать (даровати) 2, 28, 29, 34, 35
- дата 34, 35
- дать (даны) 2, 4, 8, 18, 21, 25, 28, 36
- двор (дворы) 1, 27, 28, 29, 35
- дворище 14, 15, 16, 17
 - церковное владычества луцкого 18
- дворцы 8
- дворанин (дворенин) 13, 38
- дѣд 36
- дѣлѣть (дѣл) 6, 7
 - ровный 34
- дело 10
- день 1
 - Богоявленѣ Господнѣ 14, 15, 17, 18
 - святого Михайла рѣского свѣта 1
 - свѣта свѣтого Миколы (святого Николы) 12, 20
 - Свѣтого Петра 6, 7
 - сегоднешний 32
- дерево (дерево)
 - бортное 25, 32, 34
 - не бортное 32
- дереча бчолы 23
- дети (дѣти) 2, 6, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 35, 36
- держанѣ 16, 27, 29, 35
- держать (держати) 1, 2, 6, 14, 15, 18, 27, 28, 29, 31, 32, 35
- дѣяли 13
- добра 34, 35
- дозволенѣ 18
- дозналь 28
- дом (дома) 8, 19
- доложит (доложено) 22, 31

долгъ (долги) 2, 12, 29, 32

домы

– поселили 25

доплатити 11

– вечностью 35

дорогу (дорога) 19

– добровольно 7, 9

– положить 6, 7

достало 7

досмотреть 1

доходы 28, 30

дочка 27, 28

дубровы 24, 25, 34, 35, 36

Е

еднане

– добровольное 7

ездить 9, 13

экстрактъ 36, 37, 38

ехать 19

Ж

жадане 6

жалоба 31

жаловать 1, 9, 10, 13, 24, 25, 26

ждать 6

жолнеры 19

жона 2, 28

З

забрати 2, 25

заборонать 5, 9

заводити 18

задавать 32

- задолжилъ 29
замок 1, 4, 6, 7, 9, 12, 24, 27, 34
 – будоваль 7
 – господарский 2
 – збудовати 1
запис (записи) 28, 32
 – нарѣшил 35
 – недосконалый 28
записать (записати) 2, 7, 27, 29, 34, 35, 36
 – вѣчне 34
 – до книг 29
заплатити 2, 6, 7, 11, 28, 29, 32, 35
запусты 35
заросли 35
заруки 6, 7, 9, 32, 34, 35
 – заплатити 35
застава 2
заставити (заставил) 2, 27, 29, 35
 – имѣне 32
застановѣню 20
засыпанѣ
 – кгвалтовное 6, 7
 – ставу 7
затопил 7
затоплѣне 6
 – земли и сѣножатей 7
затруднѣне 27, 28, 34, 35
заховал (заховали, захован) 5, 9, 30, 35
захованѣ
 – почтивое 28
заштъѣ (заштъѣа) 7, 12
збожѣ 2, 25
звер 10
земли (землями) 2, 6, 7, 10, 32, 37

- бортными 36, 37
- влосной 25
- делить 24
- пашными 36, 37
- зъдавѣна 36
- здоровье 3
 - доброе 19
- злудѣй 4, 7
- змовити 6, 7
- змову
 - ѻчинити 16
- знаки
 - положить 24
- знищенє 27, 28, 29
- зознанє
 - вижово 23
- золото 27, 28
- зоставили (зоставити, зоставѣм) 7, 19, 30
- зъеднанє
 - добровольное 7
- зѣехали 7

И

- именьє (именья, именей) 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 18, 19, 23, 24, 25, 28, 29, 34, 35
 - властное 30, 32
 - держала 7
 - ѡтчизные (ѡтчизное) 27, 28, 29, 36
 - прислухающии 8
 - ровенские 17
 - церковные 14, 15, 16, 18, 31
- игумень 7

К

казали 9, 25, 30

каран 7

квит 8, 11

кгрунтъ 12, 14, 15, 16, 18, 23, 34, 35

– властный (влосный) 24, 25

– не оремый 34, 35

– оремый 34, 35

– пенный 20

клеиноты 27, 28

кнехты 24

книги 24, 27, 29

– Канъцеларьи нашео большое 36, 37, 38

– наши канцелерейские 31

– светобливое памети 36, 37, 38

– справ судовых 24

кожухи 24

кони 11, 24

– бодрские 8

копеа 20

копу

– чинювали 23

кривда (кривды) 9, 10, 13, 14, 15, 16, 18, 24, 25, 26

ктитор 14, 15

кѡпить 2

– третюю часть имѣнья 2

Л

лѣжа (лежу) 19

– мати 19

лежать 7, 14, 35

лес (лѣсы) 25, 27, 29, 34, 35, 36

лимитациа 31

лист (листы) 1, 2, 4, 5, 6, 7, 9, 14, 15, 17, 18, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 36, 37, 38

- вельможный господарский 16
- владовые 13
- господарские 13
- добровольный 34, 35
- записный (запис) 22, 30, 36
- кѣпчы 36
- ѡсобливый 31
- ѡтрочоный 12
- писаный 21, 32
- посылать 20, 21, 22
- продажи вечистое 35
- ѡпоминальные (ѡпоминальный) 7, 25, 26

ловы

- зверинные 27, 29, 32, 34, 35
- пташы 27, 29
- рыбные 32, 34, 35

люди 9, 24, 25, 29, 32, 36

- грабовский 23
- добрыи 12
- добрыи шляхта 24
- дубецкие 25
- записные 12
- земѣнские 8
- корчинские 25
- монастырѧ Пересопницкого 4, 37
- ѡсажонные 7
- ровенские 14
- рубецкий 23
- суграничные 24
- тяглые 27, 28, 29
- тяглые подворищные 34, 35
- церковные 8

М

маєтності (маєтність, маєтністю) 28, 34, 35

– властною отчизною 34, 35

малженство 27, 29

– цнотливое 28

малжонка 9, 28, 29, 33, 34, 35

малжонок 30

– мєнований 34

манастир

– Земенский 8

– Пересопницкий 4, 6, 7, 36, 37

– Пречыстой Богоматеры на Пересопьницы 38

мандат 31

матка 6, 35, 36, 37

мѣрки 6

мєрники 11

мѣсто (место) 36

– ѡсадил 7

мѣстце (местцо, местца) 3, 19

– пенѣные 12

мєстєчко 6, 7, 35

мєшкати 3

мєщаны (мещаны) 34, 35

млин (млын, млыны) 2, 6, 7, 27, 29, 34, 35

мовити (мовили) 1, 2, 32

монєта (монѣты)

– Вѣликого князства Литовского 2, 29

– полскаа або литовскаа 32

моц 7, 12, 28, 29, 30, 32, 34, 35

муж 28

мѣтвище 2

мысли 32

мыто 9

– коловоротное 6, 7

Н

навозы 2

наезд

— кгвалтовный 24

наклад 11, 35

належати 20, 35

наложити 7

намовати 14

намовлена (намовена) 34, 35

напоминаем 10, 26

нарадить 35

наславши

— мощно кгвалтом 24

небожчик 7, 27, 28, 30

невступдвали 7

негамуючи 7

недерживано 1

не допускали 9, 10

немоц 1

неотпѣстили 1

О

обачить 36

обварована 28

обвель 24

обдаровати 28

обернути 2

обмовит 20

обовазана 9

обовязки (обовязки) 12, 34, 35

оборочати 28

обрать 21

обходы 35

обычай 5, 18, 27, 29, 30

- вѣновый 27
- даровный 29
- злодейский 4, 7
- права земскаго 1
- права и Статуту земского 13
- права посполитого и Статуту земского 25, 27, 29
- правный и неправный 27
- приателский 7, 12
- стародавны 36
- слушный 7
- тутошней 6
- вгодливый (вгодливый, згодливый) 6, 7

обяснено 28

овощи 2

огледанье (огледати) 13, 18, 24

огородники 8, 34, 35

огороды (кгороды) 2, 8, 34, 35

ограничить 16

озеры 34

- зашѣшными 36
- встѣпными 36

ознаймовать (ознаймити) 14, 18, 19, 20, 21, 28, 31, 36, 37, 38

оказал (оказывала) 24, 30

оксамит 19

окупати (окупити) 32, 35

окуповане 29

опатрона 28

опекун (опекун) 34, 35

опис 32

- добровольный 34, 35

описаны (описано, описали, описала, описати) 4, 6, 9, 14, 18, 27, 30, 31, 34, 35

оповедать (оповѣданє) 24, 31
оранда 14, 15, 18
осадити 2
 – людьми 2
освободити 35
оселости 28
осень 6, 11
остров
 – Ненатинский 12
 – церкви Святого Спаса, а Святого Михайла Жуковских 7
отдати 2, 11, 28, 29, 32, 35
отец 35, 36
отказ 24
отложить 2, 31
отнать
 – мощно и кгвалтом 7
отписать 21
отправовати 12
очевисте 24
ошатовати 27

П

Паны Рада 30
память (памєть) 7, 28, 34, 35
панованє 30, 31
парсуна 3
пашни 27, 34
 – дворные 28, 29
пѣнази (пенєзи) 2, 8, 29, 32, 35
 – белые 27, 29
перекажати (переказати) 34, 35
переказ 5, 27, 28, 32, 35
перенестися 26

перлы 27, 28

перстени (перстни) 27, 28

печати (печать, печать) 2, 4, 6, 8, 9, 11, 14, 15, 17, 18, 23, 27, 28, 29, 32, 34, 35, 36

– Великого князства Литовского 36, 37, 38

– князя 24

– коронная 31

– приложили (приложене) 2, 6, 7, 27, 28, 29, 32

– приложити 35

– притиснути 32

– привесити 37

пи́лност 31

писа́не 20

писа́ть (писана) 1, 9, 19, 36, 38

письмо 28

плат (платы) 14, 28, 29, 32, 34

– врочистый 14, 15

– грошовые 27, 29

– давати 18

– дяколными 35

– постановленный 14, 18

платити 9

побрать 1, 24

– судей 1

повѣдѣть 1, 5, 12, 36

побить

– безвинъне 24

повинни 14, 18

повинности 27, 29, 34, 35

повоженъна

– фортунного 19

подданыи 10, 11, 23, 25, 26

– архимандрыта печерского 24

– городецкие 24

- монастырские 6, 7
- ѡбадовские 24
- ровенские 18
- сѣрнские 10
- подаваньє (подаванє, поданє) 13, 27, 36, 37
- подавать 9, 13
- подал (подала) 7, 32
- подати 2
- подачки 29
- подобати 20
- посусѣдки 34, 35
- подпись (подписанє, подписати)
 - властных рукъ наших 34, 35
 - влостной руки моеѥ 11, 23
 - рѣки 35
 - руки властные 32
 - руки моеѥ (моей) 4, 15, 17, 18, 27, 28, 29
 - руки нашеѥ господарское 30
 - руки своеѥ 14, 18
- подтвердить 30
- пожаловать 37
- пожиток (пожитки) 14, 15, 16, 17, 18, 27, 28, 30, 32, 34, 35, 36
 - вынайжены 29
 - поменены 29
- позвал 6, 31
- позволити (позволенє) 19, 21, 34, 35
- поздѣймовати 24
- позов (позвы) 6, 34
 - господарскими 7
- позывати (позвати, позывал) 32, 34, 35
- позычить 29, 32
- поискѣвати (поискивати) 2, 7, 27, 28
- поймать 7
- пойти 32

- покаженє 25
показовать (показать) 24, 28
покладать 30, 36
половица 6, 35
 – именья 35
положити 1
 – рок 1
пола 2, 6, 7, 9, 25, 28, 29, 34
 – ѡремыє 32
 – не ѡремыє 32
помѣра 11
 – неслушнаа 11
пональ
 – за себє в стадло малженское 28
попасы 2
поплаченє 29
посаг 27, 28
посадить 23
посегли 35
поселитиса 26
посланец 30
послати 3, 19
посмотрит (посмотрят) 2, 37
поспети 12
поспешити 12
посполство 36
постановенє 4, 7, 9, 19
 – приателское 35
постановить 1, 9
постерегать 29
поступити 6, 7, 9
потвердити (потверженє, потвердили) 16, 18, 30
 – на вєчность 36
потомки 2, 6, 14, 15, 18, 30, 34, 35, 36

- потомство 27
- потреба (потребы) 1, 2, 6, 12, 13, 20, 23
 - вѣдати (ведати) 14, 15, 18, 27, 28, 29, 37
 - великаа 32
 - пильная 29, 32
- похибляючы 35
- похочет 27
- почати 14, 17
- почт 29
- правили 37
- право (правом) 1, 6, 29, 30, 31, 32, 36
 - вечным 34, 35
 - даваль 10
 - земское 1
 - мети 7
 - ѡбходити 6
 - посполитое 27, 34, 35
 - правовати 2
 - прирожоным ѡтчизным 34, 35
 - слушнымъ переведено 7
 - слушнымъ 4
 - чинити 35
- предки (претки) 14, 15, 16, 17, 18, 36
- прекладаем 12
- прибавляти 34
- привенко 27
- придать 13, 24
- приехать 12
- признать 33
- приказуемъ 9, 10, 13, 25, 26, 30
- приналежности (прыналежности) 35
- принать (принали) 12, 19, 22
- примушона 34
- припадати 32

приселки 27, 29, 34, 35
прислѣхало (прислѣхаетъ) 36, 37
присылал (прислал) 3, 5, 8, 13, 18, 26, 30
приходит 32
прихоживала 7
причины (причины) 2, 5, 9, 14, 15, 18, 25, 26, 27, 29, 30, 36
– правные 34, 35
– слушные, справедливые, пристойные 28
пришедши 31
приатели 6, 7, 9, 12, 20, 23, 27, 29, 35
продати (продала, продали) 34, 35, 36
– на вечность 35
прозба (прозбы) 7, 27, 28, 35
– ѡчевистая 32, 34, 35
– поменное 36, 37, 38
– ѡснаа (ѡстнаа) 29, 34, 35
прозывать 32
промежка 7, 9, 12
променати 2
пропомнить 35
просить (прошени) 7, 12, 13, 18, 21, 24, 30, 36, 37, 38
прывилей 36
прымуцона 35
пустить 34, 35
пѣстошати 10
пѣща (пѣщи) 10, 34, 35
пчолы 25
пытать 24

Р

рада
– места нашего 36
радить 36
рачил (рачили, рачить) 6, 19, 20, 21, 22, 27, 28, 29, 33, 34, 35

- реєстр 3, 8, 11, 13
 - земський 3
- река (реки) 2, 6, 7, 34, 35, 36
- речищи (рєчищи) 34, 35
- речєньє
 - слова 35
- рѣчь (рєчи) 7, 9, 10, 12, 13, 28
 - описанє 32
 - побрати 24
 - припалє 28
- робота (роботы) 27, 29, 34, 35
- розєзнанє 21
 - справєдливости 22
- розказати (росказанє, росказывати, розказали) 16, 19, 24, 30, 31, 32, 33, 36, 37, 38
 - власное 31
- розмыслить 35
- розницы 12, 20, 22
- розогнанє 27, 28
- розумѣючи 7, 14, 15, 18
- рок 1, 11, 16, 31
 - выѣдетє 1
 - земський 33
 - зложили 6, 23
 - назавитый 32
 - назначоный 19
 - певный 12
 - певный по святом Миколаю 22
 - позванный 7
 - положєный 1
 - прийдучий 32
 - принятый 12
 - припалый 34, 35
 - цалый 32

роспаши 2
росправа 12
росширити (розширивати) 2, 34
рѣка (рѣкою) 34, 35
 – властнаѣ (властною) 27, 28, 29, 32, 34, 35
рѣчей 2
рыб
 – ловити 4, 7
 – не ловливали 6, 7
рядцы 36

С

сады 35
свято (свато) 14, 15, 18
 – светого Миколы зимного (светого Николаѣ) 12, 23
 – Стретения 32
 – Трекролских рымское 33
седеть
 – на вдовем столцы 28
сезд 19
селищи 2
село (сѣла, сѣлы) 6, 7, 11, 26, 27, 29, 32, 34, 35, 36
сеножати 2, 6, 7, 9, 25, 28, 29, 32, 34, 35, 36, 37
серебро (сребро) 27, 28
серебщина 7, 19
сермаги 14
сестры 2, 28, 34
сеть 7
скарб
 – господарский 8
сконченю
 – справѣдливости 22
скорыговал 36, 37
слѣдь

- гонювали 23
- даювали 23
- следогони 23
- слово (слова) 24, 36, 37
 - почтливое шляхетское 11
- слуги 3, 14, 15, 18, 20, 34, 35
- служба 1
 - верна 37
 - земская 1
 - земская военная 12
 - наша 3
- служить (служити) 1, 5, 20
 - здавна 1
- служебники (служебник) 8, 19, 22, 23
 - 8моцованный 31
- слышати 27, 29
- смерть 7, 27, 35
- сознавать (сознаванє, сознавам) 11, 13, 24
- сойм 3, 19
 - вальный корунный 30
- сокиры 11, 24
- сослужебник 5
- списывать 13, 37
- способ 34, 35
- справа (справы) 12, 13, 20, 22, 23, 30, 36, 37, 38
 - волынские 31
 - коронные 31
- справедливость 1, 28
 - вчинити 1, 10
 - делати 4
- справить 11
- справовать 31, 36
- спрят
 - домовый 34

спустить 18

спусть 7

став (ставы) 1, 4, 6, 9, 27, 29, 34, 35

– засыпаль 7

– спускати 6

– сыпати 6

ставать (ставити) 1, 3, 24

– к праву 1

– перед вриадом 33

стан

– паненский 28

Статут

– земский 27

– ѡбычаю права посполитого 28

– права земского 10

стороны (стороне) 6, 7, 9

– потреббючей 36, 37, 38

стрый 34, 35

суд

– земский 32, 34, 35

– кгородский 32, 34, 35

судьи 23

сума 35

сумерник 23

свседы 13

сын (сыны) 3, 27, 30, 34

сѧбр 32

Т

твердость 7, 27, 29

тестамѧнт 34

тѣсть 7

тѣтки 34

тѣща 7

трудность 32

У

увязат 38

уваживши 28

угода → вгода

уживати → вживати

умеркговали 7

умоцнить 27

уписать 13, 18

упевнивши 21

упустить 35

урочища 23

урядники 36

усправедливеню (усправедливити) 31, 32, 35

уоставляти 36

уступовати 2, 6, 7, 14, 15, 18, 36

услышит 2

уходы 36

учинити → вчинити

ущипок 27, 28

Ф

фолварки 34

фороба 3, 23

Х

хибила 32

хлебъ

— духовный 16

хороба → фороба

хотеть (хотеть) 34, 35

хотачи (хотечи) 7, 20, 29

Ц

церковь

– соборная луцкая святого Ивана Богослова 14, 15, 16, 17,

18

цынш → чинш

Ч

час (часы) 5, 6, 13, 19, 22, 28, 29, 31, 34, 35

– вечные 35

– давний 24

– дальший 12

– певный 20, 21

– пришлы 28

– прошлые 26

часть 2, 35

– властную 32

– купленю 34

– материстаа 34

– належит 32

– отдѣленою 2

– третью 36

человек 2, 4, 7, 25, 32

– обчий 29

– отчизный 2

чертежи 24

чинити (чинить, чинат, вчинить) 28, 30, 35, 37

– кривды и втиски 25

– пильност 31

– померу 11

– право и справедливость 7

– справедливость отволочную 25

– явно 34, 35

чинлчи 4

чинш 34, 35

члонъки 36

чолны 7

чоломбитъе 18, 36

чтучи 2

Ш

шафовати 28, 29, 32, 34, 35

шацунок (шацунки) 27, 28, 29

шкода (шкоды) 9, 13, 16, 24, 26, 29, 35

шкодити 34, 35

шкодовати 6

Щ

щадки 34

Ы

ЫМЕНЕЙ → ИМЕНЕЙ

Іменний покажчик

А

Александръ, король польський, великий князь литовський 36, 37, 38

Албрыхт Станислав → Радивил

Андрей → Загоровский

Андрѣй → Лозка

Андрѣй Михайлович → Сєнкгушкович

Антоней → Иловский

Б

Балтазар → Гневош з Олексова

Богдан → Путивльський, Туминський

Богдан Мартинович → Хребтович

Богдан Михайлович → Сємашко

Боговитин Петрович, пан 1

Боговитинович Богуш, пан, підскарбій земський, господарський маршалок і писар, державця слонімський і каменецький 1, 7

Боговитиновича Богушоваа, дружина пана Богуша

Боговитиновича 7

Богуш → Боговитинович

Богуш Федорович → Корецкий

Богушовна Федорова, княгиня, дружина князя Пронського

Фрідриха Глебовича 4, 6, 7, 9

Борейкович Жан, служебник князя Івана Федоровича
Чорторийського 8
Боркулабовна Ева 35
Броницкий Ждан, служебник князя Івана Федоровича
Чорторийського 23, 24

В

Василей → Сємашко
Василей Іванович → Крошинский, Курцевич
Василий Петрович → Загоровский
Василий Федорович → Четвертенский
Вєлкович Стефан Андрєвич, господарський скарбник, ключник
віленський 8
Владыслав, король польський, великий князь литовський 36, 37,
38
Волович Остафий, пан, маршалок двірний, підскарбій земський,
писар ВКЛ, державця могилевський 13, 18, 19
Волчкович Юхно, намісник перелайський 1

Г

Гавсович Сєнко Гринкевич 2
Гавсович Федко Гринкевич 2
Гайко ІАнь, писар ВКЛ 9
Ганна Кузминича Жєславского → Чорторыская Иванова
Гєкътор → Кавєчинский
Глинский Михайло Іванович, князь, маршалок двірний,
намісник бельський 37
Гневош з Олексова Балтазар, пан 28
Горностаї Остафей Іванович, пан, воєводич новгородський 27,
28, 29
Горностаєва Остафєва Олена Василєва Загоровского, дружина
пана Остафія Івановича Горностає 34
Григорь → Сокър
Горностаї Іван, підскарбій ВКЛ 3

Готский Ерофей Василевич, волинський шляхтич 27, 29
Голшанская Ганна Юрєвна, княжна, дружина Олізара Кірдея
Мильського 32
Гулевич Федор, пан 1
Гѣща Степанъ Кѣнаховичъ, волинський зем'янин 36

Д

Данилович Олиѣц, отчизний чоловік Олехна Мишковича 2
Дашко → Федорович
Дѣбровицкий Юрий Иванович, князь 1

Е

Ерослав → Сангушкович
Ерофей Василевич → Готский

Ж

Жан → Борейкович
Ждан → Броницкий
Жикгимонт Август, король польський, великий князь
литовський 9, 10, 12, 13, 16, 18, 25, 26, 30, 31
Жикгимонтъ, король польський, великий князь литовський 1, 3,
7, 36
Жоравницкий Марко Василевич, єпископ луцький і острозький
14, 15, 16, 17, 18, 30
Жославский Козма, князь 8

З

Завалский Матфий, виж 24
Завиша Іан Довкґало, королівський секретар 36, 37, 38
Загоровский Андрей, пан 34, 35
Загоровский Василий Петрович, маршалок господарський,
городничий володимирський 27, 29
Загоровский Петр Богданович, пан, маршалок господарський 6,
7, 28

Зарецький ІАн, пан 27, 28, 29

И

Иван → Горностай, Красенский, Корчинский, Сопега, Шпаковский

Иван Андрѣевич → Полубенский

Иван Иванович → Корецкий

Иван Федорович → Черторыйский (Чорторыйский)

Иван Харитоновичъ, пан 2

Илиная → Острозская, княгиня Беата с Костелца

Иловский Антоней, пан, староста острозький 28

К

Кавечинский Гектор, пан, староста олицький 27, 29

Казимир → Ледницький

Кирдей Петр, пан, королівський маршалок 20, 22

Кмита Семен, намісник новгородський 2

Козинский Тихно, волинський шляхтич 1

Козма → Жославский

Коптевицкий Тимош, зем'янин господарський 23

Корецкий Богуш Федорович, князь, староста брацлавський, вінницький і луцький 12, 23

Корецкий Иван Иванович, князь 36

Корчинский Иван, князь 23

Костентин Костентинович → Острозский

Красенский Иван (Июн), владика луцький і острозький, 30, 31

Крошинский Василей Иванович, князь 2

Кдлнев Федко, королівський дворянин 38

Курцевич Василей Иванович, князь 6, 7

Л

Лабднская Крыштофова Катерина Иванова Чорторыского, княжна 34

Лев → Потей

Лєдницький Казимир, королівський мірник 11

Лозка Андрій, пан 1

Лозка Стефан Василевич, пан 32

М

Макарей, митрополит Київський, Галицький і всієї Русі 2, 5

Марко Василевич → Жоравницький

Маско → Шпаковский

Матфий → Завалский

Миколай → Нардшевич, Галовицкий

Михайло → Мышка Варьковский, Семашкович

Михайло Василевич (Свинюський), господарський писар 1

Михайло Иванович → Глинский

Мишкович Олехно 2

Мышка Варьковский Михайло, пан, староста гомейський 28

Н

Нардшевич Миколай, писар ВКЛ 13

О

Олена Ивановна → Чорторыская

Олехно → Мишкович

Олисъц → Данилович

Омеленский Федор Гуркович, пан 27, 29

Остафий → Волович

Остафий Иванович → Горностай

Острозская Илиная, княгиня Беата с Костелца 14, 15, 16, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26

Острозский Костентин Костентинович, князь, маршалок

Волинської землі, староста володимирський 10

Офанас → Рожка

П

Петр → Кирдей, Чаплич

Петр Богданович → Загоровский
Петр Михайловича, князь, троцький городничий 1
Полубенский Иван Андѣревич, підскарбій двірний 1
Потей Лев, писар 33
Потей Федот, суддя 33
Пронский Фридрих Глѣбович, князь, воєвода київський,
державця чорнобильський 4, 6, 7, 9
Проскѣра Іан, писар київського воєводи 24
Путивльський Богдан, князь 12

Р

Радивил Албрыхт Станислав, канцлер ВКЛ 36, 37, 38
Радивил Юрій Миколаєвич, найвищий гетьман ВКЛ,
маршалок двірний, староста городенський, державця лідський
і белицький 3
Рогачевський Іарофеї Гутор, виж 23, 24
Рожка Ѡфанас, луцький боярин 6, 7
Роман → Сангушкович
Рупша, боярин княгині Іліної Острозької Беати з Костельця 25

С

Сангушкович Ерослав, князь 19
Сангушкович Роман, князь, староста житомирський 19
Семашко Василей, пан 34, 35
Семашко Богдан Михайлович, пан, староста ковельський 6, 7
Семашкович Михайло, волинський шляхтич 1
Семен → Кмита
Семен Юревич, князь, маршалок Волинської землі, староста
луцький і каменецький 38
Сенкушкович Андрѣй Михайлович, князь, господарський
маршалок 1
Сенко Гринкевич → Гавѣсович
Сокѣр Григорь, служебник княгині Іліної Острозької Беати
з Костельця 24

Сопега Иван, маршалок, канцлер ВКЛ, намісник brasлавський і жижморський 37

Степанъ Кѣнаховичъ → Гѣща

Стефан Андрѣевич → Велкович

Стефан Василевич → Лозка

Т

Тимофѣй, бувший священник церкви Воскресіння у Луцьку 5

Тимош → Коптевицкий

Тихно → Козинский

Туминский Богдан, підсудок 33

Ф

Федко → Кѣлнєв

Федко Гринкевич → Гавсович

Федор → Гулевиц

Федор Гуркович → Фмеленский, Шмеленский

Федор Каданович → Чаплич-Шпановский

Федор Михайлович → Черторыйский (Чорторийский)

Федорович Дашко, служебник князя Івана Федоровича чорторийського 8

Федот → Потей

Феодосий, єпископ луцький і острозький 5

Фридрих Глѣбович → Пронский

Х

Хребтович Богдан Мартинович, пан 2

Хребтович Юрей Федорович, пан 2

Ч

Чаплич Петр, волинський шляхтич 6, 7

Чаплич-Шпановский Федор Каданович, пан, луцький земський суддя 27, 29, 34, 35

Черторыйский (Чорторыйский) Александр Федорович, князь, старостич луцкий 6, воевода волинський 28
Черторыйский (Чорторыйский) Иван Иванович, князь 30, 32
Черторыйский (Чорторыйский) Иван Федорович, князь, старостич луцкий 3–28, 30, 33, 35
Черторыйский (Чорторыйский) Юрий Федорович, князь 30, 34, 35
Черторыйский (Чорторыйский) Федор Михайлович, князь, староста луцкий 1, 2, 3, 6, 7, 36, 37
Чорторыская Иванова Ганна Кузминича Жєславского, княгиня, дружина князя Івана Федоровича Чорторийського 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34
Чорторыская Марья Михайлова Василєєвича, княжна, 38
Чорторыская Олена Ивановна, княгиня, дочка князя Івана Федоровича Чорторийського 27, 28, 29 34
Четвертенский Василий Федорович, князь 1

Ш

Шимкович ІАн, маршалок і писар ВКЛ, 11, 12, 25, 26
Шпаковский Иван, пан 34, 35
Шпаковский Маско, пан, дворянин господарський 27, 28, 29

Ю

Юрий Иванович → Дѣбровицкий
Юрий Миколаєвич → Радивил
Юрєй Федорович → Хрєбтович
Юхно → Волчкович

Я

ІАкубович ІАн, служебник княгині Чорторийської Іванової Ганни Кузьмича Заславського 31
ІАловицкая Александра, княжна, дружина пана Миколая Яловицького 34, 35
ІАловицкий Миколай, пан 34, 35

ІАн → Гайко, Зарецкий, Проскура, Шимкович, ІАкубович

ІАн Довкгалло → Завиша

ІАрофеи Готор → Рогачевский

Показчик географічних назв

Б

Бабчина могила 23
Балашевичи, село 34
Белево, городище 1, 7
Белево, село і маєток 1, 6, 7, 11
Белицкий державця 3
Белогородский замок 6, 7
Белогородское
– им'їня 4, 6, 8, 9
– мєстєчко 6, 7
Бельск, мїсто 25, 26
Берест Кїавский, мїсто 36, 37
Браславская
– кашталановая 34
– старостина 25, 26
Браславский
– наместник 37
– староста 12, 23
Брест (Brzesc), мїсто 33
Буцкоє, село 32

В

Варшава, мїсто 30, 31, 36, 37, 38
Вєликоє Болото 23

Великое князьство Литовское 2, 28, 29, 34, 35, 36, 37, 38
Величковское, маєток 28, 29
Величковский двор 27
Веницкая старостина 25, 26
Веницкий староста 12, 23
Виленский
– ключник 8
– пан 3
Вильно, місто 1, 3, 8, 9, 10, 12, 18, 19
Володимирский
– городничий 27, 29
– староста 10, 24
Волынская земля 10, 24, 38
Волынский воевода 28
Волынские земане 1

Г

Глуск, маєток 34
Головин, село 23
Гомейский староста, 28
Горин, річка 26
Городецкие подданные 23, 24
Грабовские люди 23

Д

Дубецкая земля 24
Дубецкие люди 25
Дубецкое именье 24, 25, 26
Дубно, маєток 24

Ж

Житомирский староста 19
Жысморский наместник 37
Ждков, двір 1
Ждковский

– замок 4, 6, 7

– став 6, 7

Ждковские

– землі 6, 7

– поля 6, 7

– сєножати 6, 7

Ждковское имѣне 4, 6, 7, 9

З

Замостьє, острів землі 7

Запольє, село 35

Земенские люди 8

И

Ивана Богослова церков соборная луцкая 14, 15, 16, 17, 18

К

Каменецкий

– державца 1

– староста 38

Кгневский староста 36, 37, 38

Киевский

– воевода 4, 6, 7, 9, 24

– митрополит 5

Клевань, місто і маєток 4, 8, 11, 27, 32, 34, 35

Ковелский староста 6, 7

Ковенский староста 36, 37, 38

Колнатиц, маєток 36

Корѣжичи, місто 2

Кореличи, волинський маєток 8, 19, 35

Корчин, село і маєток 23, 25

Корчинские люди 25

Краков, місто 38

Кривецкий став 4

Куплин брод 23

Л

Лидский державца 3

Луцк, місто і замок 3, 12, 14, 15, 16, 18, 27

Луцкий

– виж 24

– владыка 5, 15, 18, 30, 31

– єпископ 14, 15, 17, 18

– священник 5

– староста 1, 2, 3, 6, 12, 23, 36, 37, 38

– старостич 5, 7

– суд 35

– судья 34, 35

М

Медково, маєток 30

Медковское дворище 14, 15, 16, 17, 18, 24

Медницкая земля 24

Медницкое именье 24

Менский повіт 27, 29

Минковичи, село 34

Могилевський державца 13

Моквин, маєток 12

Н

Ненатинский остров 12

Новгородок, господарський замок 2, 5

Новгородский

– воєвода 28

– воєводич 27, 28, 29

Новгородская возводичона 34

Новгородское воеводство 34, 35

О

Обаровские подданыє 23, 24
Олыцкий староста 27, 29
Олышов, маєток і замок 7, 9
Олышовська граница 7
Олышовський став 7
Олешишки, маєток 28, 29
Олешишский двор 27
Осова, село 34
Острожчич, двор 27, 29
Острозский староста 28

П

Пересопница, монастир 36, 37, 38
Перелайский намѣстник 1
Пересопницкий
– архимандрит 4
– игумен 6
– манастир 4, 6, 7
Петигорцы, маєток 19
Петрьков, місто 13
Пинский
– повет 32
– староста 36, 37, 38
Плетеневичы, село 35
Погост, село 34
Полска (Польща) 19
Прибиловицкое, село 32

Р

Решетск, село 23
Ровенские
– имения 16, 17
– подданыє 14, 18

Ровенский владник 24
Ровно, місто 20, 21, 22
Рогачов, маєток 23
Рубецькіє люди 23
Рубецькоє, маєток 14, 15, 16, 17, 18, 23
Рѣдаковичи, місто 34
Рычовское, село 32

С

Святого Спаса церква 7
Святого Михайла церква 7
Серники, маєток 10
Сернськіє подданіє 10
Симоновичи, село 34
Слонимский державца 1
Сморжев, місто 17
Степань, маєток 10
Степанский владник 10
Стубла, річка 6, 7
Суск, маєток 12, 36
Суховцы, село 7

Т

Талковское, маєток 28, 29
Талковский двор 27
Троицы церкви 5
Трокели, маєток 28, 29
Трокелишкий двор 27
Троцкая воеводина 35
Троцкий
– городничий 1
– повет 27, 28, 29
Тудоров, маєток і село 2, 35
Тѣхолский староста 36, 37, 38

Х

Холоп, маєток 12

Хоцьень, село 23, 26

Ч

Чорнобылский державца 9

Ш

Шибское, волинський маєток 8

Шепла, волинський маєток 8

Summary

Chartoryisky princes: documents and materials of the 16–17th century (from the collection of «West Rus acts» of the National Library of Russia) / edited by Andriy Blanutsa and Dmytro Vaschuk. — Kiev: Institute of History of Ukraine National Academy of Science, 2016. — p.

The book deals with the complex of documents dedicated to the princely family of Chartoryisky from the «West Rus acts» collection of the National Library of Russia in St. Petersburg which materials cover the period from 1528 to 1646. The collection consists of 38 documents, the majority of which are introduced for the scientific use for the first time. The Chartoryisky are from the Gediminids dynasty by origin and were heirs of the grand Lithuanian duke Algirdas. They have left a noticeable mark in the Grand Duchy of Lithuania and the Moscow state history of the early modern times. The family founder Vasily Konstantinovich Chartoryisky's sons Ivan and Michailo were members of the Council of the grand Lithuanian duke Svydrygaylo in the 15th century. Nevertheless, the destiny has parted them in two different ways. The first one's heirs received state positions and estates in the Moscow state, the second one's — in the Grand Duchy of Lithuania.

The «West Rus acts» represent the Chartoryisky family of the Lithuanian branch. The main figures involved in property transactions of the Chartoryisky family were the Lutsk head (1522–1542) prince Fedor Mikhailovich Chartoryisky and his son prince Ivan Fedorovich Chartoryisky. Prince Fedor was prince Mikhail Vasilyevich's son who was a marshal of the duke Svydrygailo's court from 1445 to 1452 and the Bratslav deputy from 1452 and also the grandson of the family's founder — prince Vasily Konstantinovich Chartoryisky. His son prince Ivan Fedorovich (1564–1565) held the position of *spravtsa* of the Kiev palatine for about two years. Together with prince Ivan his wife, princess Anna Kuzmovna Zaslavskaya and his daughter, princess Elena Ivanovna also are mentioned in documents. Princess Elena became the wife of the Novgorod deputy Ostafiy Ivanovich Gornostay.

The documents, first of all, are of great value for studying the property aspect of some family representatives, in particular, Lutsk head Fedor Mikhaylovich Chartoryisky and his heirs. Property affairs of Fedor Mikhaylovich and his son Ivan Fedorovich reflect the formation, expansion, transfer to inheritance and upholding in courts the princes Chartoryisky patrimonial property fund in the second half of the 16th century.

Наукове видання

Князі Чорторийські: документи і матеріали XVI–XVII ст.

(із зібрання «Західно-Руських актів»
Російської національної бібліотеки)

Підготовка до друку
Андрія Блануци та Дмитра Ващука

Комп'ютерна верстка — *Любов Зубець*

Обкладинка — *Ірина Хромова*

У книзі досліджується комплекс документів князівської родини Чорторийських із зібрання «Західно-Руські акти» Російської національної бібліотеки у Санкт-Петербурзі, матеріали якого хронологічно охоплюють період із 1528 по 1646 рр. До збірника увійшло 38 документів, частина яких уперше вводяться до наукового обігу. Князі Чорторийські із династії Гедиміновичів, нащадки великого князя литовського Ольгерда, залишили помітний слід в історії Великого князівства Литовського і Московської держави раннього нового часу.

Для істориків, мовознавців, викладачів та всіх, хто цікавиться історією України та Центрально-Східної Європи.

Підписано до друку 10.10.2016 р. Формат 60х84/16.
Ум. друк. арк. 13,25. Обл. вид. арк. 12,1.
Наклад 300 прим. Зам. 27. 2016 р.

Поліграфічна д-ця Ін-ту історії України НАН України
01001, Київ, вул. Михайла Грушевського, 4